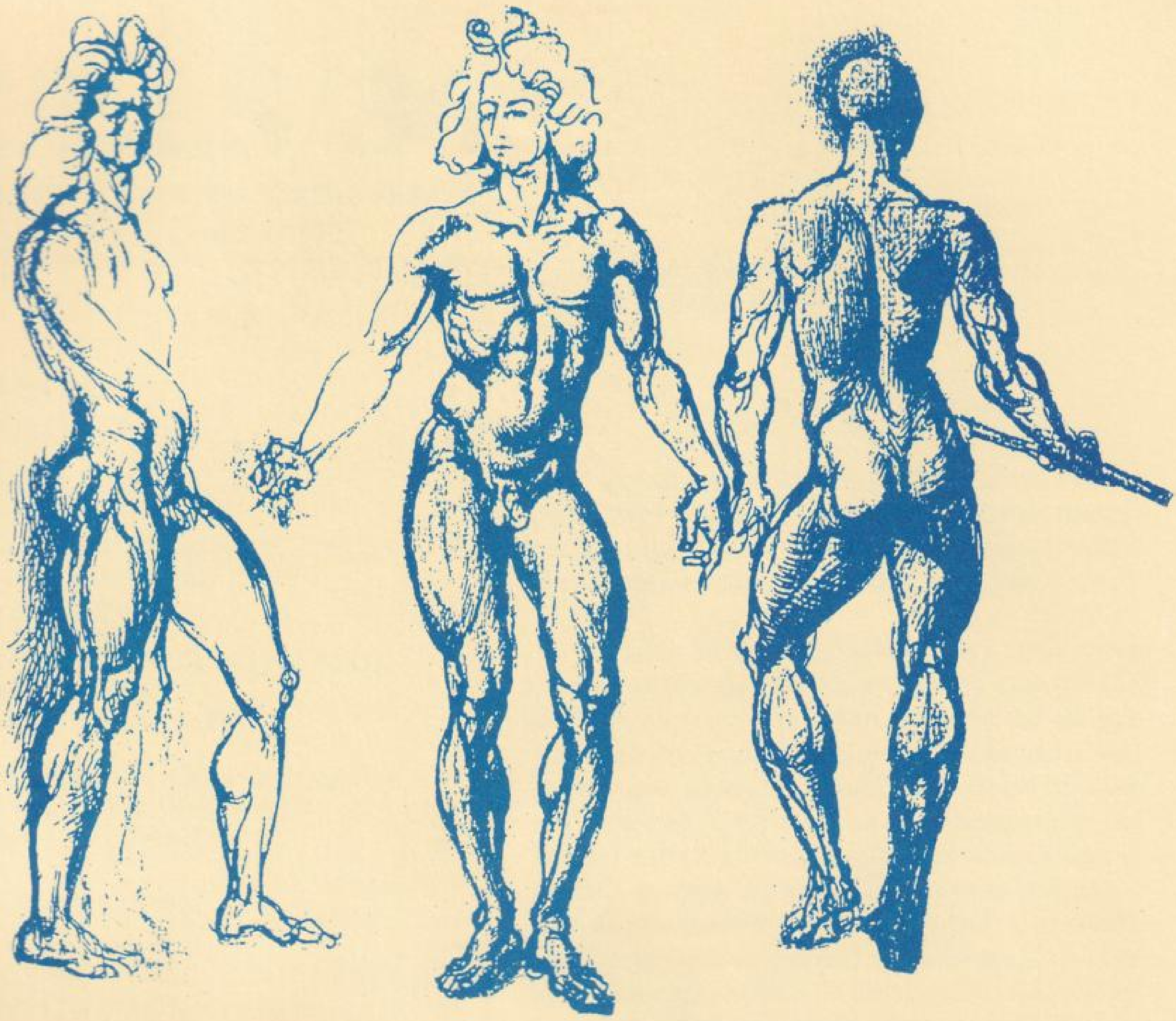

ESTUDIS

JOAQUIM LLOVET
Mataró i la guerra de successió. Un manuscrit inèdit.

SANTIAGO ESTRANY I CASTANY
Marià Andreu i Estany, un mataroní universal.

RAFAEL SOLER I FONRODONA
El retaule de sant Nicolau a Santa Maria de Mataró.

DOCUMENTACIÓ
El pressupost de l'Ajuntament de Mataró de l'any 1749.

DOCUMENTACIÓ MEDIEVAL
CORAL CUADRADA I MAJÓ

RECURSOS

DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

FULLS/36

del Museu Arxiu de Santa Maria

Mataró, gener 1990

FULLS/36

del Museu Arxiu de Santa Maria

Mataró, gener 1990

TAULA

- **EDITORIAL** 1
- **ACTUALITAT** 3
- **ESTUDIS**

MATARÓ I LA GUERRA DE SUCCESSIÓ. UN MANUSCRIT INÈDIT.
Joaquim Llovet. 4

MARIÀ ANDREU I ESTANY, UN MATARONÍ UNIVERSAL.
Santiago Estrany i Castany. 17

EL RETAULE DE SANT NICOLAU A SANTA MARIA DE MATARÓ.
Rafael Soler i Fonrodona. 27

- **DOCUMENTACIÓ**

EL PRESSUPOST DE L'AJUNTAMENT DE MATARÓ DE L'ANY 1749. 33

- **DOCUMENTACIÓ MEDIEVAL**
Coral Cuadrada i Majó 37
- **RECURSOS** 46
- **DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA** 49

- Portada:
Estudis anatòmics.
Dibuix original de Marià Andreu i Estany.

Edita: **MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA**
Centre d'Estudis Locals de Mataró.
Director: Manuel Salicrú i Puig.
Beata Maria, 3
Tel. 790 15 28 (Parròquia de Santa Maria)
Composició i impressió:
Copisteria Castellà-c/Pujol, 40 - 08301 MATARÓ
Dipòsit Legal: B-15.257-1978 *ISSN* 0212-9248

L'Equip del Museu Arxiu de Santa Maria no es responsabilitza necessàriament de l'opinió que expressen els articles signats.

Amb la col.laboració del
SERVEI D'ARXIUS DEL
DEPARTAMENT DE CULTURA
DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA
i del
PATRONAT MUNICIPAL DE CULTURA
DE MATARÓ

EDITORIAL

PARLEM DE MUSEUS

Els museus, un món que per definició és tranquil (senyal del poc interès que, fins ara, hem despertat), d'un temps ençà i de forma més o menys cíclica som actualitat. Darrerament, amb notorietat.

El mes de novembre, a Arbúcies i a Olot, es va celebrar el *Congrés Català de Museus Locals i Comarcals*, iniciativa que pretén recuperar per als professionals dels museus i per a totes les persones vinculades amb aquestes institucions un fòrum de debat i d'intercanvi d'experiències. Les conclusions del congrés han evidenciat, un cop més, el mal estat i la precària situació d'aquests equipaments culturals i les greus mancances i indefinicions que els envolten, i insisteixen en la reclamació de decidides actuacions al seu favor per sortir de l'actual atzucac i millorar els serveis. A Madrid, el Comitè Nacional de l'ICOM, el *Consell Internacional de Museus*, reunia a mitjan gener l'assemblea general ordinària d'aquesta entitat a l'Estat espanyol; quedà ben palesa la inoperància d'aquest comitè, l'absurd centralisme que des de sempre l'ha definit i la necessitat de la seva total renovació, demanada, fins i tot, per la seu central d'aquest organisme a França.

Per les mateixes dates, els organitzadors del Congrés Català de Museus Locals i Comarcals, la comissió de les Jornades de Museus i Administració Local, l'Associació de Museòlegs de les Comarques Gironines i la comissió de Patrimoni del Col.legi de Doctors i Llicenciats de Catalunya, celebraven una reunió a la seu del Col.legi en la qual s'analitzà, de forma crítica, el projecte de Llei de Museus elaborat pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya (el tercer que presenta la Conselleria en set anys), d'imminent presentació al Parlament. Els assistents van demanar la retirada del projecte que, al seu judici, exclou la majoria dels equipaments museístics del país (llevat dels anomenats museus nacionals) i que, es concloïa, sense el consens i la participació de tots els estaments afectats, lluny de ser aplicable, menys encara podria garantir el desenvolupament futur dels museus de Catalunya.

Finalment, cal destacar la polèmica que s'ha encetat a l'entorn del projecte de remodelació del Palau Nacional de Montjuïc, seu del Museu d'Art de Catalunya, elaborat per l'arquitecte italiana Gae Aulenti, amb un cost estimat de més de set mil milions de pessetes. Un manifest, subscrit per prop de cent personalitats vinculades al món de l'art, la història i l'arquitectura, denuncià l'arbitrarietat de la proposta, la manca d'espais per als serveis del museu i els buits de la solució museogràfica. Els polítics hi varen haver d'intervenir per adoptar una fórmula de consens que resolgués el conflicte; així va ser creada una comissió rectora, formada pel director general del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya, Sr. Eduard Carbonell i pel coordinador de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, Sr. Ferran Mascarell i presidida pel Sr. Pere Duran Farell, com a representant de la societat civil.

Amb tot això, a començaments d'any, a París, s'ha presentat la segona edició del SIME, *Salon Internacional de Musées et Expositions*, certamen únic en el seu gènere, en el qual han estat presents els principals museus d'Europa (la Generalitat de Catalunya, per mediació del seu Servei de Museus, hi participà amb un estand) i on s'han pogut conèixer les darreres novetats tècniques del sector. Els qui hem tingut ocasió de ser-hi, ens hem adonat de les grans distàncies que ens separen (en personal, dotacions, serveis i instal.lacions) del que a Europa fa anys és normal i que el camí que ens toca recórrer encara, és llarg i difícil.

Aquests retalls de premsa poden ser un exponent del marc d'indefinició i de les contradiccions (internes i externes) en què es mouen a hores d'ara els museus de Catalunya i el seu patrimoni, en un moment que, de forma aparent, podria ser considerat per la ciutadania del país un dels més prometedors de la seva evolució. Cal que ens beneficiem de la momentània notorietat que la premsa ens proporciona (i per això pensem que és bo que els museus siguin notícia) per continuar explicant quina és la realitat i quins són els problemes d'aquests equipaments, dels grans i dels petits, per trobar les solucions. Continuar la polèmica, sempre que es mantingui en un clima de diàleg i que la presideixi la bona voluntat; fer entendre que els museus de Catalunya, tots, tenen problemes similars; que només ens diferenciem en la magnitud i que tots els esforços de millora que es puguin fer incideixen, de forma directa, en el patrimoni que custodien, els testimonis de la nostra cultura i el tret essencial que ens identifica com a nació i com a poble.

Els professionals i els col.laboradors dels museus de Catalunya tenim molt clares quines són les nostres mancances, quines són les de les nostres institucions i quins haurien de ser els canvis que s'haurien de practicar per millorar els serveis i oferir un producte que satisfaci les necessitats dels ciutadans. És per això que aprofitem el debat que s'ha generat per demanar una decidida intervenció a favor dels equipaments culturals que avui amb tantes dificultats gestionem. També volem aprofitar-lo per insistir davant l'anunciat marc legal d'articulació dels museus (una aspiració llargament desitjada) que és necessari que aquest es fonamenti en l'anàlisi real i estricta de tots els museus (amb totes les seves contradiccions), en consonància amb la realitat del país, amb la perspectiva primera de la racionalització, amb totes les seves tipologies, per garantir la consolidació i la projecció futures dels museus i esdevenir-ne el motor del seu desenvolupament.

EXPOSICIÓ ANTOLÒGICA DE L'OBRA D'ANTONI VILADOMAT

El Museu Comarcal del Maresme, amb la col.laboració del Patronat Municipal de Cultura, del Museu Arxiu de Santa Maria i d'una entitat financera amb la qual s'està negociant actualment, prepara per al proper mes de juliol una exposició antològica d'Antoni Viladomat.

És previst de situar-la en tres recintes. El primer serà el conjunt dels Dolors, de Santa Maria, ampliat amb la part del creuer de la basílica annex al portal de la capella, i les dependències del Museu Arxiu de Santa Maria; a més de l'obra pròpia del conjunt, exposarà les altres obres que es conserven a Santa Maria, les de l'Hospital de Sant Jaume i Santa Magdalena i d'altres pertanyents a col.leccions particulars. El Museu Comarcal del Maresme presentarà *Les quatre estacions* i diverses teles de la sèrie *Sant Francesc*, cedides pel Museu d'Art de Catalunya. En una tercera sala d'exposicions hi ha el projecte d'exposar de forma monogràfica dibuixos, esbossos i traces del pintor, propis també del Museu d'Art de Catalunya.

Conjuntament amb l'exposició antològica s'editarà un catàleg de l'obra d'Antoni Viladomat, a càrrec del professor Santiago Alcolea, catedràtic emèrit de la Universitat de Barcelona, i autor d'una monografia sobre la capella dels Dolors.

L'exposició pretén de valorar la figura d'Antoni Viladomat, el pintor català més important del segle XVIII i, de manera paral.lela, el conjunt dels Dolors mataroní.

La durada de l'exposició serà de mig any, amb voluntat d'obrir el conjunt dels Dolors a Mataró i a tot Catalunya.

Carles Marfà i Riera, director del Museu Comarcal del Maresme, membre de l'equip del Museu Arxiu, és el director de l'exposició, el professor Santiago Alcolea actua com a assessor i Carme Miquel fa els treballs de documentalista.

Amb satisfacció podem dir que són totalment acabades les obres de rehabilitació de la teulada i dels exteriors de la capella -a cura de l'arquitecte Jordi Estrany i Castany, recentment traspassat, de l'aparellador Manuel Salicrú i Puig, i de l'empresa Andrés Montes i Moreno- que han permès la recuperació dels magnífics esgrafiats barrocs, i que han finalitzat igualment els treballs de restauració de les teles, dirigits pel senyor Gener Alcàntara, i realitzats pel Museu Arxiu de Santa Maria amb la col.laboració del Servei de Restauracions de la Generalitat de Catalunya i del Museu Comarcal del Maresme. Resta per fer només la restauració de la pintura mural de la volta de la capella.

VII SESSIÓ D'ESTUDIS MATARONINS

El Museu Arxiu de Santa Maria, Centre d'Estudis Locals de Mataró, prepara la VII SESSIÓ D'ESTUDIS MATARONINS, prevista per al dissabte dia 12 de maig de 1990.

Per això convoca els estudiosos en qualsevol àrea d'investigació (humanitats, ciències socials -història, art, arqueologia, ...- ciències naturals, tècnica, arquitectura, urbanisme, etc...) perquè puguin presentar comunicacions escrites.

Les comunicacions podran tenir una extensió màxima de quinze folis, mecanografiats a doble espai. Si excedeixen de quatre folis hauran d'anar necessàriament acompanyades d'un resum.

En l'acte de la Sessió es llegiran les comunicacions o els resums presentats i es facilitarà el diàleg-col.loqui. L'exposició dels treballs podrà anar acompanyada de material àudio-visual; caldrà però especificar-ho en el moment de la tramesa.

El termini de presentació de les comunicacions finalitzarà el 21 d'abril de 1990. Podran ser trameses per correu (MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA, c/. Beata Maria, núm. 3, 08301 Mataró) o bé lliurades personalment al Museu Arxiu (dissabtes d'11 a 2 i de 6 a 9).

El Museu Arxiu de Santa Maria, amb la col.laboració del Patronat Municipal de Cultura, editarà el conjunt de les comunicacions. En la pròpia sessió es presentarà el volum que aplega les comunicacions corresponents a la VI Sessió d'Estudis, que va tenir lloc el 15 d'abril de 1989.

ESTUDIS

L'agost de 1705 l'arxiduc Carles d'Àustria, amb el nom de Carles III d'Espanya, arribava davant Barcelona per a emprendre la conquesta del tron espanyol, disputant-lo al seu oponent Felip d'Anjou (Felip V d'Espanya). Era el començament de l'anomenada Guerra de Successió. Unes memòries inèdites d'aquells primers moments revelen la participació dels mataronins al conflicte, arrenglerats en les files carolines.

MATARÓ I LA GUERRA DE SUCCESSIÓ. UN MANUSCRIT INÈDIT.

El manuscrit que avui donem a conèixer porta una curiosa anotació a la seva coberta: *Se deu tenir ocult*, s'hi llegeix. Per què aquesta precaució?. El seu títol: *Testimonio sin nullidad del Amor que la Iltre. Ciudad de Mataró tiene y ha tenido a Ntro. C.M. Dn. Carlos 3° (que Dios guarde y prospere)* ens ho aclareix ben ràpidament. Es tracta d'una relació de la participació de Mataró a diversos fets de la Guerra de Successió, anys 1705 i 1706, en favor de l'arxiduc Carles d'Àustria, el pretendent austríac al tron espanyol. És, en definitiva, l'original d'un opuscle destinat a ésser imprès i que per circumstàncies que ignorem degué restar inèdit.

Òbviament, després de la caiguda de Barcelona, l'any 1714, en poder de l'exèrcit borbònic i de les mesures repressives dictades per Felip V manant que li fossin lliurats tots els títols, mercès, opuscles i fullets i altres impresos de durant l'efímer regnat de l'arxiduc, feien perillosa la conservació del manuscrit a què venim referint-nos. D'ací la decisió del seu propietari de mantenir-lo amagat, i en aquest estat va romandre entre una documentació diversa del nostre municipi fins que a l'any 1939 passà al seu arxiu, on avui es conserva (1). En canvi, sabem que Mataró va lliurar a les autoritats filipistes els privilegis que li havien estat concedits per l'arxiduc Carles d'Àustria, els quals, amb altres títols atorgats a diferents mataronins, anaren a parar al foc que pel setembre de 1715 es féu a Barcelona amb molts altres privilegis, títols i mercès concedides durant el regnat de l'arxiduc a altres poblacions i particulars de Catalunya (2). Altres documents també lliurats a les autoritats borbòniques, com la correspondència carolina de Mataró, són avui a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, a Barcelona (3).

El manuscrit en qüestió fou redactat tenint com a base una relació que la Diputació del General demanà a mitjan 1706 a Mataró, sobre les despeses que la ciutat havia esmerçat en pro de la causa de l'arxiduc. El 4 d'agost del susdit any, el consell de la ciutat, desitjant *fer patent a tot lo orbe, com és just, lo molt se han esmerat los comuns y particulars en lo major Real servey del Rey N.S. Don Carles Tercer*, resolgué donar compliment a aquell requeriment i nomenar una comissió per a dur-ho a terme. Una vegada elaborada la memòria, fou copiada als llibres d'acords del consell (4). Cal dir que ara aquesta còpia resulta pràcticament il.legible a causa d'haver estat gargotejada ratlla per ratlla amb l'intent d'esborrar tot el seu contingut, com es féu després de 1713 amb altres textos del període de l'administració austròfila als mateixos llibres. L'autor de l'obreta es valgué també de les lletres adreçades a Mataró per les autoritats carolines i d'altres antecedents.

Podem resumir a grans trets el contingut del manuscrit. Comença amb un proemi sobre l'antiguitat de Mataró, recolzat en les dades pseudo-històriques dels anomenats cronicons de Lliberat, de Destre i d'Haubert, aleshores molt en voga, en un desig d'e-

xaltar els orígens de la nostra població i demostrar que Mataró tenia unes arrels provinents d'un passat remotíssim. Continua amb els fets de l'adhesió de Mataró a l'arxiduc Carles d'Àustria, l'agost de 1705, tot just arribat amb la flota anglo-holandesa davant Barcelona. Cal recordar ací que Mataró fou la primera ciutat a prestar-li l'obediència, i que els mataronins aprofitaren l'ocasió per a obtenir d'ell un privilegi de ciutat semblant al que els havia estat atorgat uns anys abans per Felip V.

Al manuscrit, s'hi explica, després, la col.laboració de Mataró a la conquestra de Barcelona per les tropes imperials durant els mesos immediats, i a la defensa de la capital del Principat, l'any següent, en ocasió del setge frustrat que intentà posar-li Felip V. També s'allarga explicant les alimàries i les festes religioses que se celebraren a Mataró amb motiu de l'aixecament d'aquell setge i de la retirada de l'exèrcit borbònic. L'obra dóna compte d'altres serveis prestats per Mataró a les autoritats austròfiles en matèria de subministraments diversos, bagatges, o posant al seu servei embarcacions, singularment la fragata de les confraries de pescadors i mariners de la ciutat, que en alguns moments foren de molta utilitat als aliats. Clou el manuscrit una llista de persones que lliuraren diners, cavalls o grans a l'administració de l'arxiduc.

Una obreta destinada a posar en relleu els mèrits contrets per tanta gent com hi figura en favor d'un dels bàndols aleshores victoriós, ja fa preveure que l'objectivitat històrica no havia d'ésser pas l'espill del seu autor. Que els fets que s'hi relaten són autèntics, no en tenim pas cap dubte. Però també cal dir que la seva descripció apareix a vegades deliberadament exagerada, a cavall d'una literatura barroca molt al gust de l'època. Remarquem també que el fet d'haver estat redactada en llengua castellana, fa creure que l'opuscle aniria destinat a crear una bona imatge dels protagonistes que hi desfilen davant la governació reial.

Tot plegat ens ha de fer posar en guàrdia i prendre algunes precaucions en el cas de voler recolzarnos en algun dels seus passatges, i sotmetre'l abans, si cal, a una depurada crítica tenint present altres fonts documentals menys suspectes de parcialitat. De fet, en aquesta presentació, ja hauríem hagut de remarcar la discrepància a la coincidència d'alguns fets que apareixen al manuscrit en relació a altres fonts històriques locals i àdhuc estendre'ns sobre la personalitat de diversos dels seus protagonistes, i també - per què no?- sobre aquells mateixos que anys després figurarien arrenglerats a les files borbòniques; que de tot hi hagué durant aquells temps tan revolts. Però això ens hauria obligat a sobrepassar de molt l'espai limitat de què podíem disposar (5).

* * *

Hem fet la transcripció del manuscrit respectant l'ortografia de l'original, però hem regularitzat la puntuació i l'accentuació, per a fer-lo més fàcil de llegir. Les supressions de paraules o de paràgrafs que es feren amb posterioritat a la seva primitiva redacció, les hem tancades entre claus { }, mentre que les addicions, ho hem fet entre mitjos claudàtors ⌈ ⌉.

Joaquim Llovet

NOTES.

1.-Arxiu municipal de Mataró. Diversos, lligall 71.

2.-MADURELL, José M. *Dos actas notariales de la entrega y quema de unos privilegios del Archiduque de Austria*, dins *Estudios Históricos y Documentos de los Archivos de Protocolos*, III. Barcelona, 1955. Pàg. 285-87.

3.-Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, caixa núm. 2 de l'arxiduc Carles d'Àustria.

4.-Arxiu municipal de Mataró. Acords, vol. de 1705 a 1708, a continuació dels acords de 27 d'agost de 1706.

5.-Sobre alguns dels esdeveniments a què es refereix el manuscrit i sobre l'organització del nostre municipi a l'època i les persones que el formaven, moltes de les quals figuren d'una manera destacada a la relació, podeu veure el nostre treball: *Mataró 1680-1719: El pas de vila a ciutat i a cap de corregiment*. Mataró, 1966.

TESTIMONIO SIN NULLIDAD DEL AMOR QUE LA ILTRE. CIUDAD DE MATARÓ TIENE Y HA TENIDO A NTRO. C. M. Dn. CARLOS 3° (QUE DIOS GUARDE Y PROSPERE)

SE DA A LA COMÚN LUZ SIENDO JURADOS LOS ILTRES. SRS. MIGUEL TORNER, MERCADER, FRANCISCO SIMÓ, [LABRADOR] Y FRANCISCO [ROTLLANT Y] PLA, BOTICARIO.

Nunca Mataró ha hecho alarde de sus glorias por saber ser consejo del Espíritu Santo que tal enpleo deve estar al cuidado de los estrangeros (1) y que sobra el publicarlas paraque al celebrador de las propias se le litiguen los créditos. Este fue el sentir de Favorino según escrive Stobeo (2). Su antigüedad tan ignorada nos la descubrió Liberato en su Chronicón noticioso, dando su fundación a los Libios en los años de la creación del Mundo de 2298 y su reparación a los Phosenses en la de 3460 (4). Y Auberto afirma que por los años de 3958 Julio César la hizo Ciudad de Romanos (5) y que en ella predicó Sant-Jago en el de 37 de Christo (6) donde se descubre su antigüedad en la Fe, pues a los 4 años de la muerte de Nuestro Soberano Redemptor logró la inextinguibilidad de su luz. Atestiguó estos resplandores, dize Dextro, por los de Christo de 185 (7) fundando un Seminario para la criansa de la Juventud que deseava servir a Dios en el estado eclesiástico. Desta antigüedad dan testimonio las piedras que se hallan en el sementerio de su Parroquial con carecteres antiguos y los vestigios se descubren de edificios ignorados siendo patentes los delos Baños que dize Auberto se edificaron por los años de 187 (8) en honra de su Presidente como lo acustumbravan los Romanos según consta de verídicas Historias.

Siguiendo pues tan seguro Norte avía sepultado en el Archivo de su fidelidad Mataró (como todos los demás servicios que ha hecho a sus Amados Monarcas) lo que en el del Rey N° Sr. Dn. Carlos 3° (que Dios guarde) avía gastado dende su feliz arribo a estas costas hasta el día 14 de Mayo de 1706 (no menos gustosa que desabrida por ver no igualava la posibilidad a sus ansias). Pero precissada de una carta de 24 de Julio del no menos Exmo. que Fidelmo. Consistorio pasa a publicar lo enpleado en Servicio de Magestad tan querida.

Puede aseñalar toda España y con singularidad Cataluña con piedra blanca (9) al día 22 de Agosto, pues el del año de 1705 fue el feliz que por poniente le amaneció el sol entre aquella multitud de nubes que con sus ardores supo levantar la más poderosa Liga y mantiene en nuestra defensa tan venturosa Aliansa. Y aviéndose quedado delante la Exma. Ciudad de Barcelona (como a puerta que avía de ser por donde toda España avía de gosar su luz). El día 25 por orden del Senmo. Sr. Príncipe Dn. Jorge Darmstad (que gloria haia) vino el Rdo. Dr. [Miguel] Roaix con la comitiva de 150 hombres armados [y assí mesmo llegó el capitán de Cavallos don Gerónimo Font con dos navíos de guerra de orden de su Magestad con carta del referido Smo. Sr. Príncipe Don Jorge]. a fin de que esta {Universidad} [Ciudad] pasara a dar la obediencia a su legítimo Sr. (lo que con inpaciencia deseavan nuestras ansias). Se regaló al dicho Sr. Dr. y su Gente con un refresco (por no aver permitido otra cosa) y se gastó treinta quatro libras siete sueldos.

Movida esta {Universidad} [Ciudad] del aviso, passó a deliberar en Consejo el mismo día, siendo Jurados los Iltres. Sres. Bruno San-romá, Ciudadano honrrado de Barcelona, Juan Matas, botiguer y Josef Guarro, negosiante, que los Magfcos. {Francisco Gemmir y Lleonart} [Francisco de Gemmir y Lleonart] y Dr. Rafael de Nabona fuesen a conferirse con el dicho Sereníssimo Sr. Príncipe para tratar del modo como esta Universidad avía de dar a su Magd. la obediencia y en esto se gastó catorze libras seis sueldos.

Retardávase el día 26 por las ansias en que vivían los habitadores de Mataró por saber lo que los enviados avían tratado con el Srmo. Sr. Príncipe Dn. Jorge y a la que tuvo el Consejo la noticia, deliberó nemine discrepante dar quanto antes a Su Magd. la obediencia por medio de su Jurado en Cap con la comitiva devida y atendiendo a dicha deliberación el día siguiente se partió el Iltre. Sr. Jurado en Cap, Bruno Sant-Romá, acompañado del Rdo. Sr. Dr. Pablo Llorens, Retor de esta Iglesia, con otras Personas de honor de sus Moradores aseñaladas por el Consejo. Púsose el dicho Jurado en Cap a los Reales pies, hallando a Su Magd. en la Capitana de Inglaterra llamada la Gran Bretaña, que ni las aguas del mar bastaron a mitigarle a Mataró su amor pues las atropelló todas para ser las primicias de Cataluña en ponerse inmediatamente baxo tan suave dominio (hecho que en Rl. Carta confessó Su Magd. como se dirá en adelante (10) y en el Exordio del Privilegio de Ciudad que Su Magd. mandó despachar día [primero] de [diciembre 1705], favor que siempre los Moradores tendrán presente a vista de tal exemplar, pues por aver sido Mataró la primera Universidad en darle la obediencia le concedió de Ciudad el título, con Privilegio tan honrroso que a no ser de discreción tan alta podía causar envidia y se gastó Ciento y veinte libras catorze sueldos.

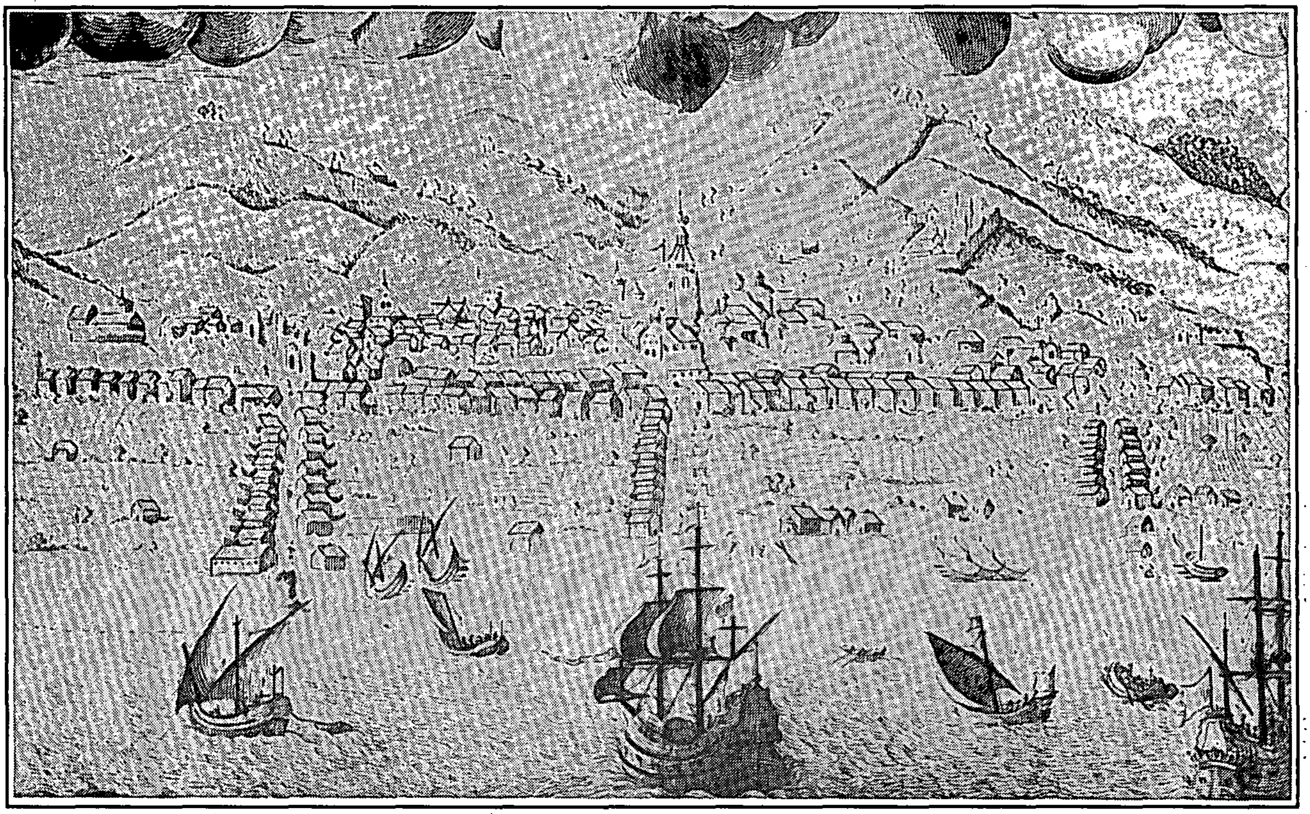

Panoràmica de Mataró als confins del segle XVII amb el XVIII.
Així degueren veure la ciutat els embarcats en els vaixells de la flota anglo-holandesa que ancorà el 21 d'agost de 1705 davant Mataró.
Des del *Devonshire*, Jordi Darmstadt, "langrave" de Hassia, cursà instruccions per aixecar Vic a la causa carolina i defensar Montgat.

Día 29, por orden del Smo. Sr. Príncipe Dn. Jorge se recibió el de Su Magd. despachado en el Campo de Barcelona paraque se enviasen todos los carros, mulos y azémilas que se hallasen en esta Ciudad para el día 31 de dicho mes y deliberó el Consejo se cunpliese exactamente dicho orden y cunplido quedó todo lo susodicho en servicio de Su Magd. quanto duró el asedio de Barcelona y gastó la Ciudad Mil doscientas ochenta tres libras quatro sueldos.

No permitió aquel Príncipe tan atento entrase este servicio en la casa del olvido y assí passó a agradecerle con carta expresa de 11 de Setiembre de 1705 N°. 7.

Al primero de Setiembre de dicho año se recibió carta del mismo Smo. Sr. Príncipe insinuando sería del gusto y servicio de Su Magd. se enviasen todos los cavallos se hallarían en esta Ciudad. Cunplióse con puntualidad dicho orden quedando seis en el Campo de Barcelona en el Rl. Servicio y en esto se gastó doscientas seis libras doze sueldos.

A 7 de dicho mes deliberó el Consejo servir a Su Magd. con 400 terrallones y envió los 200 el día 9, poniéndoles a los Reales órdenes y huviera pasado a enviar los 200 que faltaban de su deliberación, a no ser que el día 10 se recibió carta del Snmo. Sr. Príncipe en que mandaba suspender enviar los que faltaban, dándose por servido Su Magd. de los que ya estavan a sus órdenes y se gastó seiscientas quarenta libras ocho sueldos.

A los 15 de dicho mes aviéndose recibido expreso orden de Su Magd. despachado en el Campo de Barcelona a los 14 de dicho mes, ser de su Real servicio que esta ciudad y demás poblaciones de Cataluña enviasen al Campo de Barcelona toda la Gente que pudiesen y que fuese bien armada deliberó el Consejo obedecer dicho orden y el día 16 en cumplimiento de dicha deliberación determinó fuese el Iltre. Sr. Jurado en Cap Bruno Sant-Romá como se executó día 17 asistido del Rdo. Balthasar Mayor, Rector de Santa Perpetua y natural desde Ciudad, que voluntario se ofreció a servir por Capellán del {Tercio} ⌈Regimiento⌉ que comandava el Iltre. Sr. Coronel y Jurado en Cap, aviendo primero dado la providencia necessaria para la asistencia de su Parroquia. Aseñaló el Consejo para mayor acistencia a autoridad del Coronel, a {Francisco Gemmir y Lleonart} ⌈Francisco de Gemmir y Lleonart⌉ al Dr. en Medicina Josef Vendrell a Francisco Peramás y Estevan Mates paraque éstos como a Asistentes o consultores le asistiesen en las mayores dificultades resolviendo siempre lo que fuesse de mayor servicio para las armas de Ntro. Monarca Católico ⌈y assí que llegó al Regimiento al Real campo se puso el coronel acompañado de los dichos señores a los Reales Pies del Rey Nuestro Señor, ofreciendo su Persona y todo el Regimiento a su Real servicio. A que

L'arxiduc Carles d'Àustria.
El 12 de setembre de 1703 fou proclamat a Viena rei d'Espanya, amb el nom de Carles III.

agradecido Su Magestad fue servido responder: *Estoy muy agradecido de la Ciudad de Mataró y a su tiempo me acordaré*]. Se conpuso el Regimiento de 600 hombres todos armados como el caso pedía y se mantuvieron en dicho Campo hasta que la capital estuvo a la obediencia de su legítimo Rey. Y aviendo sucedido que durante dicho assedio enfermó el Iltre. Sr. Coronel en el mismo Campo el Rdo. Balthasar Mayor, capellán del Regimiento y los quatro consalentes fueron juntos a ponerse a los Reales pies, dándole enorabuena del rendimiento de Barcelona y mostró su Magd. agrasdescer esta demonstración respondiendo: *Que quedava muy agradescido de la Ciudad de Mataró, que de tan buenos vasallos no esperava, menos, como lo tenía exprimentado, y a su tiempo Me acordaré* (11). Y gastó la Ciudad para sustentar al Iltre. Sr. Coronel, Asistentes y demás Gente, seis mil noventa seis libras.

Día 18 para cunplir con el orden que de Su Magd. intimó el Rdo. Sr. Rector de Sta. Eulalia Dr. Llorenso Thomas y Costa (oy Prior del St. Pedro del Munt, Iltre Abad electo de Mer y Rosas, del Consejo de Su Magd. y su Canciller en el Supremo de Cataluña y su Capellán de Honor) al dicho Sr. Francisco de Gemmir y Lleonart paraque esta Ciudad enviara todas las bigas, tablas, azadones y esportillas se hallasen en Mataró se obedeció con puntualidad dicho orden, remitiendo por medio de dos barcas al Campo de Barcelona dichos pertrechos y gastó la Ciudad Ciento sesenta ocho libras diez y siete sueldos.

A 23 recibieron los Iltres. Sres. Jurados orden del Iltre. Sr. Dn. Antón de Pons, Capellán de honor en exercicio de su Magd. y su Vicario General en el Real Exército de Cataluña, despachado en el hospital Real de Sarriá y Campo de Barcelona, encargando que en atención de la necessidad tenían los enfermos y heridos de dicho Exército por falta de xergones, sábanas y paños se hiziera con toda brevedad una llege general para socorrer dichas necesidades y aviéndolo puesto en execución los Sres. Jurados enviaron con toda prestesa lo que se halló, que fueron quatro balas que se formaban de sábanas, camissas, xergones y paños de lino que sería de valor de quarenta dos libras nueve sueldos.

Aviendo recibido los Iltres. Sres. Jurados carta de la fidelíssima Junta del {Exmo.} [Fidelíssimo] Braço Militar formada de orden de su Mag., dada en el Real Palacio de la Torra de Lladó a 25 de setiembre en que desía que *Bé concidera la fidelissima Junta ab quant gasto, zel y aplicació se aplica y S^a al Major Servei de Sa Magd. (Deu lo gde.), però la necessitat y urgència ab totas las reflexions deu suplicar a V. S^a que en prompte envien sinquanta sàrrias per lo transport de balas, bombas y municions... Y acudir a esta Junta per que se.ls puga donar las gracias a V. S^a del Molt obran y se emplean a quant condueix a la present expedició* (12). Se executó dicho orden remitiendo lo que la carta pidía para el transporte de los pertrechos, con dos resmas de papel blanco por insinuar dicha carta que llegaría a buen tiempo y se gastó en esto quarenta y quatro libras diez y seis sueldos.

A 30 de dicho mes recibieron los Sres. Jurados otra carta de la fidelíssima Junta, dada en dicho Palacio a los 29, en que participava que entre otras cosas se les pedía de parte del Excmo. Milord doze cargas de vinagre y tres quintales de cebo para refrescar la artilleria y que fiavan su desenpeño del cuidado desta Ciudad, y no admitiendo sus ansias dilación envió lo referido a la torra del cabo del Río, entregándolo todo en poder el Sr. D. Jaime Carreras como lo desís la carta y aunque este servicio en realidad fue una menudencia fue de suma estimación por llegar en tiempo de la mayor necesidad y se gastó en esto setenta y quatro libras dies y nueve sueldos.

Con otra carta de la misma Junta, despachada en dicho Palacio a los 30, se pedía a esta Ciudad se enviasen 20 resmas de papel de estrasa; cunpliose luego dicho orden entregándolas al Sr. D. Jaime Carreras, como desía la carta y vale qualquier carga sinco libras.

A 2 de octubre el Sr. Francisco [de Gemmir] Lleonart refirió en Consejo tener orden de su Magd. (como la manifestó en escrito) en que mandava su Magd. que para el

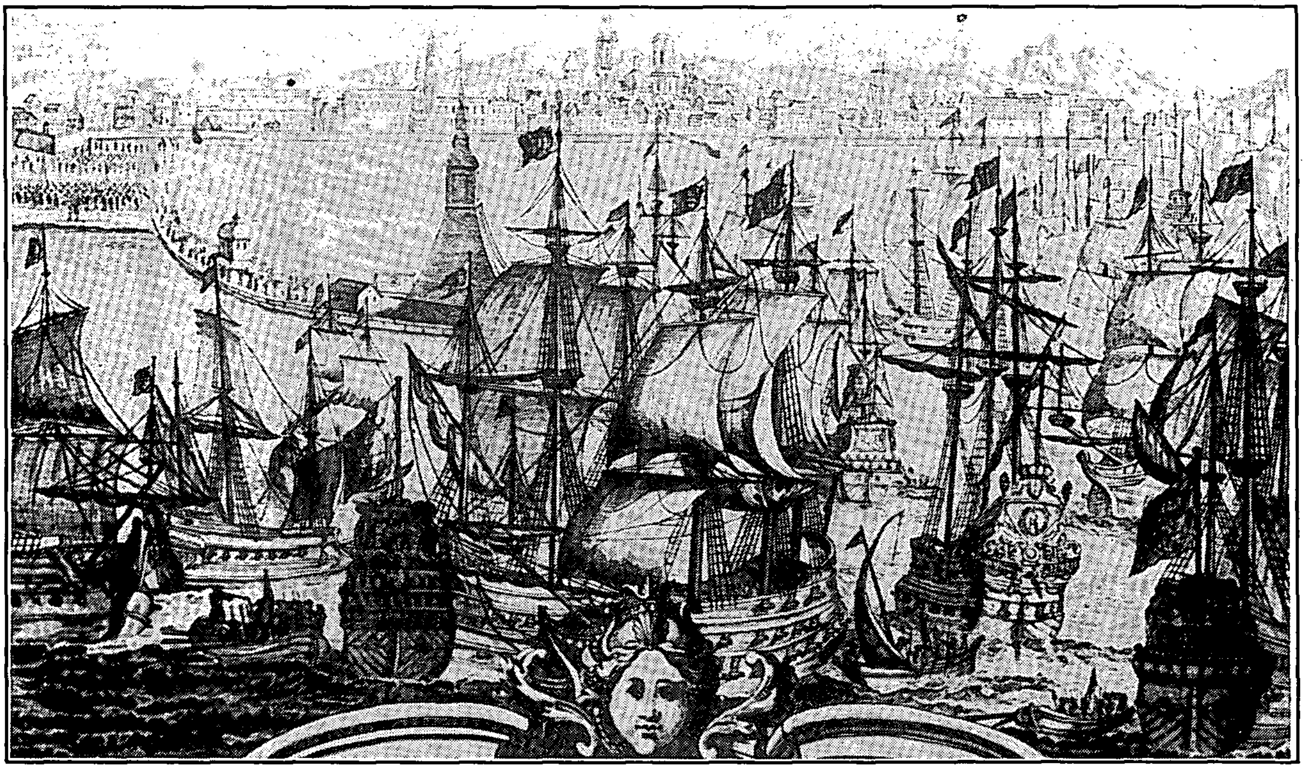

La flota aliada ancorada davant Barcelona per l'agost de 1705. Amb ella, hi viatjà l'arxiduc Carles d'Àustria.

día sinco de octubre que era el lunes inmediato, asistiera un número grande de Gente armada a la Montaña de Monjuique y a medio día se deliberó en Consejo unánimes los votos se cunpliese dicho orden y se enviasen a dicha montaña 700 hombres, los quales fueron conducidos por el magnífico Sr. Bayle Salvador Mataró y Sr. Francisco [de] Gemmir y Lleonart, y los pusieron a las disposiciones de Su Magestad, baxo cuios órdenes permanecieron hasta que la Plaça fue rendida, mostrando assí la Gente que estava inmediatamente al Real servicio como la que quedava en sus casas una total inpaciencia por las ansias tenían de sacrificar sus vidas en servicio de Su Magd. sin que les sirviese de estorbo el perder la cosecha del vino, que es la principal de los habitadores desta Ciudad y ser el tiempo en que se suele recoger, obedeciendo exactamente a las cridas que de orden del Sr. Bayle a instancia de los Sres. Jurados, se hizieron, que ninguno pudiese vindimiar hasta que bolviesse la Gente que estava en el Real Servicio y se gastó en esto dos mil doscientas quarenta libras.

A 3 de dicho mes recibieron los Sres. Jurados otra carta de la Ilustríssima y fidelíssima Junta, su fecha del mismo día y en el mismo Palacio manifestando convenir al servicio de su Mag. otras 50 sarrias, encargando a los Iltres. Sres. Jurados diesen con toda brevedad providencia remitiéndolas a la torra del cabo del Río, entregándolas al Sr. Dn. Jaime Carreras y en su ausencia al Sr. Tiniente General. Se cunplió con toda puntualidad dicho orden, añadiendo un fardo de cuerdas de esparto que todo vale quarenta y una libra.

Obedeciendo esta Ciudad a otra carta de dicha Iltre. Junta despachada en el mismo Palacio a 6 de octubre, proveió de vastimentos necessarios las barcas de Jaime Casals y de Alexos Soler desta ciudad, los quales por orden de dicha Junta partieron desta plaia al desembarco de Barcelona para obedecer los órdenes de Su Mag. y se gastó en esto la Ciudad Sinquenta y dos libras.

A los 13 de dicho mes, obedeciendo al orden que refirieron tener de la fidelíssima Junta de Parte de Su Magd., los Sres. Dr. Josef Vendrell, Francisco Peramás y Estevan Mates, habitantes en Mataró, se enviasen quatro carretas con sus arriatas y veinte (machos) [mulos] para el transporte de diferentes cosas del Campo a la Ciudad y por lo demás que fuese del gusto y servicio del Rey. Se cunplió dicho orden y se detuvieron en el Real servicio 12 días y se gastaron doscientas setenta sinco libras, quatro sueldos.

A los 16 de dicho mes tuvo a bien Su Magd. honrrar a esta su Ciudad con carta expresa participándole el rendimiento de Barcelona y mandando tributase al Dios de los Exércitos las gracias y era del tenor siguiente:

A los fieles y Amados nuestros los Consejeros de Mi Ciudad de Mataró

El Rey

Fieles amados Consejeros de Mi Ciudad de Mataró (13). *No dudo que celebraréis con el alborozo que corresponde a vuestra obligación los felizes sucessos, que Dios*

ha concedido a Mis justas Armas, y viendo asegurada la restauración de vuestra libertad con el rendimiento de Mi Ciudad de Barcelona en que avéis contribuido con toda lealtad, que os hase dignos de Mi satisfacción: daréis las devidas gracias al Soberano Sr. de los Exércitos, que prometo assí mismo del amor y zelo que manifestáis a Mi servicio y devéis a mi Real cariño, contribuiréis la parte que os toca para mantener, y perpetuar la fidelidad, lustre y gloria que logra mi fiel Nación Catalana en esta coyuntura, y Me hallo muy gustoso de averos podido procurar los consuelos y ventajas a cuia conservación se dirigió el principal motivo de Mi venida a este Principado. Dado que el Campo de Sarrià a quinse de octubre de mil setecientos y sinco.

Yo el Rey
Por mandado de su Mag. el Rey Ntro. Sr.,
Enrique de Gunter

Aunque la Ciudad ya se havía visto honrrada con otras cartas de Su Magd. pero ninguna le causó tanta alegría como ésta, pues en ella se participava el rendimiento de Barcelona en virtud de la qual pasó a deliberar el Consejo el cunplimiento de lo que Su Magd. le mandava aseñalando día fijo para dar las gracias a Dios aunque el mismo punto que se tuvo la noticia se cantó en la Parroquial el Te Deum.

Fue aseñalado el dia 22 de Noviembre con los dos consecutivos (asumpto que pedía otro papel) pero aunque sea estraño del presente se dirá en brevedad algo de lo que la Ciudad executó.

Adornóse la Iglesia Parroquial con la mayor ostentación posible, assí de luzes como de adornos curiosos. Sus Capillas más parecían fogosas piras que puestos que la piedad tiene consagrado a los Santos. {A la plaça que están en frenta de la puerta Mayor se avía puesto baxo de solio un Retrato de nuestro amado Rey; llamávase en los contratiempos pasados dicha plaça de España, porque en los mayores ahogos tenían los verdaderos Españoles sun iuntas sin que se admitiesen los Almofroditas de aficiones. Explicava todo esto y la dicha de gozar un tan buen Príncipe una multitud de gerolíficos repartidos por toda la plaça que con su pintura y letras eran divertimiento del curioso} ⌈Las plassas y calles de la Ciudad se adornaron con diferentes altares, illustrando el adorno con la Vera efigies en cada uno de ellos de nuestro dorado Monarca y luminarias que sus copiosas luzes que en las tres noches de esta celebridad se pusieron en toda la Ciudad parecía ésta un volcán⌉.

El Domingo se cantó solemne officio sin reparar en los gastos de hazer venir Cantores de Barcelona; predicó dicho día el M.R.P. Juan Bautista de la Concepción, Religioso Carmelita Descalzo y superior de su Convento desta Ciudad; por la tarde huvo Processión solemne, aviendo antes la Ciudad convidado a las dos Comunidades que asistieron gustosas. Aviendo adornado copiosamente los tabernáculos y cruces. El día siguiente en todo se igualó al pasado hasta en el Predicador y en lugar de la Processión huvo en la Parroquial toda la tarda fiesta estando expuesto el Santísimo. El tercero día se celebró la funeraria y predicó el M.R.P. Fr. Gabriel de Alella Guardián del Religiosísimo convento de Capuchinos desta Ciudad. Todas las tres noches que precedieron a este día fueron por las allimarias y theas un día continuado; con esta demonstración dio la Ciudad las gracias a Dios de beneficio tan singular y cumplió con la disposición de su Rey.

No se dieron por satisfechos los Señores Clérigos desde Iglesia de tantas demonstración y assí el Domingo siguiente pasaron a consagrar a Dios una fiesta a las pasadas igual; predicó en ella el M.R.P. Fr. Nicolás de Blanes. Religioso Capuchino. No dize la Ciudad lo que en estas fiestas se gastó porque no reparava en gastar. Mientras se prevenían estas fiestas de orden de Su Magestad, despachado el día 4 de noviembre, pasó por esta Ciudad el Regimiento Inglés comandado a Gerona y governado por el Iltre. Sr. Coronel Santamen y se les dio para transporte de su equipaje por parte de la Ciudad dies esquifes hasta pineda y trenta cavalgaduras y se gastó setenta libras.

A 2 de dicho mes pasó por esta ciudad que de la de Barcelona iva a la de Gerona por Governador, el ⌈Sr. Milor de Negal⌉ y se le dieron por parte de Mataro en servicio de Su Mag. 13 cavalgaduras que llegaron hasta Gerona y estuvieron en dicho servicio 6 días, y assí mismo una Persona de toda estimación que fue el Sr. Pedro Torras y Lladó, y gastó la Ciudad setenta ocho libras.

Dignose Su Magd. honrrar con otra Real carta a esta Ciudad cuya fecha era de 19 de dicho mes, poniéndole con ella en comprehensión convenir a su Real servicio la fragata para conseguir el logro del rendimiento de Rosas, que en aquella ocasión estava apretada por las reales armas y aver deliberado enviar allí algunas embarcaciones y que a este fin se armase dicha fragata con la mayor brevedad y se fuesse a incorporar con las otras embarcaciones que para el mismo intento estavan en el Muelle de Barcelona prevenidas. Es tan favorecida la clausula de la carta de Su Magd. que sería desatención negarla a la común luz, pues dize: *fiando de vuestro zelo y amor* (14) *a Mi Servicio executareis con la mayor prontitud este nuevo servicio que espero recibir de vuestra fina lealtad, el qual quedará siempre muy presente en Mi real memoria para su gratificación.*

A vista desta carta deliberó el Consejo se cunpliera en todo con la mayor brevedad posible y abastecida la fragata de lo necessario y amarinerada de 100 hombres todos Moradores desta ciudad y aptos para lo que se ofreciera en cualquiera función, se puso a las órdenes y obediencia de Su Magd. en el puerto de Barcelona donde quedó hasta que Su Magd. mandó se restituiera a esta plaia por no poderse lograr el fin por la inconstancia del mar acompañada de lo inconstante del tiempo. Agradeció Su Magd. este servicio

El setge de Barcelona per l'arxiduc l'any 1705. Els soldats castellans a les ordres del virrei Velasco defensaren la plaça. Els aliats desembarcaren a la platja del Besòs i atacaren Montjuïc. En el combat, hi morí Jordi Darmstdt.

(en que gastó Mataró ciento ochenta libras quinse sueldos) con la carta siguiente:

A los Amados Fieles Nuestros los Conselleres de Nuestra Ciudad de Mataró.

El Rey

Amados y fieles nuestros los Consejeros de nuestra Ciudad de Mataró (15). *Aviendo tenido concideración a la falta que en sus casas pueden hazer las Personas que viene governando la fragata de essa Ciudad, en cuya remesa a este puerto con tanta puntualidad avéis vosotros manifestado vuestro singular deseo de enplearos en Mi Servicio y teniendo presente la contingencia que pudiera padecer en el puerto de Rosas, por la poca posibilidad que tiene para resistir la rápida corriente de aquellos parages, para lo cual se ha procurado dar otras providencias, he tenido por bien mandar se buelva a essa ciudad, quedando con singular gratitud a vuestro zelo esperando del que a respecto de aver de salir desta ciudad para las fronteras diferentes tropas de soldados assí para guarnecer las plazas como para asegurar la mayor defensa deste Principado y conviniendo marchen con toda brevedad he resuelto pediros hagáis que luego que recibáis esta Mi Real carta vengan a esta Ciudad 12 carros de a dos mulos cada uno paraque sirvan a la condución del bagaje de las referidas tropas hasta la parte donde se pueda suplir con otros, asegurandoos que a más de que esto será muy de Mi agrado no servirá de exemplar para en adelante, siendo el motivo solo la summa falta el presente se carece de Bagajes y por consecuente precisso esperar de vuestra lealtad y amor a Mi persona daréis la providencia más prompta en la remesa de los referidos carros [paraque puedan servir al referido efecto] de lo cual Me daré por bien servido; dada en Barcelona a veinte y seis de Noviembre de mil setecientos sinco.*

Yo el Rey

Por mandado del Rey Ntro. Sr.,

Enrique de Gunter

Como en la dicha carta tuvo a bien Su Magd. significar ser conveniente a Su Real servicio y a nuestra utilidad prevenir las plaças provehéndolas para nuestra mayor defensa y que a este fin avían de salir las tropas y mantenimientos de Barcelona deliberó, el Consejo que vista la presente se executase el orden y que fuesen en el Real servicio todas las carretas que se hallasen en Mataró y solo se hallaron ocho, las quales después de aver estado algunos

días detenidas en Barcelona estuvieron a los Reales órdenes hasta que llegaron a Tárrega y huvieran continuado más tiempo a no aver mandado a los carreteros se restituieren a sus casas. Estuvieron en el Real servicio 18 días y gastó la Ciudad trescientas diez y seis libras y diez y seis sueldos.

A los 28 de desiembre honrró Su Magd. a esta Ciudad con otra carta expresa participándole el rendimiento de Valencia y es como sigue:

A los amados y fieles Nuestros los Conselleres de la Mi Ciudad de Mataró.

El Rey
Amados y fieles Nuestros los Conselleres de Mi Ciudad de Mataró (16) *Aviendo sido Dios servido en continuación de su Misericordia que Mi Reyno de Valencia aia a imitación deste fidelissimo Principado sacudido el yugo que le oprimía, bolviendo a gosar de su libertad baxo Mi Real dominio y dándome la capital de aquel Reyno el día 16* [*del corriente*] *la obediencia, he resuelto participaros esta Noticia que llegó a la Mía ayer paraque acudiendo primero a dar las devidas gracias a Ntro. Sr. tengáis la parte de gusto que en tan feliz expedición como ésta, os toca, suplicando a la Divina Magd. la continuación de tan felizes progressos por medio de los quales espero que a imitación deste, se siguan los que con más brevedad me condusgan a la quita y pacífica poseción de Mi Monarquía, en lo qual os toca a vosotros tanta parte de gloria por aver sido los que en primer lugar enpesasteis a abrir el camino a tan justo y devido fin, y siendo el Mío el de acudir como a buen Padre a la conservación de tan fieles vasallos espero de vuestro amor correspondereis como hasta aquí lo abéis hecho con cuanto vuestra posibilidad pudiere paraque llegue con el favor Divino al colmo de la felizidad que con vuestra ayuda Me prometo. Dada en Barcelona a veinte y dos de Desiembre de mil setecientos y cinco.*

Yo el Rey
Por mandado del Rey Ntro. Sr.,
Enrique de Gunter

Quedó esta Ciudad muy agradecida con tal carta y procuró con toda brevedad cumplir con lo que le mandava Su Magd. dando a la Divina las gracias al ver que con tanta felizidad coronava de vitorias las enpresas, claro testimonio de la iustificación de las armas.

Por especial orden que del día 15 de febrero de 1706 que Su Magd. participó al Consejo el Sr. D. Magín de Vilallonga y Caportella, deliberó que a quenta de la Ciudad fuese un hombre de qualquier casa armados como suelen los Catalanes animosos en semejantes ocasiones. Cunpliose dicha deliberación y se iuntaron 800 hombres que comboiados de Jacinto Gelabert y Rabasa Èlugartiniente de Bayle˘, fueron hasta Gerona, donde animosos en conpañía de las demás tropas de Su Magd. inpidieron las hostilidades que intentava hazer el enemigo y estuvieron en el Real Servicio 12 días, servicio de que el Excmo. Sr. Conde Ulsfeld desde Gerona tuvo a bien de agradescer en nombre del Rey Nuestro Sr. con carta expresa de 28 de febrero y en esto gastó la Ciudad tres mil ochocientas quarenta libras.

Día 22 de dicho mes llegaron a esta plaia por la mañana tres navíos ingleses nombrados el Comendante Castell Nou, Ave María Galera y Antalop, y enviaron a tierra una lancha desembarcando por orden de los Sres. capitanes las personas de Dn. Ignasio Sans, Dn. Guillermo Armengol y al Dr. Josef Pujol, todos catalanes los quales pusieron en Noticia de los Sres. Jurados como dichos navíos trahían una summa de dinero para Su Magd. y al mismo tiempo dieron providencia los Sres. Jurados para enviar {esquifes} [barquillas] para el desambarco lo que se executó enviando 40 para el transporte deseando poner el dinero en salvamento y con la misma puntualidad se despacharon dos avisos a Su Magd. el uno por tierra y el otro por mar en una barquilla paraque Su Magd. tuviese con brevedad la noticia, y no se pudo lograr el desembarco por ocasión que descubriéndoles la armada enemiga que estava ancorada sobre Barcelona destacó 4 de los suios para perseguirles y notado el distacamiento de los Capitanes de los nuestros no quisieron detenerse por iusgar estar más seguros a la mar, como a la verdad les salió bien tan acertada deliberación y gastó en esto la Ciudad trenta sinco libras dos sueldos.

Día 29 insinuó a la Ciudad el Sr. D. Josef de Puig, del Rel Consejo que en servicio de Su Magd. estuvo mucho tiempo en esta Ciudad detenido sería del agrado del Rey Ntro. Sr. que se regalaren sus tropas con alguna cantidad de vino. Pudo tanto la insinuación en ánimos que solo deseavan servir, que el mesmo día deliberó el Consejo enviar 100 cargas que remitió luego a Barcelona poniéndolo con carta expresa en noticia de Su Magd., servicio que Su Magd. apreció tanto como lo significó en su Real carta de 30 de dicho mes pues entre otras dize esta cláusula: *las expresiones* (17) *de vuestra carta que recibo de 29 del corriente son tan propias de la lealtad y zelo que Me avéis conservado siempre y exprimento en esta coniuntura que os podéis prometer de Mi paternal amor los consuelos que merecéis y tenéis acreditado a Mi Real servicio agradesciendo las cien cargas de vino, etc.* y en estas cien cargas de vino gastó la Ciudad tres cientas diez libras y diez sueldos.

El mismo día a petición del Sr. D. Josef de Puig decretó el Consejo formar su Coronela por las noticias ciertas se tenían de la aselerada marcha conque el Enemigo se encaminaba sobre Barcelona (se forma esta Coronela de siete compañías que forman sus naturales y habitantes) se puso este decreto en execución, siendo su Coronel (como es siempre) el Iltre. Sr. Jurado en Cap, que lo era el Sr. Bruno Sant-Romá; su tiniente coronel, el Sr. Salvador Pa-

lau, ⌈menor⌉, ambos Ciudadanos honrados de Barcelona, Capitanes, {los Sres. Mariano Jofre, Josef Feu y Feliu, menor, así mismo Ciudadanos Honrados de Barcelona, Francisco Portell y Gosañes, Gaspar Portell, Burgesos de Perpiñá, Dr. Lorenzo Pi, Francisco Gemmir y Lleonart y Miguel Esmandía} ⌈los Sres. Francisco de Gemmir y Lleonart, Mariano Jofre, Ciudadano Honrado de Barcelona, Gaspar Portell, Francisco Portell y Gosanyes, ambos Burgesos de Perpiñá, del Dr. Lorenzo Pi, Josef de Feu y Feliu, menor y Miguel Esmandía,⌉ con todos los officiales, haziendo toda la Gente el número de 2.000 hombres. Avista de la urgéncia en la mayor apretura no pudieron sosegar los Sres. Ecclesiásticos pasaron a formar su conpaña y asistiendo con desvelo donde fueran comandados se esperava que en caso fuese conveniente habrían dado entera satisfación de sí, pues fue singular la vigilancia con que guardaron su puesto y el ánimo tan grande con que estaban de exponer gustosos sus vidas en servicio de Rey tan Católico y defensa de la Patria que en esto cifravan la mayor gloria de Dios.

Decretó assí mismo el Consejo se diese toda providencia paraque en caso que el Enemigo hiziera algun destacamiento hallare alguna ressistencia y a este fin se mandaron cerrar con estacadas las bocas calles, acomodar los portales y baluartes y como sus muros no son terraplanados formaron a trechos unos tablados paraque dende ellos se pudiesse dar que entender al Enemigo, proveiéndolo todo de padreros y artillería; duró esta vigilancia hasta el día 14 de Mayo que fue hasta tener segura noticia aver pasado el Enemigo Hostal Rich. En el discurso deste tiempo entrava todos los días de guarda una conpaña y según las urgencias dos; muchos días tres y algunos todas y con resignación tan singular que jamás se oió la mejor quexa, siendo assí que muchos perdían gran parte de sus conveniencias, pero no era mucho por obrar todos a impulsos del amor y fidelidad que tienen a su Rey. Del mismo modo se aplicaron los Sres. Militares que parecía que entre ellos no se conocía distincción: solo cada qual quería ponerla en testificar con sus obras quan fiel servidor era de Su Magd. Se gastó en el discurso deste tiempo tres mil quatrocientos ochenta libras.

El día 30 tuvo a bien Su Magd. honrrar con su Real Carta a esta Ciudad y es como se sigue

A la Ciudad de Mataró

El Rey

Amados y fieles los Jurados de Mi Ciudad de Mataró (18). *Siendo preciso ganar los instantes en la perfeta reparación de las fortificaciones desta Capital en cuia conservación consiste la de vuestra perpetua libertad he resuelto ordenaros (como lo hago) que para el interín que tardan las tropas que la han de defender enviéis Ciento y sinquenta hombres armados de buena calidad, creiendo de vuestro amor a Mi servicio añadiréis a los muchos que tengo exprimentado de vuestra lealtad esta demonstración tan importante haziendoos por ella de nuevo acrehedores de mi mayor gratitud. Dada en Barcelona a los treynta de Março de Mil sietecientos y seis años.*

Yo el Rey
Por Mandato del Rey Ntro. Sr.,
Enrique de Gunter

A vista de la carta resolvió el Consejo se iuntara ⌈los 150 hombres⌉. Gente más a propósito para lo que su Magd. mandaba y al 1 de Abril se pusieron a su obediencia con su Cabo o Pagador, que fue el Sr. Pedro Torres y Lladó, que por lo bien que desenpeñó las esperansa que en su valor avía puesto el Consejo todo el tiempo que estuvieron comandados, así en Monjuique como en la Plaça, se dignó su Magd. honrrarla con la patente de Capitán. Estuvo toda esta Gente en el Real Servicio dendel día 1 de Abril hasta a 15 de Mayo, dando la Ciudad todos los días al Cabo 1 libra 8 sueldos y a los demás 8 sueldos de socorro; fue este servicio de gran consequencia por la oportunidad en que llegaron, como también por la constancia y ánimo conque permanecieron y gastó la Ciudad dos Mil siete cientas setenta y sinco libras.

El día 6 de Abril 3° de Resurrección se hizo la estracción de Jurados y dieron las suertes en las Personas del Sr. Miguel Torner, Mercader, Francisco Simón, {Botiguer} ⌈Labrador⌉ y Francisco ⌈Rotllant y⌉ Pla Boticario. A estos Iltres Sres. Jurados se debe la diligencia y execución de todo lo que se obró en defensa desta Ciudad y asistencias de lo que se les pedía de parte de Ntro. Rey en virtud de aquella deliberación echa en consejo el día 29 de Março den del dia 7 de Abril hasta 14 de Mayo.

Llegó el dia 21 de dicho mes a esta Ciudad por dependencias del servicio del Rey Ntro. Sr. el Excmo.Sr. Conde de Sifuentes, con la comitiva de otros cavalleros y diferentes Personas que serían como 70. Se tenían casa prevenida para Su Excelencia, y a los demás de su comitiva les aposentaron en diferentes de estimación. Cunplimentaron a su Exª los Sres. Jurados en nombre de la Ciudad, pagando quanto gastó por su Persona y comitiva como también lo que se gastó en diferentes propios que a diferentes partes envió el Sr. Conde por iusgar ser todo en Servicio de Su Magd. y se gastó dos Cientas libras.

El dia 28 honrró con su venida a esta Ciudad de Mataró el Sr. Príncipe D. Enrique Darmstad a diligenciar dependencias de gran consequencia en servicio del Rey Ntro. Sr. y singularmente para introduzir su Persona en Barcelona, tropas y municiones de guerra y boca y no pudiendo lograr dicho Sr. Príncipe su intento a no valerse de las fragatas de Mataró y Vinaros que estavan en esta plaia, por aver el enemigo cerrado por tierra los pasos y por mar con las lanchas de los Navíos aver formado un cordón que dificultava la entrada. Tuvo a bien su Alteza asistido de los Sres. Jurados y otras Personas de suposición irse a

conferir con los comandantes de las fragatas y aviendo deliberado que a las 4 de la tarde se harían a la vela, quando fue ocasión sola la de Mataró se encontró prevenida, que la de Vinaros estava tan desmantelada que solo se encontró en ella su capitán: que vista por el Sr. Príncipe esta desatención expressó a los Jurados de quanta conveniencia era al Real servicio introducir su Persona quanto antes en la plaça y los insinuó diesen providencia se amarinerase quanto antes la fragata de Vinaros, a que se aplicaron tan gustosos los Sres. Jurados que de casa en casa iban buscando la gente que fuese menester, y ésta tan voluntaria se ofrecía que en breve quedó la fragata bien armada y Su Alteza muy agradescido y contento al ver que con la diligencia de los Iltres. Jurados no se halló menos la gente de Vinaros. Hizieronse luego a la vela y el Sr. Príncipe por tierra marchó hasta al Masnou donde se embarcó en la fragata de Mataró, quedando las dos a los órdenes de Su Alteza y llegando felizmente al muelle de Barcelona. Noticia que causó gran consuelo a Su Magd., y no inferior a los acitiados por conocer qué general les avía entrado de socorro; lo que publica de quan gran servicio fue la diligencia de los Sres. Jurados en hazer armar la fragata de Vinaros pues a escusarse desta diligencia era difícil la entrada; pagó la Ciudad todo el gasto que hizo su Alteza en el tiempo estuvo en ella detenido, aunque su ánimo generoso no quería permitirlo, pero movido de la fidelidad de los de Mataró por la viveza de sentimiento al ver no podían executar quanto redundava en servicio de su Amado Rey se rindió. Y gastó la Ciudad ciento ochenta libras.

Como el Sr. Dn Josef de Puig estuviesse en esta ciudad por dependencias del Real Servicio (y le fuese precisso hazer algunas ausencias para diligenciar lo que más conducía dio commissión al Sr. Dn. Josef Maris y Dn. Josef de Feu y Feliu para que recibiesen y entregasen los granos, harinas, carbon, pajas y demás cosas que avían de introducirse en Barcelona y se aplicaron tan gustosos y con tal fatiga que no se permitían una hora de descanso por lograr la ocasión así de noche como de día, interviniendo con igual desvelo buscando los esquifes el Sr. Bayle Salvador Mataró y los Iltres. Sres. Jurados y como eran tantas y tan continuas las ocupaciones que no podía asistir en Persona dicho Sr. Bayle por sus achaques se aplicava a ello con igual gusto y vigilancia en su ausencia el Sr. Jacinto Gelabert y Rabassa, lugartiniente de Bayle, y para que los esquifes estuviesen más a mano se hizieron cridas que ningún pescador pudiese entrar en mar y se cunplieron en todo cuidado sin que la pérdida de la pesca (que era la de la sardina) les inmutase los ánimos; duraron todas estas agencias y diligencias hasta que el enemigo levantó el campo) [y assí mismo otros Ministros Reales que estavan esparsidos por este Principado para remitir en esta Ciudad diferentes municiones de boca y guerra a fin de transportarlas por mar a la Ciudad de Barcelona, cosa de que tanto necessitava para concervar aquélla bajo el suave dominio de nuestro amado Monarca, se puso todo en prompta exequción no reparando nuestros marineros y pescadores con la fragata y barquillos a introducir dichas municiones exponiéndose a los mayores peligros como fue el romper el cordón havía echo el enemigo con lanxas y tartanas y esto duró con infatigable aplicación y desvelo de los Iltres. Jurados hasta que se vio la capital libre del assedio].

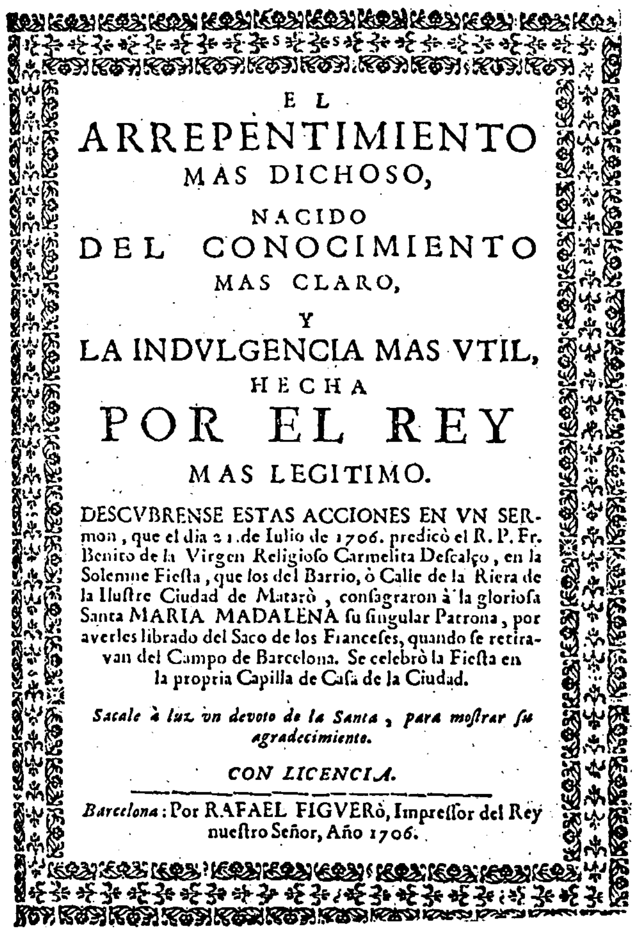
EL
ARREPENTIMIENTO
MAS DICHOSO,
NACIDO
DEL CONOCIMIENTO
MAS CLARO,
Y
LA INDVLGENCIA MAS VTIL,
HECHA
POR EL REY
MAS LEGITIMO.

DESCVBRENSE ESTAS ACCIONES EN VN SERmon, que el dia 21. de Iulio de 1706. predicò el R. P. Fr. Benito de la Virgen Religioso Carmelita Descalço, en la Solemne Fiesta, que los del Barrio, ò Calle de la Riera de la Ilustre Ciudad de Matarò, consagraron à la gloriosa Santa MARIA MADALENA su singular Patrona, por averles librado del Saco de los Franceses, quando se retiravan del Campo de Barcelona. Se celebrò la Fiesta en la propria Capilla de Casa de la Ciudad.

Sacale à luz vn devoto de la Santa, para mostrar su agradecimiento.

CON LICENCIA.

Barcelona: Por RAFAEL FIGVERò, Impressor del Rey nuestro Señor, Año 1706.

L'aixecament del frustrat setge de Barcelona que intentà posar Felip V l'any 1706, fou celebrat a Mataró amb diferents actes religiosos. Els veïns de la Riera consagraren la festa a santa Maria Magdalena, i la solemnitzaren en la capella que hi havia dedicada a la santa a la casa de la Ciutat. (Biblioteca Família Marfà).

A 30 de Abril recibió esta Ciudad carta del Excmo. Sr. Milord, Conde de Perterborou y en virtud de ella deliberó el Consejo servir a Su Magd. con 300 hombres armados, lo que se executó enviándolos a la montaña de San Pedro Mártir paraque iuntos con otra gente sirviesen a la funcción que mandase tan prudente General y estuvieron 15 días en el Real Servicio y se gastó dos Mil y setenta tres libras.

Al 1 de Mayo de orden del Excmo. Sr. Conde de Sifuentes envió esta Ciudad 60 cavalgaduras al Conbento y montaña de San Gerónimo de la Murtra para el transporte de diferentes granos, se havía de hazer para la cavallería y se gastó sinquenta y siete libras doze sueldos.

Durante el sitio embió la Ciudad diferentes propios para observar los movimientos del Enemigo que todo resultava en servicio de Su Magd. y se gastó Ciento treinta y dos libras.

Día de la Ascensión, que fue a 13 llegó a esta Ciudad el M. Iltre. Sr. D. Antón de Peguera Coronel de las Guardas de Su Magd. con 300 soldados de su Regimiento para resguardo de la Ciudad quando se retirava el enemigo. Cumplimentó la Ciudad el dicho Sr. D. Antón y pagó todo el gasto hizieron todos los de su comitiva, aunque dicho Sr. Coronel no quería permitirlo pero se vio precissado a condescender a las súplicas por mirarlas desnudas de ficción y gastó la Ciudad quarenta libras.

Tuvo a bien Su Magd. honrrar a esta Ciudad con otra Real carta cuia fecha era de 14 de Mayo en que le participava la retirada del Enemigo y mandava que con rogativas se diesen a Dios las gracias de la Victoria, aseñalando dicto fuese la función el día inmediato a su recibo. En todo se insiguió el Real orden y el día 17 que fue el immediato, en el oficio huvo sermón y predicó el M.R.P.Fr. Armenegildo de Olot. Religioso Capuchino. El día siguiente, aviéndose hecho una devota prosesión con asistencia de todos los Gremios y aviendo visitado todas las Iglesias desta Ciudad, a la que bolvieron a la Parroquial se entonó el *Te Deum*. Se celebró solemne officio y predicó el M.R.P.Fr. Benito de la Virgen Religioso Carmelita Descalzo.

Quedavan inpacientes los ánimos de los particulares yiendo que vitoria de tanta consequencia no podrían celebrarle con alegres demonstraciones por no contraponerse a los órdenes reales y assí para desahogar sus pechos deliberaron consagrar fiestas a algunos santos. Los de la calle de Mar, o, de San Antonio, la consagraron a este Santo como a general de las tropas en Portugal; se celebró la fiesta en la Parroquial Iglesia con toda solemnidad y predicó el M.R.P. Fr. Apollonio de Barcelona, Religioso Capuchino. Siguiéronse los del Barrio llamado del pou de Vall; la consagraron al patrón de España Sant-Jago; solemnisose la fiesta en su propia capilla del Hospital y predicó el M.R.P. Fr. Benito de la Virgen, Religioso Carmelita Descalso. Echaron el sello a tan exteriores demonstraciones los Sres. del Barrio de la Riera, consagrándola a la Gloriosa Santa María Madalena, singular Patrona desta Ciudad, en atención de averle librado del saco que se temía de los francesses en la retirada de Barcelona. Se solemnizó la fiesta en su propia Capilla de la Casa de la Ciudad y predicó el mismo Fr. Benito de la Virgen cuio sermón ia gosa la común luz, de que todos los demás oradores a no ser su modestia podrían mostrarse sentidos.

Los gastos que en estas demostraciones hizieron el Común y Particulares no entran en quentas porque todos la tenían en agradescer del mejor modo posible tal beneficio a Dios y aconpañar con votos a Nuestro Amado Rey.

Lo referido es para cunplir con la carta del Exmo. Consistorio, dando exactamente lo que en servicio de su Magd. ha gastado Mataro den del dia 25 de agosto de 1705 hasta el dia 15 de mayo de 1706, siendo lo más apreciable la prestesa con que se aplicavan gustosos sus habitantes en todo lo que era del Real Servicio, como atestiguaron los individuos singularisándose los que pudieron, pues los que tenían cavallos los entregaron a Su Magd. el día 8 de Março de 1706, como consta de un vale firmado del Sr. Barón Pío, que es del tenor siguiente:

Pedro Comas, hortelano,	
un Cavallo de 2 velas.	Vale 6 dob.
Damian Bruguera, 2 Cavallos de 2 velas.	Valen 14 dob.
Isidro Redón, 1 Cavallo de dos velas. . .	Vale 8 dob.
La Sra. Anna Maria Arnau y Cabañes,	
1 Cavallo de 2 velas.	Valen 9 dobl.
Francisco Felíu de la Peña,	
1 Cavallo de 2 velas	Vale 6 dob.
Salvador Sala, 1 Cavallo de dos velas. .	Vale 6 dob. 1/2
Josep Terra⌈des⌉, 1 Cavallo de dos velas.	Vale 5 dob.
Gaspar Portell, un Cavallo de dos velas.	Vale 7 dob.
Pedro Viza, un Cavallo de dos velas. . . .	Vale 5 dob.
Juan Xurigué, un Cavallo de dos velas. .	Vale 5 dobl.

Estos onse Cavallos de dos velas que están arriba mencionados entregaron diferentes Personas de Mataró y se han agregado a diferentes conpañas del Regimiento de Dragones Reales, del qual es Coronel el Conde Ciscendorf, de lo qual queda copia en la vehedurîa General deste Exército. Barcelona y Março a 8 de 1706.

El Baron Pío

A más desto otros de sus habitantes presentaron graciosamente en servicio de Su Magd.:

Francisco de Gemmis y Lleonart (oy Cavallero Donsell) la quantidad de ciento ochenta y dos libras que sirvieron para provehir las dos Barcas Cosarias que por orden de Su Magd. fueron a Rosas a inpedir que el enemigo no introduxera provisiones en la plaza; lo que pagó dicho Sr. Francisco de Gemmir y Lleonart en virtud de una carta del Sr. D. Francisco Andolfo {Ciscendorf} ⌈Cincerlin⌉, Secretario del despacho universal de Su Magd. a 6 de diciembre de 1705.

Bruno Sant-Romá, sinquenta doblones	50 dob.
Felix Tarau, Cien doblones.	100 dob.
Estevan Mates y Josef Guarro	60 dob.
Francisco Peramás, sinquenta doblones	50 dob.
Francisco Pou, quarenta doblones	40 dob.
Jaime Borguny, veinte y sinco doblones . . .	25 dob.
Jaime Mandri, veinte y sinco doblones	25 dob.
Josef Mates y Thomas, sesenta dobloneS . . .	60 dob.
⌈Miquel Pou y Partella, ...	70 doblas⌉

Lo que se dio en granos:
700 quar. de havas, El Sr. Félix Tarau,
a 2 lib. 4 s. la quart. . . . . 1540 lib.

813 quar. de havas, Juan Pou, a 2 lib. 4 s. 1a. quar.	1788 lib. 12 s.
218 quar. de seva, Antonio Juan Dorda, a 1 lib. 8 s. 1a quar.	305 lib.
232 quar. de seva, Francisco Feliu, a 1 lib. 8 s. 1a quar.	324 lib. 16 s.
175 quar. de seva, Pedro Franqués, a 1 lib. 8 s. 1a. quar.	245 lib.
631 quar. de seva, Jaime de Baró, a 1 lib. 8 s. 1a. quar.	883 lib.
391 quar. de seva, Josef y Félix Tarau, a 1 lib. 8 s. quar.	547 lib. 8 s.
205 quar. de seva, Salvador Fins, a 1 lib. 8 s. quar.	287 lib.
48 quar. de seva, Dr. Lorenço Pi, a 1 lib. 8 s. quar.	67 lib. 4 s.
225 quar. de trigo, Jaime de Baró, a 3 lib. 2 s. quar.	697 lib. 10 s.
31 quar. de seva, Jaime de Baró, a 1 lib. 14 s. quar.	53 lib. 13 s.

Todo lo qual confiesa averse encargado el Sr. Vehedor General, el Barón Pío, y afirma quedar en la Vehedoría General copias de lo que se entregó por parte de los particulares desta Ciudad y por ser la Verdad lo firmó en Barcelona a 10 de julio de 1706.

[Importan juntas las partidas arriba expressadas sinco mil;es a saber, las primeras treinta una, veinte y sinco mil ciento y ocho libras onse sueldos; el valor de loa cavallos trescientas noventa tres libras y sinco sueldos. Los préstamos, esto es, los que concisten en dinero, dos mil ochocientas veinte y dos libras y el valor de los granos, seis mil sietecientas nueve libras opnse sueldos, que todo haze la suma dichas treinta sinco mil.]

Y si bien que estos servicios son de poca suposición por lo qual parecía mejor quedar sepultados, aunque nunca lo podrán estar, en el olvido, por tenerles Nuestro Amado Rey en su memoria, fueron siempre mayores las ansias que las obras, porque las obras nunca pudieron igualar las ansias; pero avíamos todos sacrificado nuestras vidas que es lo más apreciable, de que llegó Su Magd. a tener cabal noticia y éste es el mayor premio que pueden desear nuestros intereses.

Con estas obras han testificado los naturales y moradores de Mataró quan fieles servidores son de su amado Rey y Sr. Dn. Carlos Tercero (que Dios guarde) pues por su amor no repararon a exponer sus vidas, así por mar como por tierra, en todo lo que conosieron ser de su Mayor Servicio, perdiendo de sus conveniencias y entregando según las posibilidades de su caudal cadaqual y esto todo afin de que el Sr. Dn. Carlos de Austria quedase para Nuestro Rey como éstos sus Vasallos piden a la Soberana Magd. y que le conserve como puede y es menester para la exaltación de Ntra. Santa Fe y aprecio de Nuestra Nación. Amén.

NOTES.

1.-Laudat te alienus, et non os tuum. Prov., 27.

2.-Eam laudem qua quis alium, sui commodi gratia prosequitur, nullam fidem mereri dicebat. Stobe. Ser. 14.

3.-Libera, ad annum Mundi 2298 in suo Chro.

4.-Íbem ad annum 3460 ibidem.

5.-Auber. ad annum 3958 apud Libe.

6.-Ídem. ad annum Christi 37 ibidem.

7.-Luci Dex. ad annum Christi 185, ap. Lib.

8.-Auber. ad annum Christi 187, ap. Lib.

9.-Costumbre que tenían las antigos, vide Pli [...], Lib. 7, cap. 40.

10.-En la carta 9 de su Magd. a la Ciudad de Mataró.

11.-Palabras que dijo Su Magd. a los Asistentes del Coronel de Mataró.

12.-Carta de la Fidelísima Junta a la Ciudad.

13.-Carta 4 de Su Magd. a la Ciutat de Mataró.

14.-Cláusula de la carta 7 de Su Magd. a Mataró.

15.-Carta 8 de Su Magd. a Mataró.

16.-Carta 9 de Su Magd. a la Ciutat de Mataró.

17.-Cláusula de la carta 11 de Su Magd. a Mataró.

18.-[Quedà en blanc].

És incomprensible que el nostre país s'oblidi de donar la deguda importància, de què són mereixedores, a certes personalitats que en el decurs de la història han assolit un reconeixement internacional per la seva tasca en diversos camps d'actuació, ja sigui en el terreny científic o en l'àmbit artístic.

És en aquest últim aspecte que intentem de revaloritzar l'obra duta a terme per un català, que en la major part de la seva vida i especialment a París portà una polifacètica activitat, que fins i tot fa pensar, per les múltiples facetes esmerçades, en aquells grans artistes del Renaixement.

El nostre personatge és l'artista MARIÀ ANDREU i ESTANY.

MARIÀ ANDREU I ESTANY, UN MATARONÍ UNIVERSAL

NAIXEMENT.

Quant al seu origen, hem trobat que està inscrit en el Registre Civil de Mataró, en el volum 21 foli 558, el dia 7 de novembre de 1888 i batejat a Santa Maria de Mataró el 28 de desembre del mateix any,

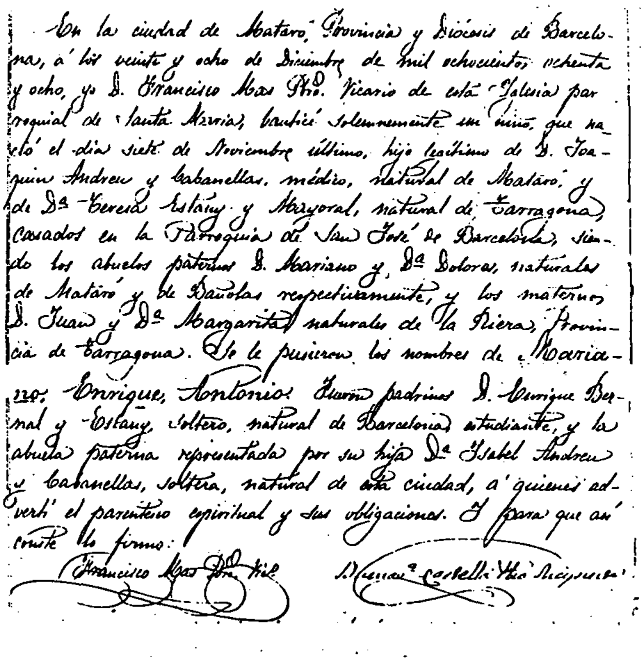

En la ciudad de Mataró, Provincia y Diócesis de Barcelona, á los veinte y ocho de Diciembre de mil ochocientos ochenta y ocho, yo D. Francisco Mas Pbro. Vicario de esta Iglesia parroquial de Santa María, bauticé solemnemente un niño, que nació el dia siete de Noviembre último, hijo legítimo de D. Joaquin Andreu y Cabanellas, médico, natural de Mataró, y de Da. Teresa Estany y Mayoral, natural de Tarragona, casados en la Parroquia de San José de Barcelona, siendo los abuelos paternos D. Mariano y Da. Dolores, naturales de Mataró y de Bañolas respectivamente, y los maternos D. Juan y Da. Margarita, naturales de la Riera, Provincia de Tarragona. Se le pusieron los nombres de Mariano, Enrique, Antonio. Fueron padrinos D. Enrique Bernal y Estany, soltero, natural de Barcelona, estudiante, y la abuela paterna representada por su hija Da. Isabel Andreu y Cabanellas, soltera, natural de esta ciudad, á quienes advertí el parentesco espiritual y sus obligaciones. Y para que así conste lo firmo:

precisament pel vicari de la parròquia Mn. Francesc P. Mas i Oliver que uns anys després seria bisbe de Girona.

ESTUDIS.

Ell afirmava que no havia tingut una ocasió precoç. Va estudiar batxillerat a Barcelona i sentí una atracció cap a la pràctica de les arts, una atracció vers la forma.

Va començar a realitzar esmalts sobre coure, però encara no estava motivat per la pintura. Posteriorment es desplaçà a Madrid i després a London i és precisament en aquesta ciutat on tingué l'ocasió de contemplar i d'apreciar la pintura italiana. És quan pròpiament es va sentir fascinat per la pintura, representant una fita important pel que seria la seva trajectòria posterior.

Andreu afirmava que el bressol de tota pintura estava en el *quattrocento* i que totes les escoles s'emmirallaven en aquest període. Deia també que la pintura impressionista començà abans del que s'afirma; precisament començà amb Tiziano, més audaç que Leonardo i Michelangelo, per la seva pinzellada llarga i indefinida.

El 1912 va arribar a París on es trobà amb l'escola impressionista del moment. Però no vol dir això que aquest fet signifiqués per a ell una influència; si més no fou un esperó que l'impulsà en les múltiples facetes, ja que ell es definia pel sentit intensament individual del seu art, i per demostrar aquesta afirmació deia que mai no havia estat un alumne dòcil i que mai no tindria deixebles.

EL SEU AMBIENT.

Cal fer una descripció del seu estudi de París per comprendre millor la seva personalitat, ja que és molt important saber l'atmosfera que envoltava aquest home i artista.

Per descriure el seu estudi cal pensar en escenografies.

Al carrer Marbeau, prop del Bois de Boulogne, la seva casa era un decorat on es podia haver representat qualsevol obra del segle XV. En el vestíbul hi havia com a penjoll un veler que semblava ancorat

Dibuix realitzat amb la innegable influència de l'obra de Beardsley.

després d'una conquesta en llunyanes mars, un estrany conglomerat de mobles: butaques, arques, tapissos, quadres, vitrines, figures tallades, espills antics que reflectien històries oblidades, joies recollides en els seus viatges pel món, una natura morta de Velàzquez, un Ribera de la primera època, un gegantí collaret d'ambre i en un racó un mosqueter muntat sobre un cavall encabritat, obra realitzada per ell en paper retallat. Tot aquest ambient complex permet definir millor la personalitat del pintor, així com comprendre la raó del seu esperit polifacètic.

MOVIMENTS ARTÍSTICS DE L'ÈPOCA.

Marià Andreu pertany al moviment noucentista, i els noucentistes el consideraven com una gran figura d'aquesta tendència.

El Noucentisme és una tendència artística en el camp literari i d'altres manifestacions culturals, que tingué lloc a Catalunya durant els primers vint anys del nostre segle. La seva denominació *nou-cents* ve doncs, determinada per definir el període artístic iniciat l'any 1901. Alguns, considerant-lo des de posicions allunyades a la nostra terra, l'anomenaven amb

la denominació de *mediterranisme*, però ha estat la de noucentisme la que ha prevalgut. *La Veu de Catalunya* és la publicació en què aparegué la denominació de noucentisme; però, de fet, qui la batejà amb aquest mot fou Xènius, col.laborador d'aquest diari i del setmanari *El Poble Català*.

Eugeni d'Ors, al principi de la seva obra literària, en esmentar els corrents artístics de l'època, els definia amb les paraules *estètica arbitrària*, però després va canviar-les amb la denominació actualment coneguda com a noucentisme. D'Ors en una glossa del 1906 esmenta com a noucentista el músic Pahissa.

La denominació va ser acceptada per tothom però fou objecte de reserves per part de prohoms com Francesc Carreras i Candi i Miquel dels Sants Oliver; tanmateix, foren moltíssims els artistes i els crítics que es qualificaren amb orgull com a noucentistes.

Cal tenir present que Eugeni d'Ors a la *Ben Plantada* ja en fa esment en una frase *Vés doncs i instrueix-ne les gents batejant-les noucentistes en nom de Teresa*; i és que Xènius s'atribuïa la preeminència del moviment noucentista promogut a l'*Almanach dels Noucentistes* i comentat per Joaquim Folch i Torres a *La Veu* el 1911, amb un article denominat *Al començar la història dels Noucentistes*.

Dintre d'aquest moviment cal esmentar la col.laboració de Marià Andreu junt amb artistes del prestigi i la categoria de J. Colom, F. Elies, Ynglada, Bagaria, Smith, etc. a la revista *Picarol*, creada per S. Segura i que aparegué l'1 de febrer de 1912, editant-se sis números; aquesta revista fou dirigida per X. Nogués, artista que donà suport a *les Arts i els Artistes*, grup renovador de l'ambient artístic català.

EL PINTOR MARIÀ ANDREU.

Hi ha una frase de Santos Torroella que defineix definitivament la seva pintura quan afirma que ... *és una pintura de gran pulcritud formal, exquisida en ses formulacions i d'una dinàmica compositiva i de ritme per pocs igualada*.

Prova d'això són les importants recompenses que obtingué, com per exemple el premi *Carnegie*, de Pitsburgh i el premi *Ille-de-France* a París.

En parlar de les seves exposicions cal referirnos, en primer lloc, a la memorable exposició a *Faianç Català*, que va tenir lloc del 14 de gener al 7 de febrer de 1911 junt amb Albèniz, Néstor, Smith, el catàleg de la qual comptà amb comentaris de Pere Corominas, A. de Riquer, J.M. Roviralta, M. Utrillo i Xènius.

El 1916 va presentar al Saló de les Arts i els Artistes de Barcelona, temes de flors i el retrat d'Ismael Smith vestit de torero, i també el retrat de la seva esposa, al gouache, que ja l'any anterior havia estat exposat a Munic. Presentà cinquanta obres a la Sala Parés de Barcelona, a més de dibuixos i il.lustracions, omplint les dues sales. Però l'èxit no fou afalagador i només va vendre dues obres. Andreu, decebut, ja no volgué exposar més a Barcelona i es dedicà a l'escenografia. La temàtica habitual fou les composicions amb moltes figures, el nu femení, el retrat, les natures mortes, les flors, etc.

Vista en conjunt, la seva obra és un prodigi de preocupació per l'afany constructiu, afavorit per l'inigualable domini del dibuix. Les seves figures són plenes de moviment, però d'un moviment que no és solament plàstic sinó intel.lectual, cerebral.

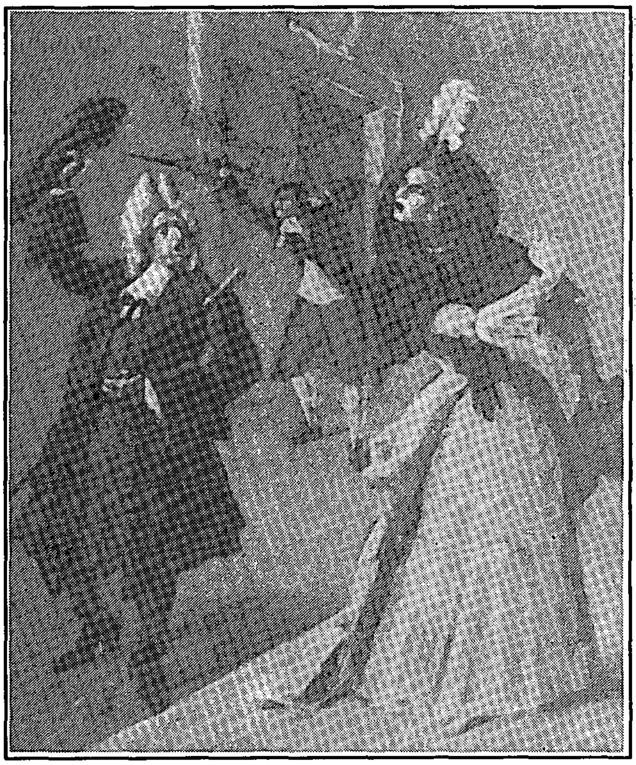

Esbossos de figurins per a una obra de teatre.

Podem considerar-lo com a pintor clàssic, efectuant les seves composicions amb un rigor extrem, posseïdor d'una paleta lluminosa i colorista, digna dels grans mestres d'un altre temps, però amb una factura molt actual. Les seves composicions i tota la seva obra, per l'equilibri en les seves proporcions i pel seu aspecte serè, li confereixen un aire senyorial. Les seves teles figuren en molts museus i una tela d'extraordinàries dimensions orna la catedral de Baiona.

MARIÀ ANDREU, ESCENÒGRAF.

L'audàcia de Marià Andreu, junt amb la seva originalitat, fa que les seves realitzacions escèniques siguin a la vegada que clàssiques, impregnades d'un esperit modern i al mateix temps desafiant: un palau que s'obre i es converteix en un jardí, un carrer que es desplaça i ens permet d'entrar en una església.

Un crític d'art londinenc afirmava que en aquestes representacions shakesperianes *els decorats porten els actors com a nens de la mà*. Tot això fa pensar en una espècie de sortilegi màgic en les representacions escèniques de Marià Andreu.

El propi artista afirmà que es va dedicar a l'escenografia per passió a la mentida. Considerava que la mentida és l'única veritat possible, per això afirmava que la idea de la ficció del teatre el va atreure amb força irresistible. En arquitectura hi ha una mentida que és la perspectiva i l'escenografia és arquitectura.

La primera obra decorada fou *Odyseus* d'Offenbach a Munic, el 1913, al Kunstler Theather i després *Sonatina* que Antònia Marcé va ballar a París a la *Comédie Française*. Per a Louis Jouvet féu els decorats per a *La Guerre de Troye n'aura pas lieu* i *Suplement al viatge de Cook* de Giraudoux. L'escenografia de dos ballets de Fokine al Covern Garden de London. El *Don Juan* i la *Jota Aragonesa*, després *Le maître* de Santiago de Montherland i a continuació *Much ado about mothing* a Stratfort-on-Avon, aquesta última per al *Shakespeare Memorial Theatre*.

Les figures més il.lustres del teatre contemporani han vestit els seus figurins: Alec Guinnes, John Gieguld, Louis Jouvet, Jean Louis Barrault, etc.

Sebastià Gasch deia: *Poden considerar-se molt afortunats els autors als quals un director escènic proposa a Andreu per crear el clima visual de les seves obres. Mai no experimentaran una desil.lusió, perquè trobaran en aquest il.lustre escenògraf un col.laborador preciós entre tots, l'artista que, segons la frase afortunada de Jean Anouhil, fa sòlids els nostres ensomnis.*

ELS ESMALTS.

Una de les seves activitats primerenques, posteriorment incrementada, fou la d'esmaltador. Dominà totes les tècniques de l'esmalt i a més a més el seu enginy artístic féu que es traduïssin en autèntiques meravelles de sensibilitat, culminant amb la realització de *L'Orb*, esmalt de considerables dimensions; segons es diu, l'esmalt major de tots els temps, del qual féu donació al Museu Municipal de Mataró.

Andreu digué en una conferència: ... *la fe en l'esmalt que em fa somniar en una obra que crec grandiosa, en el superb monument que tinc fet i refet dins meu i que ara per primera vegada dic a vosaltres per a fer-li un cenacle d'amics i ajudadors: Voldria que fos un monument a la jove Catalunya, en la qual vol començar una tradició nova d'art, aquí on s'ha viscut sempre de reflexos de tradicions forasteres, i voldria que fos Barcelona la primera ciutat del món que vegés alçar-se, en una de les seves places, un monument de coure esmaltat, relluint eternament i desafiant el temps en la seva impersonalització.*

Mostra del reconeixement, per part dels francesos, vers la vàlua i la importància de l'obra de Marià Andreu, és la reproducció a tot color de l'esmalt *L'Orb* a la portada de la prestigiosa revista *L'Illustration* en el seu número extraordinari de Nadal de 1941.

EL GRAVADOR.

La seva extraordinària habilitat en el dibuix el portà, lògicament, al conreu del gravat, i la seva valuosa aportació a aquesta difícil branca artística el dugué a sobresortir en les diverses tècniques de gravador; així doncs efectuà aiguaforts, puntes seques, boix, litografies, impregnant totes les seves realitzacions d'una pulcritud i coneixement tècnic extraordinaris.

Hi ha una obra seva anomenada *Antíope* que és realitzada sobre pedra i en la qual empra la tècnica de la punta seca, aconseguint uns efectes de clar i fosc sorprenents.

EL DIBUIX.

El meu dibuix és un tall de bisturí buscant la forma, afirmava Andreu, i també deia *Em sento com un déu amb el llapis dur i afilat com una agulla, modelant formes humanes sobre el blanc pur d'un*

Marià Andreu dirigint l'entrada al Museu Municipal de Mataró del monumental esmalt "*L'Orb*", donat al Museu.

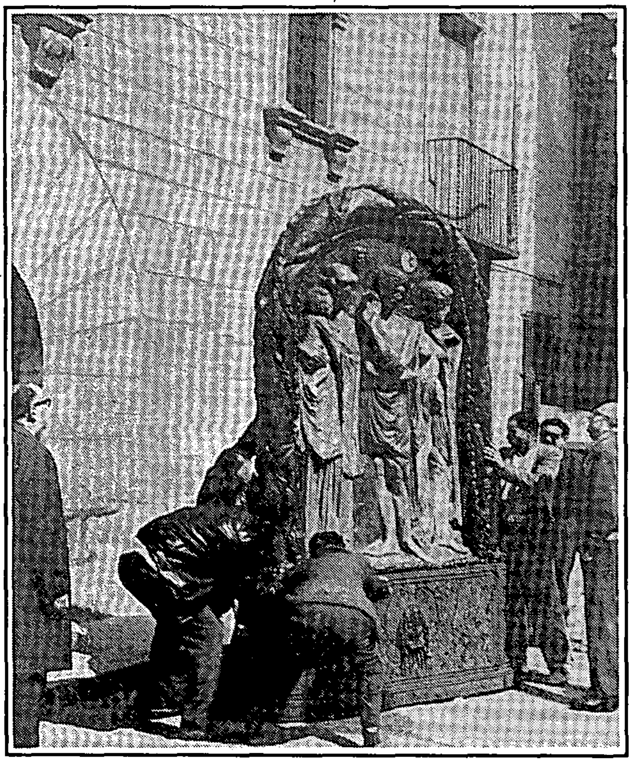

Gravat sobre pedra.

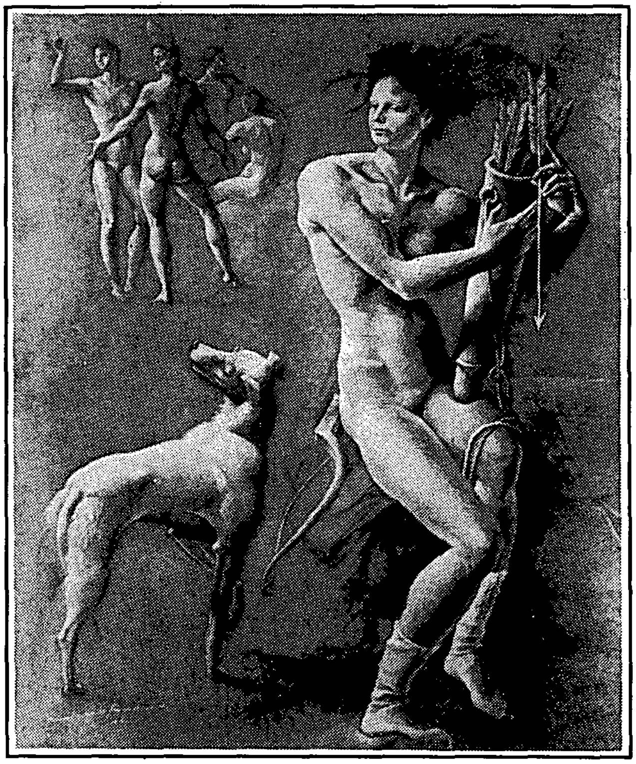

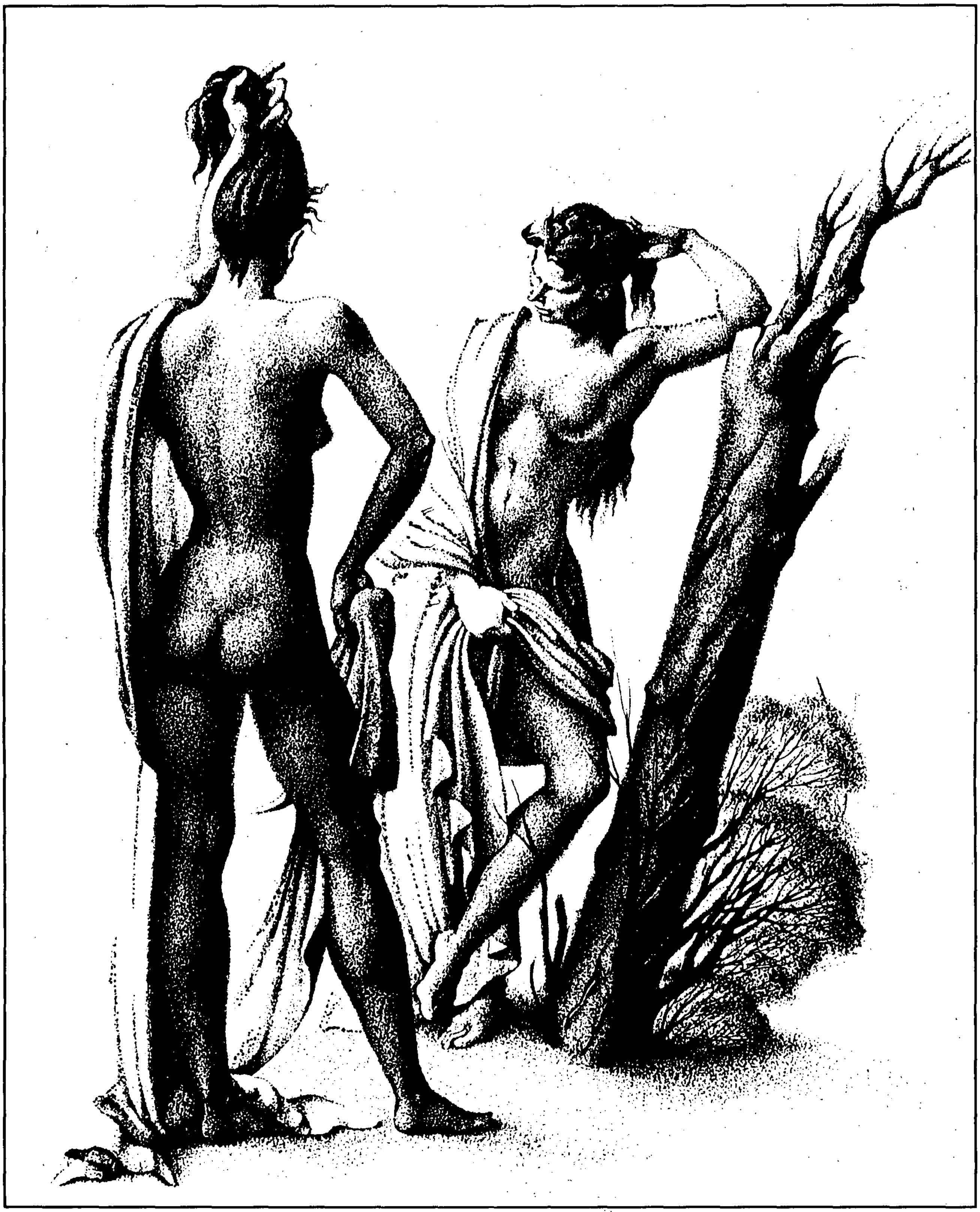

paper bristol. Aquestes dues frases són suficients per definir les grans qualitats del nostre artista en la branca del dibuix. Dibuix extraordinàriament expressiu dotat d'un gran moviment i d'un traç a voltes nerviós, que fa pensar en Holbein.

Però hem de tenir present que la passió experimentada pel dibuix, la veiem perfectament reflectida en contemplar la totalitat de la seva obra, ja que, per exemple, en les pintures a l'oli veiem la mà mestra d'un dibuixant. Els seus estudis de la figura humana són antològics.

IL.LUSTRADOR DE LLIBRES.

Té renom internacional com a il.lustrador de llibres amb gravats. És ben conegut pels bibliòfils.

Ha il.lustrat moltes obres de curt tiratge com per exemple *La Venus d'Ille* de Prosper Merimé, *Le maître de Santiago* i *Don Juan* de Monthelant, *Thesée* d'André Gide, tots aquests amb litografies, generalment amb uns fons foscos destacant els motius en tons clars, *Au voyage de Cook* de Jean Giraudoux, *La princesse de Babylone* de Voltaire, amb extraordinaris gravats al boix, *Platero y yo* de Juan Ramón Jiménez amb litografies en color, *Sonetos y Alegrías* de Louise Labé, que fou una poetessa extraordinària, soldat en el setge de Perpignan i segons es diu amant del rei Enric II.

FIGURES DE PAPER RETALLAT.

La seva habilitat manual el portà a la realització d'autèntiques escultures fetes amb trossets de paper retallat i enganxat.

Una de les més importants és l'esmentat cavaller dalt de cavall, d'una fantasia, un moviment i un gran prodigi de realització.

ELABORACIÓ DELS PROPIS MARCS.

Capítol a part mereixen esment els propis marcs, realitzats per a les seves obres. La varietat de materials emprats, la combinació de colors, la fantasia immersa en ells fa que puguin ésser considerats com a autèntiques joies.

Cal distingir els marcs per als esmalts realitzats amb combinació d'elements metàl.lics i esmalts, i els marcs per a dibuixos i pintures en què fins i tot utilitzava trossets de mirall.

CREACIÓ D'OBJECTES.

El seu esperit creatiu i la seva habilitat manual el portaven a la realització de múltiples objectes veritablement meravellosos en els quals el seu esperit decoratiu era palès.

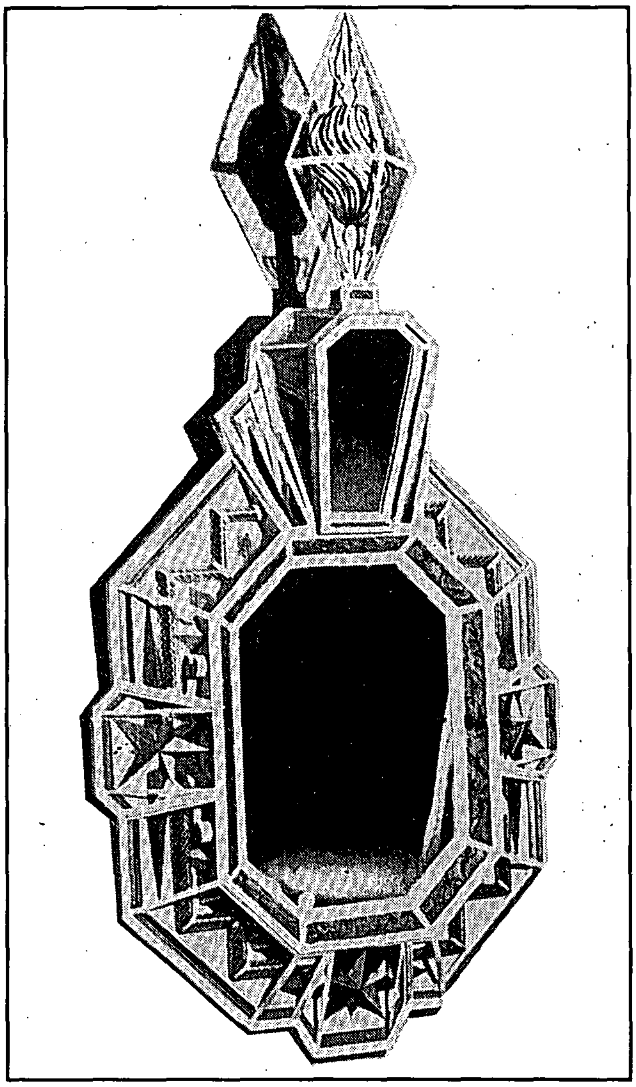

Mirall octogonal amb l'entorn policrom.
Fet encaixant pergamí, paper daurat i cel.luloide.

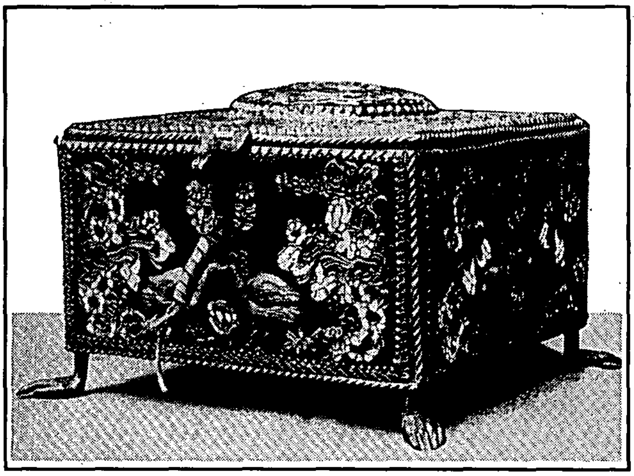

Joier esmaltat.

La combinació dels materials i els colors és aquí constant, tots ells influïts per l'esperit de l'època en què foren creats. Algun d'ells era ornamentat per petites figures escultòriques en bronze, com per exemple l'escultura d'infant que completava una

bombonera, d'un moviment extraordinari i que es conserva avui dia. També realitzà joiers, plats en els quals l'esmalt era un element essencial.

EXPOSICIONS.

A més de les exposicions esmentades, Faianç Català, Sala Parés, Saló de les Arts i els Artistes, realitzà exposicions individuals a Barcelona, Munich, New York, Bruxelles, Antwerpen, London, etc.

GUARDONS.

A França fou nomenat membre de l'Institut, honor que pocs estrangers posseeixen, compartint aquest honor amb el general Eishenhover.

És digne d'esmentar el fet que Alfons XIII li oferí el propi espasí en deixar el càrrec d'acadèmic, perquè Marià Andreu el portés com a successor seu. Aquest càrrec permeté a Marià Andreu representar oficialment a França en el seu propi país en l'ocasió d'un homenatge a Velàzquez.

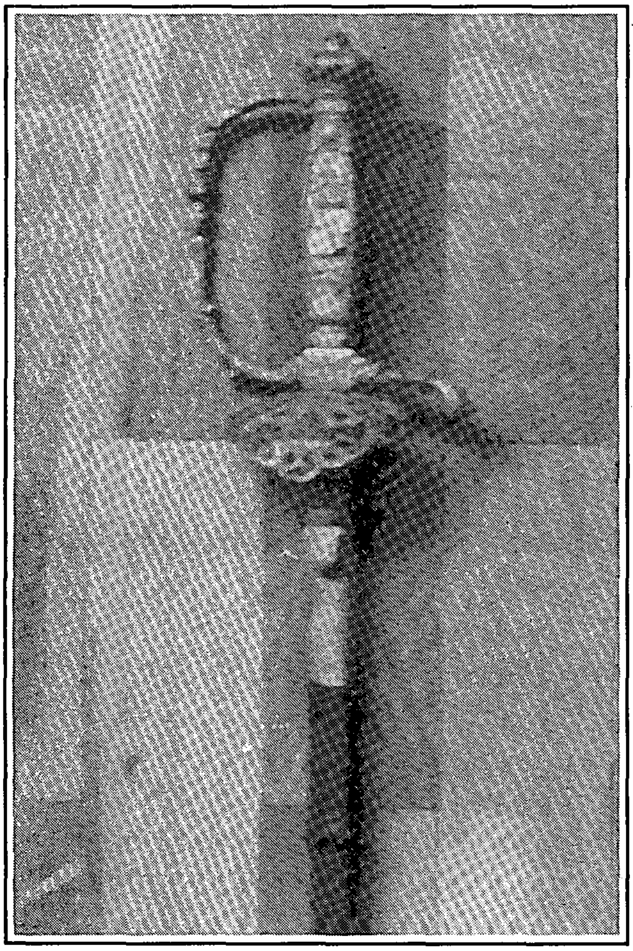

Obtingué el premi Carnegie el 1940 pel quadre *Duelo consigo mismo* on fou invitat després de 25 anys. Premi de l'*Ille-de-France* el 1953.

Al Palau Güell de Barcelona, l'Institut del Teatre, el 1963, li dedicà un homenatge en motiu dels 50 anys de dedicació al teatre universal. El president de la Diputació, marquès de Castellflorite, li imposà la medalla de l'Institut del Teatre saldant un deute que el nostre país tenia amb un dels valors més destacats de l'art universal contemporani. La seva ciutat nadiua, Mataró, li dedicà un carrer.

MATARÓ I MARIÀ ANDREU.

Els anys passats en terres forànies no minvaren la seva simpatia per la ciutat de Mataró, a la qual, sempre que li era possible, realitzava alguna visita, com la que efectuà al Museu Municipal de Mataró, essent rebut pel seu director el pintor mataroní Rafael Estrany. Aquesta visita tingué com a conseqüència la donació al Museu Municipal del monumental i famós esmalt *L'Orb*.

L'any 1960 el ple de l'Ajuntament de Mataró li oferí el penó principal de la processó en honor de Les Santes, acompanyant-lo com a cordoners Alfred Opisso i Cardona i Lluís M. Andreu i Marfà. Posteriorment a aquest fet, l'Ajuntament en sessió del ple de primer de juliol de 1963 dedicà un carrer al seu nom.

Un detall del seu mataronisme són els anònims i reiterats donatius a l'asil d'ancians, Fundació Cabanelles de Mataró, nom tan arrelat a la seva família.

També es realitzà una exposició de les seves obres a Barcelona. L'import de les vendes passà a la Fundació esmentada.

Morí a Biarritz el 1976, on s'havia retirat els últims anys en una curiosa casa a l'espadat d'un far, amb un puntal que es repenjava sobre el penya-segat i el protegia de l'esfondrament.

Santiago Estrany i Castany

Agraïm la col.laboració de:

Arxiu Municipal de Mataró
Biblioteca Popular de la Caixa Laietana
Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró
Registre Civil de Mataró
Sr. J.M. Andreu i Marfà
Dr. Rafael Santos i Torroella

D I C T A M E N -
Cultura.

Excmo. Sr.:

Por nuestro compatricio, D. MARIANO ANDREU ESTRANY, fué regalado a nuestro Museo Municipal, una magnifíca obra de su creación, compuesta de unos esmaltes, que por ser los mayores del mundo y reunir además un valor artístico incalculable le han hecho merecedor del agradecimiento de nuestra ciudad.

762/63

Mariano Andreu Estrany, poco conocido en nuestra ciudad por haber paseado su gloria artística por el mundillo abigarrado del París capital, ha sido y aún es, un artista polifacético, creador de esmaltes singularisimos, reconocido por la alta crítica parisina, que no se anda remisa en buscar taras a los personajes que rondan la fama, por sus méritos, habido sido nombrada por aquella nación, Miembro de la Legión de Honor y de la Academia francesa.

La Comisión de Cultura recogiendo el sentir unánime de esta Excma. Corporación Municipal y de los habitantes de esta ciudad, desea que se dé el nombre de nuestro compatricio. D. Mariano Andreu Estranys, a una de las nuevas calles de nuestra ciudad, para demostrarle así el agradecimiento, tanto por lo alto que ha puesto el nombre de Mataró en su aspecto artístico, como por el espléndido regalo efectuado a nuestro Museo Municipal.

Por todo lo expuesto, la Comisión de Cultura que suscribe tiene el honor de d i c t a m i n a r lo siguiente:

a) - Denominar calle del "PINTOR MARIANO ANDREU", a la nueva calle sin nombre específico, paralela a la de Velazques, parte Sur de la manzana comprendida entre las vias públicas de Ronda de O'Donell, carretera de Mataró a Granollers y Ronda de Prim.

b) - Que se dé cuenta de éste acuerdo a la Comisión Organizadora de las Fiestas de las Santas y a la Jefatura de Ceremonial, a la primera para que señalen dia y hora para el descubrimiento de la lápida en cuestión, y a la segunda para organización de la fiesta a la que se deberá dar el relieve correspondiente.

c) - Que se destinen SEISCIENTAS PESETAS para la adquisición de la lápida rotuladora, la que deberá llevar la inscripción CALLE DEL PINTOR MARIANO ANDREU, con cargo al Capitulo 2º, Artículo U, Concepto 1 º y Partida 172 del vigente Presupuesto Ordinario de Gastos municipal, mediante la conformidad del Sr. Interventor de Fondos Municipales, en el caso de que no tenga reparo alguna que oponer a este apartado.

d) - Comunicar este acuerdo, por oficio, al Negociado de Gobernación, a la Jefatura de la Policía Municipal, a las Oficinas de Correos, Telégrafos y Teléfonos locales, al Registro de la Propiedad de este Distrito y Jefe del Puesto de la Guardia Civil, a los efectos reglamentarios.

e) - Dar cuenta del mismo a los Servicios Técnicos Municipales, a los efectos de su conocimiento y de adquisición de la placa rotuladora y su colocación en el lugar correspondiente.

V.E. no obstante, acordará lo que estime más oportuno.

Casa Consistorial de Mataró, a veintiocho de junio de mil novecientos sesenta y tres.

Conforme
El Interventor,

AYUNTAMIENTO DE MATARÓ
INTERVENCION

Torre "Smandias"
Mataró.

3. VIII. 1963

17

AYUNTAMIENTO DE MATARÓ
-7 AGO 1963
REFERENCIA
N.º 6554/762-63

A Cultura

Excelentísimo
Señor Don Pedro Crespo y Gil
Alcalde presidente del
Exmo Ayuntamiento de Mataró.

Muy apreciado y altamente considerado amigo.
Hasta ayer y en estado Mataró no llegó su muy grata certificada del 15 de Julio 1963 dirigida a París y luego con una derivacion por Biarritz, justificando mi retraso en acusar su llegada. Por su comunicado gustisimo advierto del acuerdo que ese Exmo Ayuntamiento, tomó en razon de rotular y adjudicar a mi nombre una calle de esta ciudad. Con tal motivo devotamente agradezco en Vd. y ruego lo transmita à sus compañeros de consistorio mi mas ferviente gratitud. He de guardar para siempre y en lo mas profundo o mi corazón la muestra de simpatía hacia mi persona que tan gustoso rindo a Mataró.

Aprovecho la ocasión para repetirme devoto y amigo que estrecha su mano

Mariano Andreu

La prestigiosa revista *"La Ilustration"*, reproduí a tot color l'esmalt *"l'orb"* en el seu número extraordinàri de Nadal de 1941.

El dia 1r. de juliol passat, morí l'Excm. Sr. Epifani de Fortuny i Salazar, baró d'Esponellà i senyor de la casa Sanromà.

El baró d'Esponellà havia nascut a Barcelona l'any 1898. Titulat enginyer agrícola, entre altres càrrecs, fou president de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre i membre de l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi. Arqueòleg per vocació, fou comissari provincial d'Excavacions Arqueològiques i a la seva finca Can Sanromà de Tiana dirigí les prospeccions que portaren al descobriment i l'estudi de la vil.la romana, antecessora de la seva casa pairal, que convertí en un centre d'estudi i d'art.

Els Sanromà, en el transcurs de tres segles, foren personatges importants a la ciutat de Mataró, en el comerç, el dret i la política. Però ara recordarem únicament un senzill aspecte de la vida religiosa familiar.

A la memòria del Sr. Baró, a qui agradava recordar el passat mataroní de la seva família, dediquem aquest escrit

EL RETAULE DE SANT NICOLAU A SANTA MARIA DE MATARÓ

EL CULTE AL SANT EN LES ESGLÉSIES D'ORIENT I D'OCCIDENT.

La vida de sant Nicolau, l'explica una antiga tradició oral que diu que visqué en el segle IV i morí el 6 de desembre de l'any 343. Home de vida exemplar, plena de bones obres, és conegut principalment per les seves gestes relatades en la *Llegenda Àurea* del bisbe Jaume de Voràgine (1).

Per a la seva veneració sembla que no era suficient el mèrit d'una vida santa i caritativa -fins i tot s'explica que en vida donà secretament a tres noies els diners necessaris per al seu dot, salvant-les de la prostitució, a què eren conduïdes pel seu pare, que es convertí en sorprendre l'acció del sant- sinó que s'havia d'omplir la biografia amb relats i miracles fabulosos.

Hem de pensar que la *Llegenda* no fou escrita en un sentit històric, sinó, com el seu nom indica, que era un text per a *llegir* en les llargues vetlles, tot recordant el sant. El mateix Voràgine, que morí l'any 1298, ens indica que utilitzà diverses fonts de l'església grega, especialment el patriarca Metodi i també l'obra de Joan, el diaca, un napolità del segle IV.

El culte a sant Nicolau, bisbe de Mira a l'Àsia Menor, s'estengué per tot l'orient cristià i en ser portades les seves relíquies a Bari, aquesta ciutat es convertí en centre de peregrinació de tot l'occident.

El sant fou protector dels mariners, dels comerciants i salvador de tots els perills. L'oli que rajava de la seva tomba tenia un poder miraculós que guaria els malalts i atreia els pelegrins, que en tornar als seus països, eren propagadors d'una devoció que s'estengué per tot Europa. Així el sant esdevingué patró de la Normandia i de la Lorena.

Sant Nicolau, per la seva caritat secreta en favor de les noies i pel fet d'haver ressuscitat tres escolars assassinats, va ser considerat també com a patró dels infants i per això, el dia de la seva festa, es repartien regals d'amagat. Als països nòrdics és conegut com a *Santa Clauss* i també pot assimilar-se al *Papà Noël.*

De l'antiga tradició de celebrar la festa d'aquest sant bisbe pels escolars, documentada en molts llocs, n'ha restat a Montserrat el costum d'escollir entre els escolans el *Bisbetó* i la seva cort el dia del sant. A Mataró, segons el testimoni d'un bon amic nostre que durant els anys vint havia estat membre de l'escola-

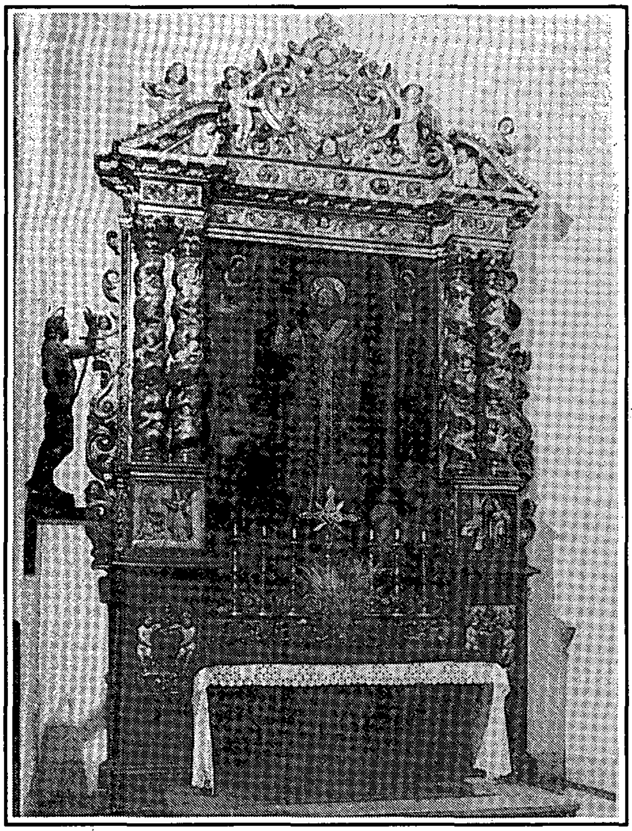

Retaule de Sant Nicolau.

nia de Santa Maria, es completava la celebració amb una sortida i el repartiment de llaminadures per a tots els escolans, els blaus i els vermells. S'anomenaven així pel color de la seva cota; els blaus eren els qui servien l'altar i els vermells els cantors.

Sant Nicolau és venerat a la Catedral de Barcelona i és titular de la parròquia de Malgrat. Calella també el té com a segon titular. A la façana de les esglésies de les dues poblacions del Maresme, hi podem veure la seva imatge segons la iconografia tradicional, vestit de bisbe, amb la mitra i el bàcul, tenint als seus peus la bóta amb els tres nois. Altres vegades se'l representa amb la bossa o les tres boles d'or, símbol de la seva caritat. Girona li dedicà la bella església del segle XII, junt als Galligants, i en els capitells del claustre de la Catedral de Tarragona hi trobem representats diversos miracles del sant seguint la *Llegenda Àurea* (2). La *Creu de Sant Nicolau* de Cervera, amb relleus de la vida del sant, és una de les millors obres d'orfebreria del segle XV, a la nostra terra (3).

Des dels primitius mosaics de Constantinoble i de Venècia, passant pels mestres del romànic i el gòtic, fins als grans artistes com fra Angèlico, Rafael o El Tiziano, tots han anat reproduint les meravelloses escenes de la vida del sant bisbe.

EL CULTE DE SANT NICOLAU A MATARÓ.

Els llibres de *Funerària i Cantars* de la parròquia de Santa Maria, ens donen com a primera celebració de la festa del sant l'any 1648 (4). No s'han conservat llibres més antics i per aquest motiu no podem precisar l'inici d'aquesta devoció. Marià Ribas, en un plànol de l'església gòtica, assenyala l'existència d'un altar dedicat a sant Nicolau en el segle XVI, del qual no tenim altres notícies (5).

Relleus del basament de les columnes del Retaule, representant dos miracles del sant.

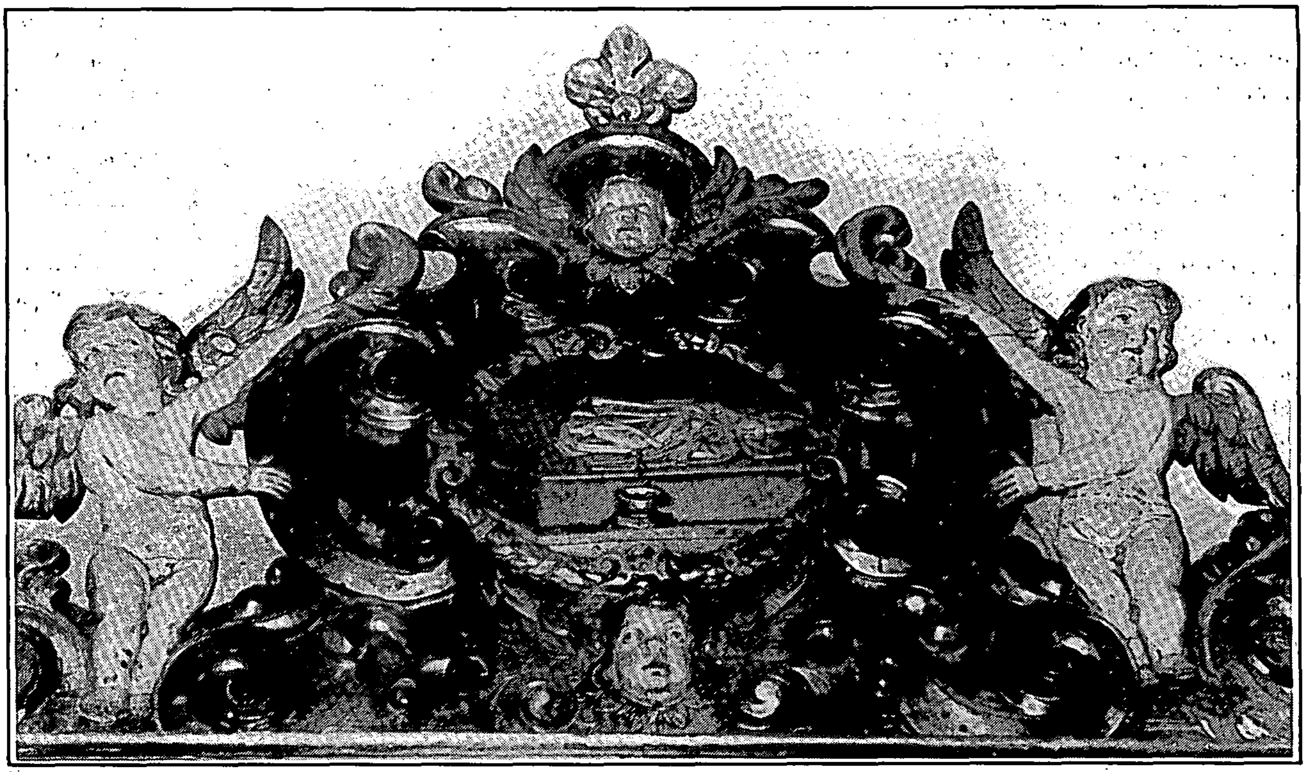

Àtic del Retaule. Relleu de la figura jacent del Sant sobre el seu sepulcre del qual raja l'oli miraculós que es recull en una gerra.

Els primers que ens consta que encarreguen l'Ofici i les Completes són els *mestres de minyons de la Vila* l'any 1648. Anem trobant inscripcions similars els anys següents, cosa que ens indica la devoció dels mestres pel qui era considerat el patró dels escolars.

L'any 1667 paga la festa *lo Sr. Rector.* Aquest era el Dr. Antoni Partella que ocupà el càrrec de 1647 a 1685 i fou el promotor de l'ampliació del temple gòtic. Era mataroní, membre d'una família benestant que tenia la seva casa al carrer de Bonaire, on ara hi ha el Casal. Aquest rector inicià una devoció familiar que trobem registrada fins a l'any 1843, quan s'acaba la sèrie dels llibres de *Funerària.*

En un inventari dels béns del Dr. Antoni Partella veiem que tenia *la figura de sant Nicolau* (6) que passà a la seva neboda Maria Àngela que es casà amb Domènec Sanromà, pagès de Tiana. Per aquest motiu, la casa Partella serà coneguda després com a casa Sanromà.

A partir de 1670, a més del rector Partella, té cura del culte del sant la seva neboda Maria Anna i, posteriorment, l'esmentada Maria Àngela, que l'any 1723 quedà inscrita com *la Sra. Maria Àngela Tria y Sanromà.*

La capella és esmentada per primera vegada l'any 1683, sense que això signifiqui que l'altar no existís abans, ja que consta en la visita pastoral de l'any 1677 (7).

Els anys següents completes i ofici són a càrrec de la mateixa família i paga les despeses Bruno Sanromà, que l'any 1737 és anomenat *Magnífic Doctor en ambos Derechos* i l'altre any *Tinent de Corregidor de la present ciutat de Mataró y son Districte.* L'any 1746 continua el pagament Jaume Sanromà. Aquest degué morir deixant hereu jove ja que els oficis, els fan celebrar els marmessors del *pubill Carlos Sanromà*, que l'any 1759 és conegut com *lo hereu Sanromà del carrer de Bonayre.*

El transcurs dels anys ens mostra l'ascensió social de Carles Sanromà, que el 1766 s'identifica com *lo Magnífic Carlos Sanromà y de Carles* i que el 1770 consta com a *Ciutadà Honrat de Barcelona.*

El 1778 el suposem difunt perquè el culte és encarregat pels seus marmessors i els anys següents pel seu fill Carles, que l'any 1812 és anomenat també *lo Magnífic Senyor Don Carlos Sanromà.*

La darrera inscripció de l'any 1843 és l'encàrrec de celebrar l'Ofici de sant Nicolau en el seu sufragi i *tretze Misses de les 5 a les 12 en dit altar.*

Per no tenir la continuació dels llibres, no sabem quan acabà aquesta devoció de la família Sanromà a sant Nicolau, que trobem registrada en el transcurs de quasi dos segles, però hem de destacar que en la visita pastoral del bisbe Pau de Sichar, el 17 de juny de 1813, en la relació dels altars de l'església de Santa Maria, hi consta el de Sant Nicolau, *de que cuida la casa Sanromà*. És l'únic cas d'un altar familiar ja que tots depenien d'una confraria o benefici o bé, com l'altar major, eren a càrrec de l'Obra (8).

EL RETAULE DE SANT NICOLAU A SANTA MARIA.

Després de l'ampliació del temple es destinà per al culte del sant, l'arc al costat d'on després s'havia d'obrir el Portal Xic, on ara hi ha el pas a la Sagristia.

Tela de Sant Nicolau, que presideix el Retaule

Es construí un bell retaule barroc salomònic que fou preservat de la destrucció dels anys 1936-39 *perquè es pensava d'adaptar-lo com a portalada decorativa a l'interior del Museu Municipal* (9). Després de la guerra, fou col.locat a la capella de sant Joan, cosa que li va donar una major visibilitat. L'any 1981 fou restaurat per Ramon Gudiol.

Marià Ribas en referir-se als altars de Santa Anna, dels *comparets*, al de les Ànimes, i a aquest de Sant Nicolau, ens diu que *els tres retaules ... són obres sortides del taller dels Riera, el més acreditat de la població, com ho confirma el retaule monumental de la Mare de Déu del Roser* (10).

No es coneix cap mena de documentació referent al retaule de Sant Nicolau però, com hem vist en l'esmentada visita pastoral i en els llibres de *Funerària*, les dates coincideixen amb les conegudes del retaule del Roser, finals del segle XVII i començaments del XVIII.

L'altar en forma sepulcral, té dues grades amb decoració vegetal i, a més, en una, un cap d'angelet i en l'altra, dos. A cada costat del sòcol dos angelets sostenen un escut, en forma de cor, sense cap altre signe. Aquests relleus són idèntics als que hi havia en el destruït altar de les Ànimes, molt semblant en tots els seus elements, llevat del tema central que en aquest cas era un relleu.

El retaule és com un sumptuós marc per a la figura central, una pintura de Sant Nicolau, de grans dimensions. A cada costat, dues columnes salomòniques de sis espires, amb raïms, àngels i aus, que en el seu sòcol tenen esculpit en relleu dos miracles del sant, els mateixos que figuren en el quadre. Representen l'alliberament del noi, esclau del rei moro, que el dia de la festa es trobà miraculosament a

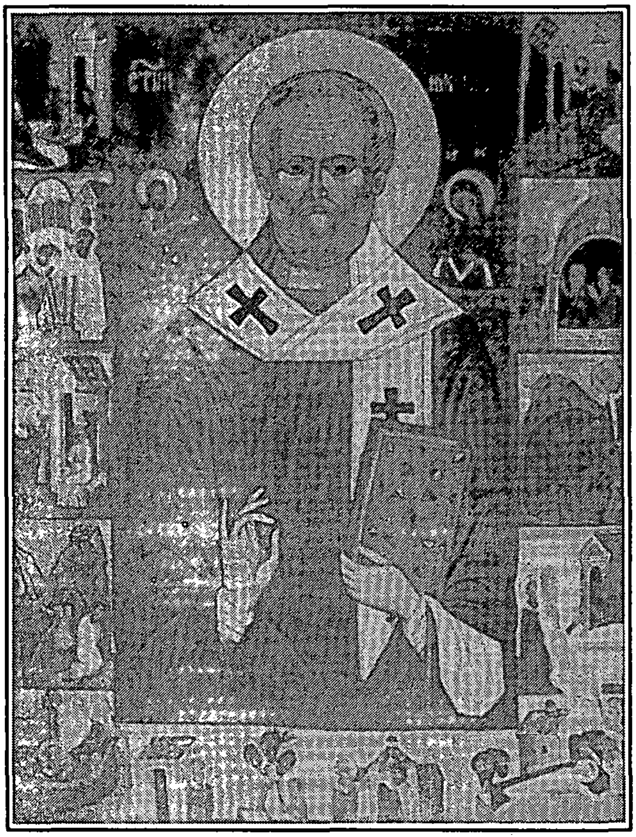

Icona de Sant Nicolau amb escenes de la seva vida. Segle XV. Ucrània. Als costats del Sant, les figures de Jesús amb el Llibre i Maria amb l'"*Onofarion*", atributs episcopals dels bisbes de l'Orient.

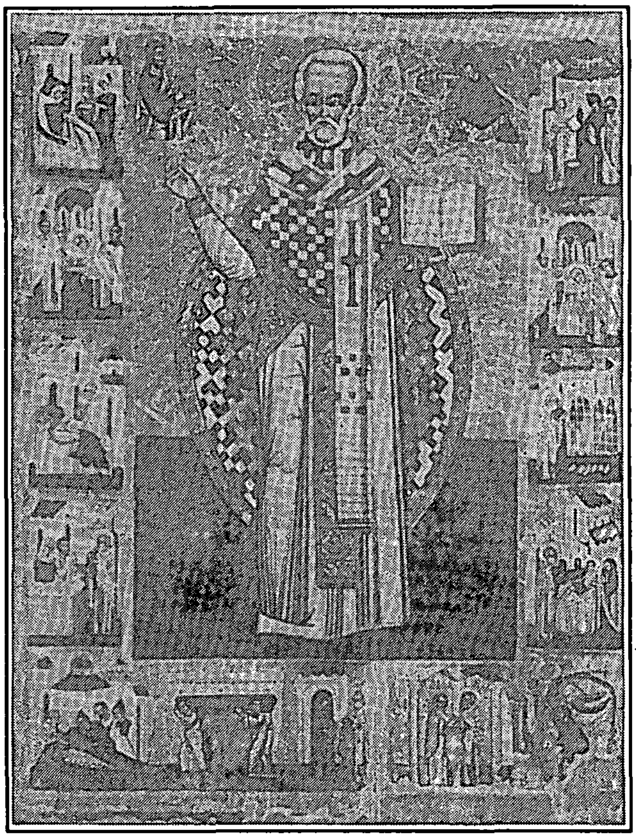

Icona de Sant Nicolau. Segle XVI. Ucrània. Amb escenes de la seva vida i la representació de Jesús i Maria. El Sant vesteix el "*Polistauron*" amb creus signe dels Metropolites.

casa seva i la resurrecció dels tres escolars assassinats per un carnisser i trobats dintre la bóta.

Després d'un entaulament amb la seva cornisa, s'inicien sobre les columnes uns frontons trencats, que emmarquen l'àtic. Dintre els frontons dos angelets i, a sobre, uns altres dos que toquen la guitarra, completen la decoració.

En el centre de l'àtic existeix un relleu que sembla estar sostingut per dos angelets. Representa la figura jacent del sant, sobre el seu sepulcre, del qual raja l'oli miraculós que es recull en una gerra.

Tot el retaule és daurat i encarnat amb pulcritud, d'una manera semblant al del Roser, i és un exemplar típic dels retaules que hi havia a Santa Maria, lamentablement destruïts.

La representació principal és el quadre que el presideix. És una tela pintada a l'oli de 270 x 224 cm. Per ser d'unes dimensions lleugerament superiors a les del marc que forma el retaule, queda en part tapat per ell. Possiblement aquesta tela ja existia quan es construí el retaule.

En el centre, la figura del sant, d'una forma que no l'hem vist en cap altra imatge o pintura. La iconografia del sant, des de les primeres representacions dels antics *Flos Sanctorum* és sempre la característica dels bisbes de l'església romana, amb bàcul i mitra, i la casulla o capa corresponent. En el nostre cas, sant Nicolau porta unes vestidures similars a les dels bisbes orientals; el cap descobert, al coll l'*onofarion*, una mena d'estola blanca amb creus, i el *polistauron* o casulla, d'un teixit sembrat de creuetes. A la mà, el Llibre dels Evangelis característic també dels bisbes de l'orient.

Encara que, amb algunes adaptacions, veiem com el nostre sant vesteix com els bisbes de les icones, fàcilment identificables per les característiques esmentades.

Des del segle X, la fesomia de sant Nicolau va quedar fixada tal com s'expressa en una icona del Convent de Santa Catalina del Sinaí. Dret, el cap descobert, el front ampli, la barba retallada i el rostre ascètic (11).

Per aquest motiu, podem afirmar que la nostra pintura, tot i ser una obra dels segles XVII o XVIII, és inspirada en una icona oriental, com es pot comprovar per les il.lustracions que s'acompanyen (12).

Una de les formes de representar a l'orient el nostre sant era col.locant a cada costat de les seves icones escenes dels seus miracles i de la seva vida; el nostre pintor n'hi posa únicament dues que, com hem dit, coincideixen amb els relleus del retaule.

Però el que plenament dóna l'aspecte d'una icona a la nostra pintura són les dues figures que apareixen a la dreta i a l'esquerra del sant. Jesucrist amb el Llibre dels Evangelis i Maria amb l'*onofarion.*

Ens explica una llegenda oriental, no recollida en les diverses versions llatines del *Flos Sanctorum*, que *habent Nicolau refutat en el Concili de Nicea (325) l'heretgia arriana d'una manera tan fogosa i violenta que fins i tot va abofetejar Arri, els altres bisbes escandalitzats el varen deposar i empresonar. Però aquella mateixa nit Crist i la Verge se li aparegueren restituint-li el Llibre i l'onofarion, tradicionals atributs de la promoció a la dignitat episcopal* (13).

Amb tot, el pintor de la tela volgué representar també les insígnies dels bisbes occidentals i col.locà sobre una tauleta, a un costat del quadre, el bàcul i la mitra.

A l'orient cristià, sant Nicolau és el sant més representat en les icones i és superat en nombre únicament per les de la Verge Maria. A l'occident també és un sant summament popular i amic dels infants. La seva festa és celebrada per les dues esglésies, l'oriental i la romana el mateix dia, el 6 de desembre, el de la *dormició* del sant bisbe.

Rafael Soler i Fonrodona

NOTES.

1.- VORÀGINE, Santiago de la. *La Leyenda Áurea*, traducida del latín por Fray José Manuel Macías. Alianza Editorial, S.A. Madrid, 1982. Pàgs. 37 a 43.

2.- PUIG y CADAFALCH, J.; FALGUERA y SIVILLA, A. de; GODAY y CASALS, J. *L'arquitectura Romànica a Catalunya. Els segles XII y XIII.* Vol. III, tom 1. Institut d'Estudis Catalans. Impremta Henrich. Barcelona, 1918. Pàgs. 495 i ss. Fotos fig. 689-90-91.

3.- DURAN i SAMPERE, Agustí. *Orfebreria Catalana.* Tip. L'Avenç. Barcelona, 1917.

4.- Museu Arxiu de Santa Maria (MASM). *Llibres de Funerària i Cantars.* Vol. 8 i ss.

5.- RIBAS i BERTRAN, Marià. *Origen i fets històrics de Mataró.* Imp. Minerva. Mataró, 1934. Pàg. 96.

6.- MASM. Esg. 2. Documentació Rectors (1). Rector Partella.

7.- FERRER i CLARIANA, Lluís. *Santa Maria de Mataró. La parròquia, el temple.* Ed. Museu Arxiu - Obra de Sant Francesc. Mataró, 1971. Pàg. 125 i nota 106.

8.- MASM. Esg. 2. Visites Pastorals.

9.- RIBAS i BERTRAN, Marià; RIBAS i ROSSELLÓ, Maria Dolça. *El retaule major de Santa Maria de Mataró i l'ampliació del temple.* MASM. Mataró, 1979. Pàg. 39.

10.- RIBAS i BERTRAN, Marià; RIBAS i ROSSELLÓ, Maria Dolça. *Op. cit.*, pàg. 42.

11.- ROS, Ernest. *Iconos Hagiográficos Bizantino-Rusos.* Barcelona, 1928. Pàgs. 68-69.

12.- LOHVYN, Mryhory; MILYAEVA, Lada; SVENTSITSKA, Vira. *Ucranian Medieval Painting.* Kiew, 1976.

13.- ROS, Ernest. *Op. cit.* Nota 23, pàg. 70.

La bibliografia referent a les icones ens ha estat amablement facilitada pel germà Albert, monjo de Santa Maria de Solius.

DOCUMENTACIÓ

El Museu Arxiu de Santa Maria, sèrie Arxiu del Rector, conserva els *Manuals dels Vicaris* corresponents a la segona meitat del segle XVIII.

Els vicaris de la parròquia cuidaven de l'arxiu notarial del rector de Santa Maria, situat en una dependència de la vicaria, a la Torreta, cós d'edifici sortit respecte la línia de façana del carrer de sant Francesc d'Assís, enderrocat a la segona meitat del segle passat. En nom del rector estenien actes, feien certificacions, redactaven documents. *Els Manuals dels Vicaris* inclouen una part d'aquesta documentació.

Una certificació del vicari Bonaventura Cathalà, datada el 18 d'abril de 1759, encara que incompleta, ens permet de conèixer el pressupost municipal de Mataró de l'any 1749, el detall de les partides i una crítica total de cada una d'elles, en funció de la reclamació feta en aquella data pel rector Francesc Llauder a l'Ajuntament de la ciutat, demanant el pagament d'unes rendes pendents.

La transcripció segueix fidelment el document. Només s'ha introduït l'accentuació i, en algun cas, s'ha modificat lleugerament l'ortografia.

EL PRESSUPOST DE L'AJUNTAMENT DE MATARÓ DE L'ANY 1749.

Museu Arxiu de Santa Maria.
Arxiu del Rector - *Manuals dels Vicaris*.
Vicari Bonaventura Cathalà (1).

Copia de los Gastos y Obligaciones pressisas, que anualmente corresponde la Ciudad de Mataró, y producttos de los Emolumentos de aquellas que el Ayuntamiento de dicha Ciudad, passó a manos del Rdo. Dr. Francisco Llauder, presbítero, y Cura actual de la Iglesia Parroquial de dicha Ciudad, en respuesta de la carta de atención que dicho cura le remitió, solicitándole la satisfacción del crédito que dicha Iglesia tiene, y parten de contra dicho Común de Mataró, que es como se sigue:

1º	Por Valimentos (2)	3.992 ll.	4 s. (3)	
2.	Por Catastro	985 ll.	18 s.	
3.	Por el salario de sus Regidores	64 ll.		
4.	Por el de los porteros	165 ll.		
5.	Por el de los subalternos	65 ll.		
6.	Por lo que importan, unos años con otros, los trabajos del Secretario	120 ll.		
7.	Por lo que paga la Ciudad a los Padres de la Escuela Pía por la enseñanza de los niños	400 ll.		
8.	Por los censos al Real Patrimonio	28 ll.	18 s.	6 d.
9.	Idem. a la Madre Priora de las Descalsas y al Obtentor del Beneficio de San Juan	3 ll.	14 s.	
10.	Por arbitrios a Su Magestad	5 ll.	4 s.	
11.	Por salario del Guardián de la Playa del mar	15 ll.		
12.	Al Reloxero (4)	28 ll.	10 s.	
13.	Idem. al Pregonero o Nuncio	8 ll.		
14.	Por velas de sebo	85 ll.		
15.	Por abanicos	10 ll.		
16.	Por limpiar las fuentes de la Ciudad	4 ll.		
17.	Por votos de la Ciudad	165 ll.	16 s.	
18.	Por Alquileres de los Quarteles (5)	249 ll.	10 s.	
19.	Por obras de dichos quarteles, unos años con otros	400 ll.		
20.	Alquileres de almacenes para utencilios	150 ll.		
21.	Por el salario del Molinero	228 ll.		
22.	Gastos de los molinos, unos años con otros	200 ll.		
23.	Colecta del Catastro	300 ll.		
24.	Por el octavo del Aguardiente	459 ll.		
25.	Por mantener las minas de los Molinos, y fuentes y conductos de ambas aguas, unos años con otros	300 ll.		
26.	Por los gastos de obras necesarias a la Cassa de la Ciudad, cárzeles, muros, cassales de Panadería, carnicerías y corrales, compocisión de calles y otras ocurrencias públicas, unos años con otros	32 ll.		
27.	Por lo que corresponde al Hospital de los pobres de la Ciudad, que sirviendo por sus precissos alimentos es indispensable el satisfacerse por corta su Renta y sin ella no podrían admitirse los enfermos que hasta indistinctamente se admiten	200 ll.	2 s.	6 d.
		9.528 ll.	17 s.	

A más de los expresados gastos, que anualmente en corta diferencia costea la Ciudad, le es preciso gastar por sus dependencias y precisiones de Abogados, Procuradores, Agente en la Corte de Madrid y representaciones necessarias, idas de Regidores y otras dependencias de la Ciudad, por órdenes, para pliegos, impressos que se offrecen enviar y otras menudencias, que no es fácil individuarlas.

Lleva también de sobre cargo la Ciudad passadas de 2.000 libras que con orden del Rey gastó por su Proclamación (6), assí mismo más de 1.000 libras que con orden superior hubo de gastar por las guardias de Sanidad en la línea que se formó por el contagio de Messina, de que no ha podido conseguir el remplaso, no obstante el acuerdo ofrecido.

Lleva también el sobre cargo de lo que gastó por las llevas que se hicieron durante la última guerra (7) y otros muchos que por no abultar se escussan y lo hará patente el Ayuntamiento con las cuentas que en fuerza de Real Orden presentará en el término que se le ha mandado.

Productos de los emolumentos que anualmente percive la Ciudad de Mataró.

Del arriendo de las carnicerías	5.000 ll.	
De la Gavela (8)	1.950 ll.	
De la Nieve	656 ll.	5 s.
Del Aguardiente	400 ll.	
De Balansas	120 ll.	
Del Raurer (9)	90 ll.	
Del derecho de los Tozinos	80 ll.	
De la Corredoría	147 ll.	10 s.
Por lo que percibe de las Aguas que escapan de los molinos	200 ll.	
Productos de los molinos, unos años con otros	600 ll.	
Del Horno de Puja (10)	300 ll.	
	9.543 ll.	15 s.

Obpices que se dan a los susodichos gastos y obligaciones pressisas que anualmente dize el Ayuntamiento de la Ciudad de Mataró que corresponde todos los años.

Primeramente, en quanto al primero partido, signado de n°. 1, que es de la cantidad de 399 libras, 4 sueldos. Por los Valimentos, se dize que estos están ya extinguidos por haverse dignado Su Magestad (que Dios Guarde) volverlos a los Comunes.

En quanto al partido de 85 libras, que es del n°. 14, por el importe de las Velas de sebo, se dize que aunque es costumbre antigua de dar todos los anyos, por Navidad, al Corregidor, Theniente Corregidor y Regidores que componen el Ayuntamiento de Mataró, y a los subalternos, algunas libras, pero no pueden aquellas importar tanta cantidad como la de 85 libras, por cuanto a cada uno de los Regidores, Corregidor y Theniente sólo se les da, o acostumbrava dárseles, 26 libras y a los subalternos como los Obreros (11) de la Iglesia Parroquial de dicha ciudad, y a los administradores de la Cofradía llamada dels *bufa-candelas*, que junto componen el número de treze, solo se les da 10 libras a cada uno.

En quanto al partido de 400 libras, que es del n°. 19, por obras de los quarteles, se dize que ahunque se supone que para mantener aquellos es necessario gastar todos los años para obras alguna cantidad, pero se discurre que ni ahún gasta el Ayuntamiento para mantenerlos la mitad de lo que se supone.

En quanto al partido de 150 libras, que es del n°. 20, por alquileres de Almazenes para utencilios, se dize que aquellos corran a cargo del asentista de camas y utensilios, y no a costa del Cormín de Mataró.

En quanto al partido de 200 libras, que es del n°. 22, para los gastos de los molinos se responde que ahunque se considera excessiva dicha cantidad, pero considerando que se han de mantener los arreos de los molinos y aquaductos se puede tolerar el importe de su gasto.

En quanto al partido de 300 libras, que es del n°. 33, para la collecta del Catastro, se dize que al collector actual, assí como a su antessessor, sólo se les daba para el salario de collector 150 libras al anyo, sin el trabajo de formar los libros del Catastro, que este se tiene entendido importava 50 libras, que ajustadas con las 150 libras importaran la cantidad de 200 libras por año.

En quanto al partido de 300 libras, que es del n°. 25, por los gastos de las minas de los molinos y fuentes y conductos de ambas aguas. Pareze ser un libere dictum pues para semejante conservación ya se carga la cantidad (ahunque se considera excessiva) de 200 libras, que es la partida del n°. 22.

Y no es menos libere dictum la partida de 320 libras, que es la del n°. 26, pues, para las obras que se hazen en la Casa de la Ciudad, cárzeles, muros, casales de Panadería, Carnicerías y Corrales, composición de calles y otras ocurrencias públicas, no se gastará en 10 años la expressada cantidad y finalmente la partida de 200 libras, 2 sueldos, 6 dineros, que es la del n°. 27, está comprehendida con las 3.000 libras que el Ayuntamiento tiene destinadas a la Concordia que tiene firmada con sus acrehedores, para la satisfacción de sus respectivos créditos, como más abajo se expressará en los cargos de Justicia que el Común de Mataró está obligado a satisfacer todos los años.

Del que se ve que las 9.528 libras, 17 sueldos, que supone el Ayuntamiento de Mataró necessita annualmente para los gastos y previstas obligaciones se reducen sólo a

4.516 libras, 10 sueldos, 6 dineros, no defalcando ahún las partidas que quedaran en limpio de las contenidas en los n°s. 14, 19 y 20, sin otras que tal vez se justificaran.

Ya se ve, y se da por constante y cierto que el Común de Mataró tiene Abogados y Procuradores y necessita también, y le es precisso algunas vezes quando la necessidad lo pide, que embie algunos de los Individuos que componen el Ayuntamiento a Barcelona, o a otras partes para negocios importantes al dicho Común y que es necessario satisfacerles a todos sus respectivas dietas y salarios, pero no pueden ser tan crecidos que, satisfechos aquellos y los cargos de justicia, no les queda una partida sufficiente al citado Ayuntamiento.

No son de relevancia alguna las partidas de 2.000 libras y de 1.000 libras que supone el Ayuntamiento haver impendido, la primera por lo que gastó de orden del Rey por su Proclamación, y la segunda, por lo que huvo de gastar, con orden superior, por las guardias de Sanidad en la línea que formó por el Contagio de Mezina, de que no ha podido conseguir el remplasso, no obstante de havérzelo offrezido, porque dichas dos partidas (según confessión del mismo Ayuntamiento echa con el citado papel remitido al Cura de Mataró) quedan ya satisfechas de bienes de la universidad y, por consiguiente, nada tiene éste que ver por su recobro, militando la misma razón con lo que dize gastó por las levas que se hizieron durante la última guerra, y otros muchos que, por abultar, dize, se escusan, hazen bien los regidores de escusarlos porque lo que gastaron para dichas levas fue poco o nada, pues lo costearon los gremios y demás moradores de Mataró, unos por fuersa y otros voluntariamente.

Aranzel de los emolumentos que percibe anualmente el Ayuntamiento de Mataró.

Por la Gavela	1.950 ll.	
Por la nieve	675 ll.	
Por las Carnicerías	5.000 ll.	
Por Aguardiente	460 ll.	
Por la Corredoría	150 ll.	
Por el derecho de medir trigo en la plaza y otras facultades vulgarmente llamado raurer	71 ll.	5 s.
Por las balansas del pesar pescado	120 ll.	
Por el derecho de los tosinos	91 ll.	

Todos los partidos arriba dichos corran por arriendo, y consta por sus autos en poder de Joseph Simon, notario y secretario de dicho ayuntamiento.

Ramos que corran por Administración.

La Panadería	500 ll.	
Hornos vulgarmente dichos de Puja	350 ll.	
Molturas de tres molinos de harina	2.400 ll.	
Agua del riego desprendida de los molinos	450 ll.	
	12.217 ll.	5 s.

Los expressados ramos que corren como se ha dicho por Administración, producen todos los anyos más que menos de lo que se expressa, por las razones que se individuarán, porque consta de la certificación dada por Segismundo Ros, notaril, y secretario que era de dicha ciudad, y en los años 1711 y 1712 se sacava igual producto de lo expressado sobre dichos ramos, que corren por administración (no haviendo en dichos años más que dos molinos, quando al presente, y de esta parte de más de 30 años hay tres) (12), qual certificación fue echa en 18 febrero de 1713, y sacada de los libros de entradas de dicha Ciudad; y si en aquellos años producían aquellas partidas dichos ramos, es cierto que ahora deben producir mayores sumas, respeto que todos los arriendos en este Principado han aumentado des de los referidos años un tercio por lo menos y más esta Ciudad, que no hay otra al Principado que se haygan fabricado más casas de dichos años a esta parte, lo que no obstante para passar al cálculo infrascrito se sentará la piedra sobre el pie de las 12.217 libras, 5 sueldos arriba escritos y por entrada de dicha Ciudad por el presente 12.217 libras, 5 sueldos.

Cargos de la justicia y alimentos

Primo 3.000 libras que dicho ayuntamiento tiene destinadas todos los años para satisfacer a sus acrehedores, según la concordia que con ellos tiene firmada, con las quales tiene comprehendidas las 200 ll. 2 s. contenidas en la partida de n°. 27, que es la última de las contenidas en el papel de gastos y obligaciones que dicho Ayuntamiento passó a manos del Cura de la Iglesia Parroquial de Mataró, digo	3.000 ll.	
Item por el real Catastro por sus rentas	985 ll.	18 s.
Item por los alquileres de las Casas ocupadas para quarteles	249 ll.	10 s.
Item por el salario de los regidores	640 ll.	
Item por el salario de los masseros	165 ll.	
Por el salario del mayordomo de propios	40 ll.	
Por el salario del credensero	20 ll.	
Por el ohidor de quentas	5 ll.	
Por el secretario	60 ll.	
Por otros gastos que se pagan al dicho secretario a más de su salario, se juzga que importan otras	60 ll.	
Por el salario del reloxero	28 ll.	10 s.
A los Padres de la Esquela Pía por la enseñansa de los niños	400 ll.	
Item por el molinero según expressan los Regidores con dicho papel remitido del Rector	228 ll.	
Por el salario del guardián del puerto	15 ll.	

Por el maestro de capilla	18 ll.	
Por el del Portero, o nuncio	8 ll.	
Por los censos que dicho Común haze annual al Rey	28 ll.	18 s.
Por votos de la Ciudad según expressa el Papel	165 ll.	16 s.
Por el octavo del Aguardiente	459 ll.	
Por los censos a la Madre Priora de las Descalzas, del obtentor del Beneficio de San Juan, arbitrios de Su Magestad, limpiar las fuentes, y avanicos, que expressan dichos regidores con el papel remitido al Cura	22 ll.	18 s.
Suma la partida de arriba	6.599 ll.	10 s.

Con que calculada esta cantidad de 6.599 libras 10 sueldos con la de 12.217 libras 5 sueldos, queda limpio a favor de dicha Ciudad la cantidad de 5.617 libras 15 sueldos y si bien, a más de los refferidos cargos de justicia y alimentos deve dicho Ayuntamiento costear algunas manudencias, como passapliegos y otras que se ignoran, pero no pueden aquellas importar tanto su gasto, que exsupera a las dichas 5.617 libras 15 sueldos. De todo lo qual se ve claramente que pagadas las precisas obligaciones y alimentos a que el Ayuntamiento de Mataró está obligado, le queda anualmente crecida cantidad, la que se ignora su Paradero. Dios lo dirija todo y aclare la verdad amén. (13).

NOTES:

1.- Molt probablement, mataroní, de la família de Can Català de Valldeix.

2.- Els *Valimentos* o *Valimientos* són tributs extraordinaris pagats al Rei.

3.- Moneda catalana, lliures, sous i diners.

4.- Fa referència al rellotger que cuidava el rellotge del campanar de Santa Maria, propietat de la ciutat.

5.- Situats al capdamunt de la Riera, tocant la Muralla, banda de llevant.

6.- Fa referència a la proclamació del rei Ferran VI l'any 1746.

7.- Molt probablement la guerra de Successió d'Àustria (1748), que aconseguí per a Felip, germà del rei Ferran VI, els ducats italians de Parma, Piacenza i Guastalla.

8.- Impost sobre la sal.

9.- Com diu el document més endavant *por el derecho de medir trigo en la plaza y otras facultades, vulgarmente llamado raurer.*

10.- Forn del pa, com també diu el document més endavant, *hornos vulgarmente dichos de Puja.*

11.- La paraula obrers fa referència als membres de la Junta d'Obra de l'església de Santa Maria.

12.- El molí de Dalt, el de Baix i el del Mig. Avui només es conserven les restes del dipòsit del molí de Dalt, convertit en dipòsit de la Companyia d'Aigües, al camí dels Caputxins, tocant les parets del cementiri. El molí de Baix era a l'indret de l'actual passeig de Carles Padrós, sobre el camp de futbol. El del Mig estava situat prop de l'actual carrer amb aquest nom.

13.- Transcripció i notes, Manuel Salicrú i Puig.

DOCUMENTACIÓ MEDIEVAL

Tal com anunciàvem a l'inici d'aquest recull i comentari de documentació relativa a les escriptures del castell de Mataró a l'edat mitjana, continuem publicant els documents d'una primera sèrie -els *Diversorum A*- d'un arxiu concret -el de la Catedral de Barcelona-. Tanmateix, aquesta volta hem inclòs un segon document que no esmenta en cap paraula de la seva redacció el castell, encara que, com veurem, es troba íntimament vinculat al primer. És per aquesta raó que hem cedit a la temptació de presentar-los conjuntament, malgrat saber que l'excessiva llargària textual ens obligaria a reduir en certa mesura les explicacions de la principal escriptura, per economia d'espai.

El text a comentar, que oferim a continuació, ens parla d'una transacció feta entre Asbert de Mediona i Pere de Capellades, confessant l'atorgant del negoci jurídic ser deutor del beneficiari, pel deute del qual li cedeix el castell de Mataró per tres anys, amb tots els seus rèdits i sota unes condicions específiques, que explicitarem amb més detall més avall. El text que segueix, que no explicarem, és el testament de Pere de Capellades, dictat quatre anys més tard, en el qual el castell no apareix, però sí que el deute no s'ha redimit -vegeu l'onzè paràgraf, on apareix: *et racione illud debitum quod Arbertus de Mediona et uxor eius michi debent*-, la qual cosa significa que el castell, per una o altra causa, ja s'ha traspassat a d'altres persones. Essent ambdós documents tan propers en el temps i relatius a la mateixa persona, era lògica una publicació com la que hem fet, a més, i de la lectura del testament de Pere Capellades és ben fàcil comprendre perquè té a les seves mans el castell en el període comprès entre 1281 i 1284: és un més dels prestadors dels Montcada, i no solament d'aquest llinatge sinó que a més ha estat repetida i constantment prestador de la monarquia, i a molts d'altres grans personatges, dels quals els qui encara li són deutors el 1285 apareixen relacionats en el paràgraf dotzè del testament.

Abans d'iniciar el comentari del document que segueix, cal fer una darrera advertència: ja que buidem una sèrie concreta, els salts cronològics amb els quals ens trobem poden ser d'endebades de gran importància, car la correlació documental no ha seguit aquest criteri enllaçant-lo amb el de procedència geogràfica. En conseqüència, el fil narratiu no pot ser lineal, i hem de tenir-ho en compte; així, les darreres escriptures eren datades als 1166 i 1190, és a dir, que la situació històrica és ben distinta al 1280: aquest és un aspecte important que hem de tenir ben present.

Coral Cuadrada

* * *

1281, XII, 30.

Instrument de deute atorgat per Asbert de Mediona i esposa Guillema a favor de Pere de Capellades, ciutadà de Barcelona, per una suma de 6.500 sous de bona moneda barcelonesa perpètua de tern, 4.500 pel preu de la venda dels molins de Riba al terme del castell de Cabrera i els 2.000 restants a raó d'un préstec. Obliguen el castell de Mataró que tenen per donació del noble Gastó, vescomte de Bearn, senyor de Montcada i Castellvell, castell que posseirà Pere de Capellades durant tres anys, fins a la restitució del deute. Signen Asbert de Mediona i Guillema, esposa; Bernat de Fonollar, Pere de Miravalls, Guillem de Subirats, Guillem de Corts, Ramon de Falcs, Ponç de Corts. Testen Ramon Romeu, Guillem Rubell notari de Piera, Galceran de Falcs, Pere de Cassà, Guillem de Truiols, Ramon de Riu de Foix, Guillem de Facs clergue i Ferrer Martí, Notari; Pere Martí, públic de Barcelona.

ACB, 1-1-280.

Sit omnibus notum. Quod ego Arbertus de Mediona et ego Guillelma, uxor eius domini uterque vestrum, per toto confitemur nos debere vobis Petro de Capellatis, civi Barchinone, sex mille et quingentos solidos bone monete barchinonense perpetue de terno, scilicet quatuor mille et quingentos solidos pro precio vendicionis quam michi dicti Arberto fecistis de molendinis vestris vocatis de Rippa que sunt in termino castri de Capraria, et residuos duos mille solidos ex causa mutui quod vobis, gratis et bono amore fecistis, une renunciantes excepcione non numerate peccunie et doli; promitimus vobis uterque vestrum pro toto bona fide quod predictos sex mille et quingentos solidos solvemus vobis vel vestris aut qui volueritis a presenti die quod hoc scribitur carta usque ad tres annos completos continue venturos, sine omni dilacione, excusacione et excepcione, et absque omni dampno et missione vestri et vestrorum [1].

Et pro hiis complendis obligamus vobis specialiter castrum de Materone cum omnibus mansis, honoribus, terminis, pertinenciis, iuribus suis quod racione donaciones quam nobilis Gasto, vicecomes Biarnense, dominus Montiscathani et Castriveteris unde fecit michi dicto Arberto; habemus et possidemus in episcopatum Barchinone, in Maritima; et omnes redditus, exitus, et proventus quos habemus et accipimus et habere et accipere debemus in dicto castro et terminis suis; et generaliter obligamus vobis et vestris pro predictis omnibus uterque nostrum que todo omnia alia bona nostra mobilia et inmobilia, tam habita quam habenda [2].

Itaque vos et vestri per totius dictum trienium habeatis et teneatis predictum castrum et omnes redditus, census, exitus et proventus eiusdem recipiatis in solucionem vici debiti vestri secundum valorem quem habebunt fructus quos reipietis quanto recipietis eos, et credatur vobis et vestris super omnibus hiis que recipietis plano et simplici verbo vestro nullo alio genere probactionis ex acto. Non tamen teneamini recipere in solucionem dicti debiti vestri secundum valorem quem habebunt fructus quos recipietis quando recipietis eos; et credatur vobis et vestris super omnibus hiis que recipietis plano et simplici verbo vestro nullo alio genere probacionis exacto. Non tamen teneamini recipere in solucionem dicti debiti vestri censualia caponum et gallinariam que recipimus infra terminos dicti castri et vinum quod ibi recipimus sive denarios qui dantur pro ipso vino, quoniam de dictis censualibus caponum et gallinarum et de dicto vino sive de denariis qui dantur pro ipso vino fecimus iam vobis et facimus ad hac donacionem inter vivos propter multa grata servicia que nobis fecistis [3].

Propterea promitimus vobis que in predictis omnibus et singulis a nobis vobis specialiter obligatis aliquid infra dictum trienium non tangemus nec accipiemus nec tangi vel accipi ab aliqua persona facimus vel permitemus. Inmo predicta omnia et singula a nobis vobis specialiter obligata faciemus vos et vestros et quos volueritis tenere, habere et recipere in pace contra omnes personas per totum dictum trienium, sine omni causa quam vos non teneamini novere aliquibus de hiis qui teneantur ad prestacionem dictorum redituum et proventuum. Vos eciam si volueritis possitis predictos redditus, exitus et proventus vendere quolibet anno infra dictum trienium illis quibus volueritis et precium eorum recipiatis in solucionem dicti debiti vestri, vel si magis vobis placuerit, possitis ipsos facere levari [4].

Et si forsan aliquo casu contingeret, que vos non possetis habere et recipere quolibet anno predicti trienii sine omni causa et impedimento alicuius predictos redditus, exitus et proventus dicti castri, promitimus vobis bona fide que in fine uniuscuiusque anni predicti triennii, dabemus et solvemus vobis in Barchinona tantum quantum ipsi redditus et proventus valebunt illo anno in quo vos hec non recipietis, vel quicquid de ipsis redditibus et proventibus vobis diminutum fuerit per aliquam personam, et totum residuum dicti debiti promitimus solvere vobis vel cui volueritis in Barchinona in fine dicti trienii. Similiter, si contingeret quod absit que ego dictus Arbertus ante finem dicti termini finirem dies meos, promitimus vobis uterque nostrum pro toto per nos et meos que solvemus vobis et cui volueritis incontinenti post obitum mei, dicti Arberti, in Barchinona totum id quod de dicto debito remaneret tunc vobis ad solvendum [5].

Item, promitimus vobis bona fide que in omnibus instrumentis vendicionum et aliarum alienacionum que fient de honoribus termini dicti castri et in allis eciam instrumentis in quibus firmamentum mei, dicti Arberti, sit necessarium firmabo ego dictus Arbertus quando super hoc a vobis fuero requisitus, et vos recipiatis proventus inde provenientes, et eciam possitis vos et vestri, sine nobis firmare ipsa instrumenta et firmamenta vestra valeant et habeant firmitatem in omnibus perpetuo ac si a nobis fierent. Et hec omnia supradicta et singula promitimus nos ambo et utque nostrum per toto vobis ut supra continentur tenere, complere et observare vos et vestris, sine omni dampno et missione vestri et vestrorum, et que restituemus vobis et vestris siquas missiones vel dampna opporteret vos vel vestros facere vel sustinere aliquo modo pro predictis que nos vobis promisimus si forsan ea non compleremus ut supradicta sit, et credatur vobis et vestris super ipsis missionibus et dampnis et super aliis omnibus supradictis vestro plano et simplici verbo, nullo alio genere probacionis exacto [6].

Propterea dicimus et mandamus cum testimonio huius publici instrumenti hominibus et feminis dicti castri et terminorum et pertinenciarum eiusdem, que per totum dictum trienii ad hac die in antea computandum respondeant et satisffaciant vobis et cui volueritis de omnibus redditibus, exitibus et proventibus nostris predictis, et que vobis obediant et attendant in omnibus sicut nobis, et vos etiam possitis eos distringere et compellere ad predictam sicut nos facere possemus [7].

Pro predictis autem omnibus et singulis complendis et attendendis, obligamus vobis et vestris uterque nostrum pro toto omnia bona nostra mobilia et inmobilia, tam habita quam habenda. Ne vero alter nostrum per altero in hiis que dicta sunt excusati valeat vel diferri, renunciamus quantum ad hec nove constitucioni et benefficio dividende accionis et consuetudine Barchinone siqua est qua caveatur que cum sunt duo vel plures debitores in aliquo debito obligati que quilibet teneatur pro parte sua dum omnes sint solvendo; et alteri consuetudini Barchinone siqua est que prohibant fieri restitucionem damporum et expensarum; et alteri consuetudini qua cavetur que quis non possit renunciare consuetudinibus Barchinone et privilegio forii mei subponentes nos et bona nostra quantum ad predictam iurisdiccioni vicarii Barchinone, et prorogamus in nos et bona nostra iurisdiccionem eiusdem. Itaque ipsa possit nos et bona nostra compellere ad complendum vobis omnia supradicta et vicarius de cuius iurisdiccionem sumus teneatur nos compellere ad respondendum et satisffaciendum vobis super predictis in posse vicarii Barchinone; et specialiter ego, dicta Guillelma, renuncio quantum ad hec ex certa sciencia doti mee et sponsalicio et benefficio velleyani senatus consulti et iuri ypothecarum mearum, et illa autentico quod incipit "siqua mulier", et consuetudini Barchinone que cavetur que cum sunt maritus et uxor in aliquo debito obligati que tunc demum teneatur uxor in medietate ipsius obligacionis ubi bona mariti defficiant; renunciamus etiam quantum ad hec nos ambo dicti debitoris omnibus aliis consuetudinibus et iuribus que nobis in hoc facientibus [8].

Et ad maiorem securitatem iuramus ambo per Deum et eius sancta IIIIor evangeliam, manibus meis corporaliter tacta, predicta omnia et uniuquodque predictorum attendere et complere et non in aliquo contravenire, et que de predictis non elongabimus nos nec fustinebimus elongari a domino rege vel a domina regina vel a filiis eorum vel ab aliqua alia persona quoniam omni privilegio elongacionis eorum et ex certa sciencia renuciamus. In super, damus vobis fideiussores Bernardum de Fonollario, Petrum de Miravals et Guillelmum de Subirats, milites; Guillelmum de Curtibus, Raimundum de Falchs et Poncium de Curtibus de Apiaria, unumquemque eorum in solidum qui nobiscum et sine nobis de predictis omnibus et singulis vobis et vestris teneatur [9].

Nos itaque fideiussores predicti, suscipientes in nos gratis hanc fideiussionem, quisque nostrum per toto promitimus vobis dicto Petro de Capellatis, sub obligacione omnium bonorum nostrorum habitorum et habendorum, que cum dictis debitoribus et sine eis complebimus et attendemus vobis et vestris et compleri et attendi faciemus omnia supradicta et singula a dictis debitoribus vobis promissa, ut superius continentur, et quantum ad hec renunciamus ex certa sciencia epistole divi Adriani et benefficio dividende accionis, et lege dicenti que prius conveniatur principalis qua fideiussor; et consuetudini Barchinone qua cavetur quod cum sunt plures fideiussores in aliquo debito obligati, quod quilibet teneatur pro parte sua dum omnes sint solvendo; et alteri consuetudini qua excusantur fideiussores dum velint tenere terciam; et predictem consuetudinem que prohibant fieri restitucionem dampnorum et expensarum; et predicte alteri consuetudini que quis non possit renunciare consuetudinibus Barchinone et omni privilegi elongacionis obtento vel obtinendo a domino rege vel a domina regina vel a filiis eorum, et privilegio foris nostri; et omnium alii iurii, racione et consuetudini contra hec repugnantibus. Subponentes nos et bona nostra quantum ad predictam iurisdiccioni vicarii Barchinone et prorogamus in nos et bona nostra iurisdiccionem eiusdem. Itaque ipse, possit nos et bona nostra compellere ad compledum vobis omnia supradicta, et vicarius de cuius iurisdiccione sumus teneatur nos compellere ad respondendum et satisffaciendum vobis supra predictis in posse vicarii Barchinone [10].

Actum est hoc tercio kalendas ianuarii, anno Domini M°. CC°. octuagesimo. Sig+num Arberti de Mediona. Sig+num Guillelme, uxor eius, qui hec laudamus, firmamus et iuramus. Sig+num Bernardi de Fonollario. Sig+num Petri de Miravals. Sig+num Guillelmi de Subirats. Sig+num Guillelmi de Curtibus. Sig+num Raimundi de Falchs. Sig+num Poncii de Curtibus, qui hec laudamus et firmamus. Testes huius rei sunt Raimundus Romei, Guillelmus Rubei notarius de Apiaria, Gaucerandus de Falchs, Petrus de Cassa, Guillelmus de Truyols, Raimundus de Riu de Foix, Guillelmus de Faxiis clericus et Ferrarius Martini. Sig+num Petri Marti, notarii publici Barchinone, qui hec scribi fecit et clausit cum literis rasis et emendatis in linea XX. IX., ubi dicitur "Subirats", die et anno quo supra [11].

NOTES:

1.-Asbert de Mediona i esposa Guillema confessen deure a Pere de Capellades, ciutadà de Barcelona, 6.500 sous de bona moneda barcelonesa de tern. El document que explicàvem per darrera vegada -vegeu Fulls núm. 34, p. 49-56-, ens mostrava el castell de Mataró en mans dels Torre, rebut per via materna -per Estefania, filla de Ramon Berenguer de Palou, esposa de Guillem de Torre-, com a senyors directes de la fortalesa, mentre els senyors eminents eren els Castellvell. Una centúria més tard, el castell el posseeix Asbert de Mediona, diplomàtic al servei dels reis Pere II i Jaume II de Catalunya-Aragó. Asbert provenia de la família dels castlans de Mediona, establerta a Mediona, Lavit i altres indrets del Penedès, i el 1286 el rei li donà la baronia de Pierola. La primera qüestió que ens posem és la de saber perquè Asbert és senyor de Mataró, que ell mateix ens respon en el següent paràgraf: *racione donaciones quam nobilis Gasto, vicecomes Biarnense, dominus Montiscathani et Castriveteris unde fecit michi dicto Arberto*, és a dir, a raó de la donació que li féu, a ell mateix, el senyor de Castellvell i de Montcada. No ens estendrem amb massa amplitud en aquest aspecte -el de les vicissituds passades pel llinatge dels Montcada i les conseqüències directes en relació al castell de Mataró, explicades ja a la nostra tesi, p. 374-382-, però el fet que el castell hagi estat

donat, segurament és a causa d'haver-lo empenyorat o d'haver-ne demanat diners amb el seu aval.

Pere de Capellades, ciutadà de Barcelona, tal com dèiem a la introducció, al moment de testar -quatre anys més tard-, no indica quin era el seu ofici, la qual cosa pot fer-nos pensar que era algú que vivia dels seus propis recursos, un ciutadà honrat, l'ocupació més important del qual, de la lectura atenta del testament, ha estat la de prestador, jugador i usurer, en resum: un home que vivia dels guanys i beneficis produïts pel diners, legalment i il.legalment. Els seus principals deutors es comptaven entre els més alts personatges del grup dominant, monarquia i alta aristocràcia.

El deute declarat és de sis mil cinc-cents sous de bona moneda barcelonesa de tern, 4.500 pel preu dels molins de Riba al terme de Cabrera, i la resta d'un préstec. Jaume I va crear el 1246, en establir el sistema de pesals, mesures i moneda del nou regne de València, el diner o ral de València, que era una moneda de billí, de llei de tres diners, formada amb una lliga d'una part d'argent i tres quartes parts de coure. En el moment de la seva creació, aquesta moneda fou establerta com a única per als regnes de València i de Mallorca. Se l'anomenà també moneda de tern, perquè el seu contingut d'argent representava les tres dotzenes parts del total. Amb desig unificador, anys després, Jaume I aplicà aquesta proporció ternal a la moneda barcelonina, el 1258, i a la jaquesa el 1260, moneda que seria la base del sistema de compte de la moneda catalana medieval.

Prometen tornar el deute en tres anys, sense cap tipus de dilació, excusa o excepció, i sense cap tipus de dany ni despesa: *sine omni dilacione, excusacione et exceptione, et absque omni dampno et missione vestri et vestrorum.*

2.-Per a complir aquesta promesa, obliguen especialment el castell de Mataró, amb tots els seus masos, honors, termes, pertinences, i drets, que tenen pel noble Gastó -vegeu la nota anterior-, al bisbat de Barcelona, al Maresme. Amb tots els seus rèdits, eixides i productes que allí reben, a més d'obligar la totalitat de llurs béns.

3.-De forma que durant tot aquest trienni tingui i posseeixi el castell amb els rèdits citats -vegeu nota anterior-, a fi de redimir el deute en part amb els fruits que rebi. A més, li concedeixen els censos de capons i gallines, el de vi o de diners en concepte de vi. La donació és considerada una *donacionem inter vivos*, o sigui, l'efectuada amb tota validesa i sense reducció entre persones vives i jurídicament aptes. Aquest atorgament, el fan *propter multa grata servicia que nobis fecistis*, pels molts i grats serveis que ell els va fer.

4.-Prometen no rebre res de cap persona sobre els béns obligats durant el trienni predit, i que Pere ho tindrà en pau, assegurant que ells no mouran ni variaran cap de llurs promeses. A més, li donen llibertat per vendre els rèdits castrals a qui vulgui, i que els diners que per aquesta raó rebi siguin en solució del deute que amb ell han adquirit.

5.-Si per alguna causa no pogués rebre cada any d'aquest trienni els rèdits del castell, prometen donar-li, a la fi i a la ciutat de Barcelona, la suma total del valor dels rèdits. De la mateixa manera, si Asbert morís abans de tres anys, li prometen tornar-li la totalitat del deute, també a la ciutat de Barcelona, o el que d'ell restés, *incontinenti post obitum mei*: de seguit, després de la meva mort.

6.-Prometen també que qualsevol document de venda o d'alienació que es faci dels honors del castell, i totes les altres escriptures en les quals la seva signatura -com a senyor- sigui necessària, signarà quan així serà requerit. Fins i tot li concedeix la facultat de fer-ho per si mateix, essent la seva validació igual a la d'Asbert: *et eciam possitis vos et vestri, sine nobis, firmare ipsa instrumenta et firmamenta vestra valeant et habeant firmitatem in omnibus perpetuo ac si a nobis fierent.* A continuació, ratifiquen i repeteixen la promesa i l'obligació de complir-la, de la forma com ja més amunt havia estat expressat.

7.-Per tant, manen amb el testimoni d'aquest document, a tots els homes i dones del castell i dels seus termes, que durant tot aquest trienni donin satisfacció i paguin els rèdits, eixides i productes els quals estan obligats a Pere de Capellades, a qui obeiran com a ells, i Pere podrà forçar-los a fer això tal com Asbert pot fer-ho.

8.-Per a complir tot el que han promès, obliguen la totalitat dels seus béns. A continuació, inclouen una sèrie de renúncies a constitucions i costums en relació als negocis de préstec. Aquest fet, Josep M. Pons i Guri l'explica amb les paraules següents: "En arribar a mitjanies del segle XIII, la pragmàtica de Xàtiva del 30 de novembre de 1243 rebutja de les cúries els advocats que al.leguessin lleis romanes, i la constitució 3a. de la Cort de Barcelona de 1251 prohibeix al.legar en la jurisdicció secular tota mena de lleis, tant romanes com gòtiques i àdhuc els decrets i les decretals... només es podrien aplicar els Usatges de Barcelona (que així passaven ara a la condició de llei), els costum del lloc on es seguís el plet o causa i en defecte de tot això, el *sensum naturalem.* En nota afegeix: "Possiblement responia a una reacció enfront a l'angoixosa inseguretat jurídica produïda per la invocació dels diversos drets en pugna; els juristes, atents a la defensa del seu cas, fos com fos, procurarien acollir-se a la normativa més conduent al bon resultat del plet que se'ls havia encomanat sense preocupar-se de si fos el vell dret visigòtic o bé el nou dret après a fora; altrament, ja és prou coneguda l'anada de gent de la nostra terra a estudiar lleis i decrets a l'exterior des del darrer quart del segle XII. La reacció del rei Jaume no devia durar massa, car, com retreu amb clara visió Font i Rius... poc després d'haver dictat aquelles disposicions manava en uns plets rossellonesos l'aplicació de les lleis romanes amb els Usatges; també es considerava aplicable el dret romà en el privilegi de Falset de l'any 1254 i hom veu consignat el dret comú en els furs que dóna el mateix rei a València, i en els costums de Lleida".

En el nostre cas, hom renuncia a les noves constitucions i als beneficis legals, accions i excepcions. Continua amb renúncies a constitucions concretes, com la que afecta diversos deutors, o la que prohibeix restituir danys i despeses, o la que expressa la impossibilitat de renunciar als costums de Barcelona i a la jurisdicció del seu veguer. Guillema renuncia al seu dot, a les donacions esponsalícies, a la hipoteca dotal i al benefici del *Senat Consulte Vel.leià*, l'usatge que comença *si qua mulier* i el costum de Barcelona que diu que quan marit i muller són obligats en deute, l'esposa respon de la meitat d'aquesta obligació en defecte del marit. Ambdós renuncien també tots els costums i drets que puguin contravenir el que estan fent.

9.-Per a més gran seguretat, juren ambdós per Déu i els seus quatre Evangelis, amb llurs mans al damunt, complir tot el que acaben de prometre i no allargar el termini establert, per instrument d'elongació concedit pel rei o per la reina o els seus

fills, en un privilegi especial en aquest sentit -que, com sabem, deuria d'aconseguir-se, a la fi, car quatre anys més tard encara eren deutors-.

Nomenen com a fermadors Bernat de Fonollar, Pere de Miravalls i Guillem de Subirats, cavallers; Guillem de Corts, Ramon de Falcs i Ponç de Corts de Piera.

10.-Els fermadors prometen a Pere de Capellades, sota obligació de llurs béns, que faran complir aquest deute i tot el que se li ha promès, renunciant especialment a l'epístola Divi Adriani, al benefici de dividir accions i a la llei que diu que més convé al principal que al fermador; el costum de Barcelona que conté que quan hi ha diversos fermadors per un deute, que cadascun ha de respondre per part seva que tots paguin; una altra que excursa els fermadors que volen tenir una tercera part; el costum que prohibeix fer restitució dels danys i les despeses; el que diu que hom no pot renunciar als costums de Barcelona i a tot privilegi d'elongació obtingut del rei, de la reina o de llurs fills - fixem-nos que la renúncia a aquest aspecte els obrirà potser la porta a demanar un privilegi d'aquesta mena, quan acabat el trienni el deute no hagi estat redimit- i el privilegi als furs propis; i en general, a tots els drets, raons i costums que invalidin el negoci jurídic. Es col.loquen sota la jurisdicció del veguer de Barcelona, prorrogant-se en si mateixos la seva jurisdicció, a qui respondran i satisfaran si així són requerits, davant seu.

11.-La forma de datació: *Actum est hoc tercio kalendas ianuarii, anno Domini M°.CC°. octuagesimo,* continua essent segons el còmput de l'Encarnació -vegeu *Fulls* núm. 34, nota 60, p. 56-. Segueixen les signatures dels atorgants i beneficiaris de l'escriptura, a continuació les dels fermadors, testimonis i notari - vegeu la regesta que encapçala el document-.

* * *

1285, XI, 7.

Testament de Pere de Capellades. Tria com a marmessors Bertran d'Olzet, Arnau de Sarrià, Guillem Llull, ciutadans de Barcelona. Primerament mana que siguin tornats tots els seus deutes i reparades totes les injúries inferides a diverses persones, especialment el que li resta a tornar d'un deute de 2.700 besants de plata a Berenguer de Montcada d'Alacant. Confessa haver-se enriquit mitjançant els serveis de jueus, per la usura i pel joc. Mana que la seva sepultura es faci al convent dels frares predicadors de Barcelona, seguidament apareixen els llegats a institucions eclesiàstiques i obres pies. Després, les deixes als seus parents i propers, a la filla Guillema, al fill Berenguer i a l'esposa Blanca, sota diverses condicions. Signa Pere de Capellades. Testen Berenguer de Papiol canonge de Barcelona, Guillem Rossell notari, Ramon de Borrells, Pere de Prat pellicer, Pere de Cairells, Bernat de Miralls i Arnau de Puigferrer boter. Notari: Bartomeu Marc, públic de Barcelona.

ACB, 1-1-1871.

In Christi nomine. Ego Petrus de Capellatis, in meo plenu sense et sana memoria, meum facio et ordino testamentum. Et eligo manumissores et exequtores huius mei testamenti Bertrandum de Oltzeto; Arnaldum de Serriano, commorantem in carraria vocata de Sarroverio; et Guillelmum Lulli, filium fratris Guillelmi Lulli, civis Barchinone. Quos sint carius possum deprecor que si mea mori contingerit antequa aliud faciam testamentum, ipsi incontinenti post obitum meum sine dampno suo emparent, accipiant, distribuant et ordinent omnia bona mea mobilia et inmobilia ac se movencia, ubicumque sint sicut in hoc testamento quod est ultima voluntas mea invenerint ordinatum.

Primum et principaliter et ante omnia volo et mando que predicti manumissores mei de bonis meis solvant omnia debita mea et restituant omnes iniurias meas que propria manu mea scripta invenerint in quodam capibrevio meo que feci et deposui vel faciam et ponam et inventum fuerit tempore obitus mei in domo fratrem predicatorum Barchinone, intus quandam caxiam meam quam ibidem habeo et teneo et in quodam libro meo papiri quem penes me habeo et teneo vel habebo et tenebo vel inventus fuerit in dicta caxia tempore mei obitus, et in quibuscumque aliis locis et scripturis manu propria mea scriptis, et specialiter debitum quod remanet ad solvendum de illis duobus milibus et septingentis bisanciis argenti in quibus eram obligatus Berengario de Munchada de Alacant, non obstantibus elongamentis de dicto residuo dicti debiti michi concessis; et secundario solvant et restituant omnia alia debita mea et omnis alias iniurias meas que probari poterunt per instrumenta vel testes vel per alia legitimam declarationem; et hec omnia faciant de plano sine diffugio et malicia et strepitu iudiciario, secundum dictum et forum peccunie; propterea ultra hec recognosco in veritate et per certo assero quod maiorem immo maximam partem omnium bonorum meorum et etiam omnia que habeo minus iuste adquisivi et que pliura dampna diversos personis intuli.

Set que propter incertitudinem personarum quibus ex causis predictis sum obligatus, non possum eisdem satisffacere sicut tenore, nec possum etiam in predictis omnibus satisffacere sicut expediret saluti anime mee cum maior sive tota parte bonorum meorum sive omnia bona mea ad predicta non sufficerent, confessus tamen de misericordiam Ihesus Christi volens in eo quod comode possum super predictis satisfaccionem facere, volo et mando quod manumissores mei predicti stanti post obitum meum accipian't de bonis meis quinque milia solidorum monete barchinonense perpetue de terno. Que quinque milia solidorum manumissores mei predicti donen in plis helemosinis pro remedio animarum illorum quibus obligatus sum ex causis predictis.

Recognosco etiam in veritate et pro certo assero que ultra predictam quinque milia solidorum que mando dari per restituere illorum bonorum que minus iuste adquisivi et per restitucione sive emenda plurium dampnorum que diversis personis intuli, habui et recepi a diversis iudeis pro serviciis non iuste receptis dum jui in curia domini Iacobi, bone memorie regis Aragonum; et etiam fui lucratus cum taxillis et aliis ludis diversis, sicut non debui, tot et santa que ascendum ad sumam quatuor milium solidorum predicte monete et ultra. Quosquidem quatuor milia solidorum pro eo que dicti iudei sunt usuraii et omnia que habent sunt de usuris; et propter incertitudinem personarum a quibus cum taxillis et aliis ludis lucratus sum, mando dare et distribui per predictos manumissores meos in piis helemosinis pro salute anime mee et per salutem animarum illorum quibus obligatus sum ex causis predictis.

Item, accipio pro anima mea et sepultura et per legatis de bonis meis residuis quatuor milia et quingentos solidorum predicte monete, de quibus dimito domini et conventui fratrum predicatorum Barchinone, ubi eligo meam sepulturam, viginti solidos; et mensem eorundem fratrum, ducentos solidos; et ex certa sciencia revoco sepulturam quam elegeram in domo vel monasterio sancte Anne Barchinone expressi et nominatim et siqua aliam in aliquo alio loco elegeram; et dimito eidem monasterio et domini sancte Anne qinquaginta solidos. Item, dimito ecclesie in cuius parrochiam residencia fecero tempore obitus mei, decem solidos; et monasterio sancti Petri Barchinone, quinquaginta solidos; et unicuique ecclesiarum parrochialium, capellarum et hospitalium pauperum Barchinone, duos solidos; domui informorum, decem solidos.

Dimito pro captivis redimendis ducentos solidos. Item, dimito mense fratrum minorum Barchinone, centum solidos; mense fratrum de penitencia Ihesu Christi, viginti solidos; monasterio sancti Antonii Barchinone ordinis sancte Clare, quinquaginta solidos; monasterio de Valldonzela, quinquaginta solidos; monasterio de Monte Alacro, decem solidos; capelle sancti Ihonnis de heremo, triginta solidos. Item, dimito illuminacioni sancte Marie de Monteserrato quinquaginta solidos. Item, operi et melioramenti capelle sancte Marie Magdalene que est in loco vocato "Stella" iuxta villam Apiarie, trescentos solidos, vel in alio loco ad cognicionem prioris fratrum predicatorum et guardiani fratrum minorum Barchinone et dictorum manumissorum meorum in quo sit constructum altare sancte Marie Magdalene. Item, dimito illuminacioni altaris beate Eulalie Barchinone, constructi in sede, quinquaginta solidos.

Item, dimito Iacobo de Capellatis, filio Bernardo de Capellatis de Apiaria, centum solidos; et Rumie, sororis eius, centum solidos. Item, dimito Berengarii, nutrici Berengarii, filii mei, centum solidos. Item, dimito unicuique aliarum nutricum vivencium tempore obitum mei infantum meorum tam vivorum tam mortuorum, decem solidos. Item, dimito inicuique manumissorum meorum pro honore manumissorie, centum solidos; et Romeo de Cervilione qui consuevit mecum stare, quinquaginta solidos. Item, dimito fratri Petro de Sancto Poncio, fratri Raimundo Martini, fratri Guillelmo de Villamaiori, de ordine fratrum predicatorum, unicuique eorum, quinquaginta solidos pro sustentacione corporis sui. Item, dimito Arnaldo de Capellatis, consanguineo meo qui habitat in Maioricis, ducentos solidos. Item, dimito et dari mando pro anima Periconi, fratris quondam dicti Arnaldi de Capellatis, quinquaginta solidos, quas tenore dare pro anima sua. Item, dimito Guillelmo de Capellatis qui habet uxorem de Minorisa, centum quinquaginta solidos, pro quibus reddatur ei carta debiti quam ab eo et eius uxore habeo de trescentis solidos que non debent inde michi nisi tamen predictis centum quinquaginta solidos. Item, dimito Bernardo de Capellatis de Apiaria et Guillelmo de Capellatis, fratris suo, utrique ipsorum, centum quinquaginta solidos. Item, dimito Dulcie, consanguinee mes, centum solidos et comandam sive residuum comande quam maritus ipsius Dulcie tenet a me cum carta. Item, dimito Berengarie, sorori dicte Dulcie, centum solidos. Item, dimito Dulcie, nepti mee, uxori Bartholomei Mathei deffuncti, ducentos solidos; et Elicsendi, filie predicti Guillelmi de Capellatis de Apiaria, ducentos solidos ad auxilium maritandi. Et predicta legata que facio supradictis personis facio eis amore Dei et que credo quod sim eis iniuriatus et obligatus ut predictis legatis que ipsis facio.

Item, dimito cuidam homini qui nominatur Falgueres et moratur iuxta monasterii de sancti Petri de Barchinona, triginta solidos; et filie eius, in subsidie maritandum, quinquaginta solidos. Dimito Dulcie, Blanchete, quinquaginta solidos; et Berengarie, sorori eius, quinquaginta solidos.

Item, volo quam sepulturam meam fiat simpliciter cum humilitate et honestate, et rogo omnes fratres predicatorum monaterii et omnes presbiteros ecclesiarum et locorum quibus legatus facio et omnis etiam alias

personas quibus aliquid lego que celebrent et rogent Deum pro anima mea et pro animabus omnium illorum quibus tenore in aliquo ad restitucionem. Et volo etiam que illud totum quod superfuerit de dictis quatuor milibus et quingentis solidos que pro anima et sepultura et per legatis accepi, ut dictum est, solutis inde ipsis legatis et facta inde mea sepultura detur per manumissores meos in piis helemosinis, pro remedio animarum illorum, quibus in aliquo tenore ad restitucionem et pro anima mea.

Item, dimito Guillelme, filie mee, pro hereditate et legitima sibi pertinente in bonis meis, totam illam peccuniam quam michi tenentur solvere Uguetus de Pulcroloco et detentores castri de Canovis, et omnes mansos meos et honores et possessiones cum omnibus suis iuribus et pertinenciis que habeo et habere debeo in Vallense, scilicet in parrochie sancte Marie de Anticha et de Palacio Salatano et sancti Stephani de Parietibus et sancti Christophori de Lissano inferiorum, salva donacionum et institucionem duarum lampadem a me facti super manso meo regali in ecclesia fratrum predicatorum Barchinone, cum instrumento publico, sicut in ipso instrumento continetur; quam altera ardet semper in altare beate Marie virginis, matris Domini nostri Ihesu Christi, et altera ardet ante altare beate Marie Magdalene; et in omnibus que dimito dicte Guillelme, filie mee, ipsam michi heredem instituo.

Item, dimito Berengario filio meo, pro hereditate et legitima sibi pertinente, in bonis meis totum illud debitum decem et octo milium et quingentorum solidorum barchinonenses quod michi debent Bernardo de Scintillis et filius eius pro precio castri de sancto Marciali et racione illud debitum quod Arbertus de Mediona et uxor eius michi debent racone mutui et racione vendiciones a me facte eidem Arbucio de molendinis de za Riba que sunt in termino castri sui de Capraria. Itam tamen que si plures filii masculini sexus vel feminini michi naci fuerint de legitimo matrimonio, donet dictus Berengarius, filius meus, unicuique ipsorum de predictis que sibi dimito, trescentos morabetinos quos ei dimito pro parte et legitima eis pertinente in bonis meis. Et in hiis que dicto Berengario, filio meo, et aliis meis, ut dictum est, michi nascituris de legitimo matrimonio dimito, ipsos michi heredes instituo. Et si dictus Berengarius, filius meus, decesserit sine prole legitimi matrimonii, volo et ordino que medietas omnium eorum que ei dimito revertatur dicte Guillelme, filie mee et aliis filiis meis legitimis qui supervixerint michi et inter eos equis partibus dividatur, et alia medietas detur pro anima mea et pro animabus omnium illorum quibus teneor ad restitucionem in piis causis. Et si dicta Guillelma, filia mea, vel alii filii mei legitimi si contingerit decerto me plures habere decederet sine prole legitimi coniugii, de hereditate ipsius Guillelme et aliorum filiorum meorum sit decedencium, revertatur medietas dicto Berengario, filio meo, et aliis filiis meis legitimis tunc superviventibus equis partibus, et altera medietas pro anima mea et illorum quibus teneor ad restitucionem conferatur.

Et si omnes dicti infantis mei, nati et nascituri sub forma promissa, decederent, volo volo et ordino que omnia que eis dimito, dentur ad honorem Dei et beate Marie virginie, matris eius, pro anima mea et pro animabus parentum meorum et omnium eorum quibus teneor ad restitucionem et omnium etiam fidelium deffunctorum, in missis celebrandis, virginibus maritandis, pauperibus verecundantibus et aliis piis causie, ad noticiam prioris fratrum predicatorum et guardiani fratrum minorum Barchinone; propterea, si ante obitum meum ego non recuperavero a domino Iacobo, rege Maiorice, debita que micha debet; et a Iacobo Grunii, quondam; et a Iacobo Thomasio; et Petro, filiis eiusdem Iacobi deffuncti; et a Gaucerando de Pinoso; et Petro Ferrarii, cursario sive marinerio; Berengario de Segacio, milite dicte Gaucerandi; Guillelmo Jaffa, scripore quondam nobilis Raimundi de Cardona; et ab heredibus Raimundi, baiuli Sancti Adriani, quondam; et a Guillelmo Calveti, iurisperito Ilerde; et a Balagerio de Borgis de Murcia; debiti que michi debent cum cartis et sine cartis, sicut in meo capibrevio sive sive memoriali invenientur, scripta manu mea propria; dimito dictis infantibus meis equis partibus omnia ipsa debita vel illud quod tunc de ipsis debitis remanebit ad solvendum. Et si omnia predicta debita vel partem eorum in vita mea recepero, non habeant aliquid inde dicti infantes mei.

Item, volo et mando que carta debiti in qua dominus Iacobus, bone memorie, rex Aragonum, erat michi obligatus, et omnes etiam alie carte quas ab eo habeo et teneo de hereditatibus quas promiserit michi vel coniunctis meis a vero amicis dare in regni Valencie et Murcie, reddantur domino Petro, Dei gratia regi Aragonum, eius filio, libere et absolute. Itaque ipse primo faciat omnibus heredibus meis absolucionem de omnibus demandis siquas aliqua racione vellet vel posset facere contra me vel bona mea a vero heredum meorum.

Et licet Blancha, uxor mea, multociens inviste et sine causa fecerit et intulerit michi, tam in persona mea quam in rebus et bonis meis, et etian infantibus michi et ei comunibus plura dampna et mala et recesserit a posse meo et domo mea multociens et steterit sine me pro multa et diversa tempora contra voluntatem meam et etiam contra iuramentum ab ea factum pluries et promissionem suam, ne decetero ea faceret et accusaverit et diffamaverit me et imposuerit contra me indebitem multam infamiam, multis et diversis modis; nichilominus, laudo et approbo eidem Blancha, uxori mee, sponsalicium a me sibi factum, prout in publico instrumento inde facto continetur, cum augmento; et pro omnibus etiam aliis in quibus ipsa asserat me sibi teneri, cum aliquibus aliis sibi non tenear sive obliget aliquo modo, dimito, dono et assigno eidem totum illud censuale cum pertinenciis suis, quod ab ea et pro ea recepi; et etiam illud censuale quod emi, quod totum censuale est in Barchinona, in carraria que dicitur "d'en Volpeleres" sive Geraldi Jozberti, et in carraria qua itur ad

portale Sancte Anne, et in carraria que est ante furnum de Garroverio et ante domos Petri Omberti quondam.

Et mansum etiam meum de Cute, cum suis pertinenciis, qui est in termino castri de Terracia; et omnes etiam redditus, exitus et iura que habeo et habere debeo in castro de Terracia predicto et terminis eiusdem, que fuerunt quondam nobilis Raimundi de Cardona et que ab habeo racione donacionis quam inde michi fecit cum publico instrumento et que dictus dominus iacobus quondam, rex Aragonum, et dominus Petrus, filius eius nunc rex Aragonum, michi cum eorum instrumentis confirmaverunt et laudaverunt fracha et libera; que omnia supradicta que dicte uxori mee dimito, ut dictum est, et habeo et possideo per franchum alodium; item, unum ciplum argenti de meis quem magis voluerit, et omnia clogariam meam argenti, et unum lectum paratorum, et omnes vestes suas; et hec omnia habeat ad suam voluntatem faciendam. Itaque dicta uxor mea non possit facere nec faciat in aliis bonis meis aliquam questionem vel demandam racione sponsalicii vel augmenti a me sibi facti, nec aliquam alia racione, set que faciat inde absolucionem cum publico instrumento ab ipsa iurato. Quod nisi fuerit, volo que non habeat aliquid de hiis que ei dimito et assigno atque laudo et aprobo. Set omnia ea habent equis partibus dicti infantes mei, et ipsi faciant et teneantur ei dare suum ius sine malicia et diffugio, de omnibus peticionis et demandis quas faciet de bonis meis quilibet racionibus.

Item, si Fatima, sarracena et captiva mea, voluerit recipere et receperit baptizmum, dimito eam et facio francham et liberam et ab omni captivitate et servitute in qua michi teneantur penitus exemptam. Ita que si voluerit stare cum dicto filio meo, dictus filius meus teneatur ei ydonee in victum et vestitu provide in tota vita sua vel que devi cum eo stare voluerit.

Omnia vero alia bona mea mobilia et inmobilia et iura et universa, tam habita quam habenda, quecumque et ubicumque sint, solutis et completis omnibus supradictis que supra mandavi et ordinavi, dimito amore Dei pro remedio anime mee et parentum meorum et pro animabus illorum quibus tenore ad restitucionem, instituens dominum nostrum Ihesus Christum et pauperes eius michi heredes universales, volendo et mandando quod manumissores mei predicti statim post obitum meum, emparent, exigant, teneant et recipiant omnia predicta bona mea, et iura tam mea que dimito dictis infantibus meis, quam alia. Itaque dicti infantes mei non sunt ausi accipere aliquid de hils que eis dimito sine licenciam et voluntatem eorum, et siquis contravenerint, amitat lexiam quam ei facio.

Volo etiam et mando que dicti manumissores mei vendant stanti post obitum meum, quantitius poterunt, omnia bona mea mobilia et inmobilia, exceptis hiis que nominatim dimisi dictis infantibus meis et uxori mes predicte, et de precio horum omnium et de peccunia mea quem habebo tunc solvant et faciant omnia ea que supra mandavi fieri pro anima mea, primitus ut dictum est, et postmodum omnia alia supradicta.

Itaque predicta omnia novem milia solidorum que mando dari, ut dictum est pro restitucione iniuriarum mearum et pro serviciis iudeorum et pro lucro ludi et pro dampnis que diversis personis dedi de quibus bene sum certus, et etiam totum residuum bonorum omnium et iurium meorum, solutis etiam et completis legatis et aliis que mandavi fieri de dictis quatuor milibus et quingentis solidos, quos pro mea sepultura et pro anima mea accepi, ut dictum est, donent manumissores mei et faciant dari in piis helemosinis per civitates, villas, terras et alia loca domini regis Aragonum et domini regis Maiorice, sicut hec in scriptis tradidi sive tradam manu mea propria factis fratri Guillelmo de Villamaiore, de ordine fratrum predicatorum domus Barchinone, vel priori fratrum predicatorum eiusdem domus, vel sicut in scriptura manu mea propria facta, quam inde tenebo in caxia predicta vel mecum continebitur, vel in deffectu dictarum mearum scripturarum prout eis ad salutem anime mee melius videbitur expedire. Et hec helemosina et omnia supradicta fiant et sint pro anima mea et parentum meorum, et pro animabus omnium illorum quibus obligatus sum ex causis predictis vel aliis.

Et volo et rogo que predicti manumissores mei, in erogacione helemosinarum et omnis aliis que tangeat exequcionem huius mei testamenti, procedant de consilio et voluntate prioris fratrum predicatorum et guardiani fratrum minorum Barchinone qui pro tempore ibi fuerint, et prout eis, ad salutem anime mee, melius videbitur fieri et expedire. Volo etiam que si omnes dicti manumissores mei non poterunt predictis exequendis interesse, duo ipsorum vel unus solus, de voluntate et consilio prioris et guardiani predictorum, ea omnia compleat et exequatur ut dictum est. Item, volo que si tempore obitus mei bona mea non sufficerent ad solvendum et complendum omnia supradicta, que diminuatur de quolibet legato et de hereditatibus Berengarii et Guillelme, filiorum meorum predictorum, per soli et libera ad cognicionem manumissorum meorum.

Item, volo que vendicionis quas manumissores mei faciant de honoribus et bonis meis predictis, habeant perpetua roboris firmitatem, tanquam si a me personaliter essent facte, et que possint pro eviccione ipsarum vendicionum obligare omnia bona que dimito dictis Berengario et Guillelme, filiis meis. Ad quas vendiciones faciendas et ad omnia alia predicta peragenda, dono et cedo dictis manumissoribus meis et duobus et unu ipsorum in deffectu aliorum, et de consilio et voluntate prioris et guardiani predictarum domorum, ut iamdicta est, omnia mea loca, iura, voces et acciones reales et personales, et

quicquid super hiis fecerint sit perpetuo firmum et stabile, ac si a me esset firmum. Item, volo que si aliqui legatorii mei comoverent aliquam demandam in bonis meis et consequerentur ibi aliquid, que illud quod eis dimito recipiant in solucionem eorum que consequerentur in bonis meis.

Insuper volo que hec sit ultima voluntas mea, quam volo valere iure testamenti vel nuncupacuil autem codicilliorum, velalterius cuiuslibet ultime voluntatis. Et si forte alii verba superflua vel obscura posita sunt in hoc meo testamento, ex quorum superfluitate vel obscuritate aliqualis vel questio inter superstites oritetur, volo et mando que prior fratrum predicatorum et guardianus fratrum minorum Barchinone vel locum eorum tenentes de consilio prudentum quos voluerint, possint illa verba superflua resctare et obscura et dubia sit interpretari et declarare, que omnis lis sive questio inde mota penitus sopiretur, et ipsorum resetacio et interpretacio atque declaratio tantam virtutem habeat, tanquam si a me personaliter esse facta.

Actum est hoc VII° idus novembre, anno incarnationis Domini, millessimo ducentesimo, octuagesimo quinto. Sig+num Petri de Capellatis, testatoris predicti, qui predicta omnia laudo, concedo et propria manu firmo. Testes huius ordinacionis sunt, qui ad ipsam rogati interfuerunt; Berengarius de Papiolo, canonicus Barchinone; Guillelmus Roselli, notarii; Raimundus de Borrellis; Petrus de Prato, pelliparius; Petrus de Cayrellis; Bernardus de Miralliis et Arnaldus de Podioferreiro, boterius. Sig+num Bartholomei Marchi, publici Barchinone notarii, qui hec scripsit et clausit, cum literis appositis in linea XXIª ubi scribitur "de predictis que sibi dimito", die et anno quo supra.

EL MATARÓ D'AHIR, D'AVUI I DE DEMÀ
en els objectius fotogràfics de Foto-Cine Mataró de la U.E.C.
Text de Joaquim Casas.
Edició Foto-Cine Mataró de la Unió Excursionista de Catalunya amb l'ajut de Gestoria Beltran.

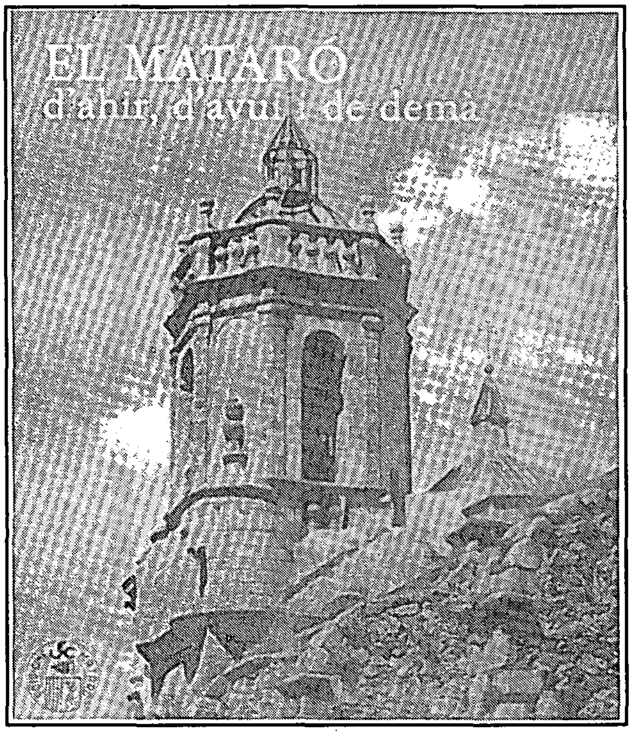

Aquest llibre, en gran format, ens presenta una bona col.lecció de fotografies de la nostra ciutat, algunes d'arxiu, però la majoria obra de membres de l'entitat editora.

Encara que les fotografies ja parlen per elles mateixes, uns encertats comentaris de Joaquim Casas hi donen nova vida i les fan més entenedores.

Ens fem nostres les paraules del Dr. Maurice F. Dorikens, president de la "Fédération Internationale de l'Art Photografique" que en el seu missatge diu: "En el transcurs de 150 anys de progrés fotogràfic, els fotògrafs han sabut donar sempre testimoni del seu temps. Les imatges del passat han arribat a nosaltres mercès a les edicions de llibres que ara guardem amb força cura. *El Mataró d'ahir, d'avui i de demà* està en aquesta línia i hem de regraciar tots els qui han col.laborat en l'edició: fotògrafs, escriptors i historiadors".

Es tracta d'un bell llibre que serà un regal valorat pels qui el rebin i satisfarà també els qui se'l regalin ells mateixos.

BEULAS, Eloi. DRESSAIRE, Albert:
LA GUERRA DEL FRANCÈS A MATARÓ (1808-1814).

Edita: Patronat Municipal de Cultura de Mataró - Editorial Alta Fulla.
Volum 13 de la Col.lecció Caps de Bou.

Com indica el seu títol, es tracta d'un estudi documentat dels anys difícils de la guerra del Francès, obra de dos joves historiadors, complementada amb una sèrie de taules, documentació i índex onomàstic que faciliten la consulta i el coneixement d'una important etapa de la nostra història. Una bona col.lecció d'il.lustracions donen amenitat a la monografia.

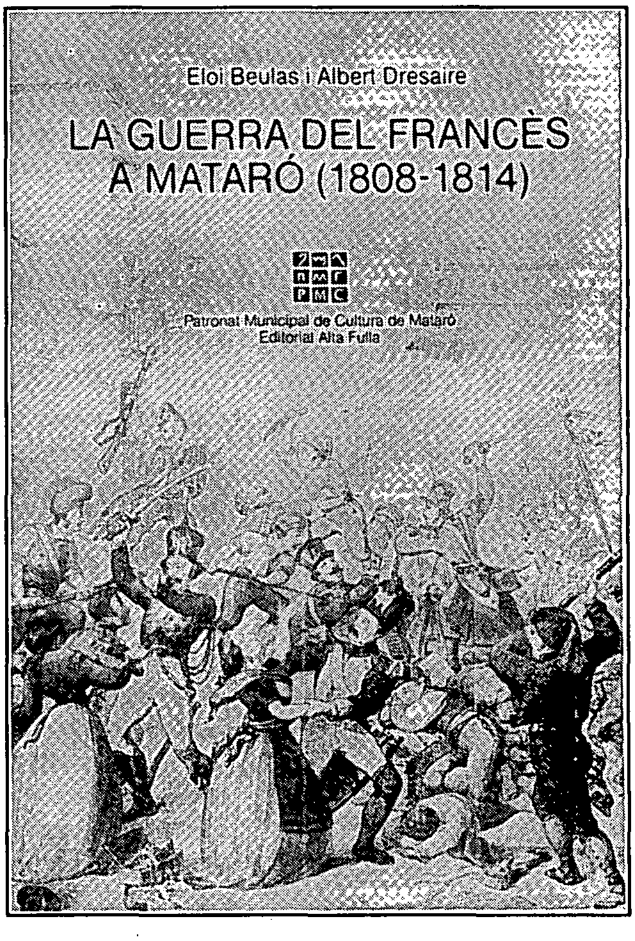

En el pròleg, la professora Marta Manté ens descriu l'obra i ben encertadament acaba amb aquestes paraules: "Crec sincerament, doncs, que cal felicitar-se de la realització d'aquest treball i de la seva publicació, ja que constitueix una aportació a la història local que apreciaran tots els mataronins interessats a conèixer més bé el passat de la nostra ciutat. I és també, al mateix temps, una bona aportació a la història més general del nostre país que sols a partir d'estudis locals seriosos i sòlids -que tan sovint es reclamen- pot anar-se construint".

SOCRASTI i COMPANYIA:
MEMÒRIES DEL CAU GRILLAT.
DE LA VIDA VISCUDA.

Edita: Patronat Municipal de Cultura de Mataró - Editorial Alta Fulla.
Volum 14 de la col.lecció Caps de Bou.

Aquest petit volum és un facsímil de l'edició *Memòries del Cau Grillat (Mataró 1916-1919)* en el qual se'ns descriuen les activitats lúdiques d'un grup de joves inconformistes que aquells anys es reunien en un local de les Espenyes.

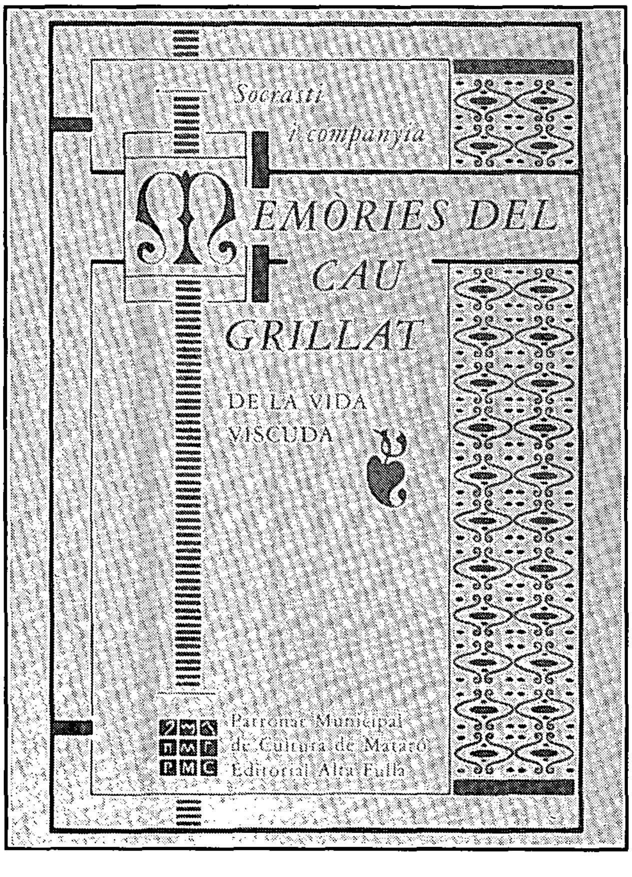

Ara, passats seixanta anys i havent conegut com a persones serioses i assenyades molts dels protagonistes d'aquests fets -entre els quals destaquem l'excel.lent escriptor i poeta Emili Saleta i Llorens- mirem amb benevolència les facècies de la colla i comprenem que en aquell temps havien de ser considerats escandalosos els seus acudits.

En un llarg pròleg, l'escriptor Joaquim Casas ens parla del Cau Grillat, del seu temps i dels seus homes, amb tanta simpatia que ens fa pensar que si hagués nascut uns anys abans hauria estat un dels "germans".

En el mosaic de la història del nostre Mataró, aquest volum fa l'efecte d'unes tessel.les acolorides que ens ajuden a veure el dibuix complet d'aquell temps.

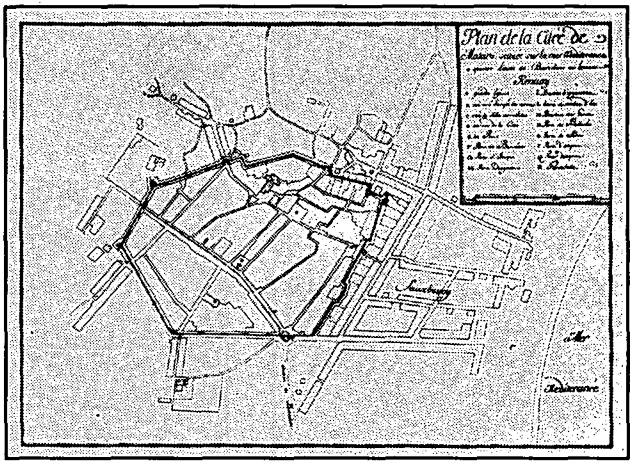

MATARÓ L'ANY 1713.
EL PRIMER PLÀNOL DE LA CIUTAT.

Aquest plànol, el primer conegut de la nostra ciutat, fou publicat en petit format a la portada dels FULLS 27, data gener de 1987. Ara en les seves dimensions i en colors ha estat bellament editat i documentat amb un estudi de l'historiador Francesc Costa i Oller.

Hem d'agrair al Patronat Municipal de Cultura aquestes edicions que formen ja una extensa bibliografia que ens ajuda a conèixer les diverses etapes de la història, fins arribar al coneixement del Mataró actual.

JOSEP PUIG I CADAFALCH: L'ARQUITECTURA ENTRE LA CASA I LA CIUTAT.

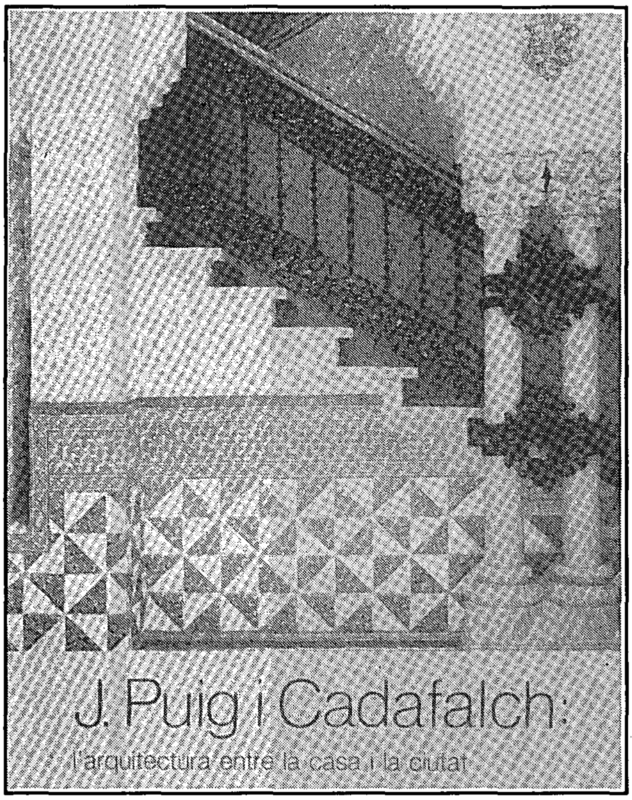

Catàleg de l'exposició organitzada per la Fundació Caixa de Pensions (4 de desembre de 1989 - 11 de febrer de 1990) al Centre Cultural del Passeig de Sant Joan, núm. 108, de Barcelona.

L'exposició presenta principalment la figura de Puig i Cadafalch "com a arquitecte d'edificis i grans conjunts urbans". Tot i amb això, la selecció de material exposat també fa intuir el "seu treball incansable com a dissenyador, arqueòleg i historiador d'art", i la seva vessant política, catalanista, sempre latent en totes les seves actuacions.

Diversos autors, Judith Rohrer, Ignasi de Solà-Morales, Xavier Barral i Altet i Josep Termes, centren magníficament el personatge, i les reproduccions de dibuixos originals i fotografies il.lustren la seva vessant arquitectònica.

L'obra inclou finalment la catalogació i la cronologia de les seves obres.

Cal destacar que el primer i el darrer dels treballs professionals de Puig i Cadafalch són mataronins: la bandera commemorativa "Mataró a Ripoll" (1892) i l'Altar Major del Convent de les Caputxines (1947).

— DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA —

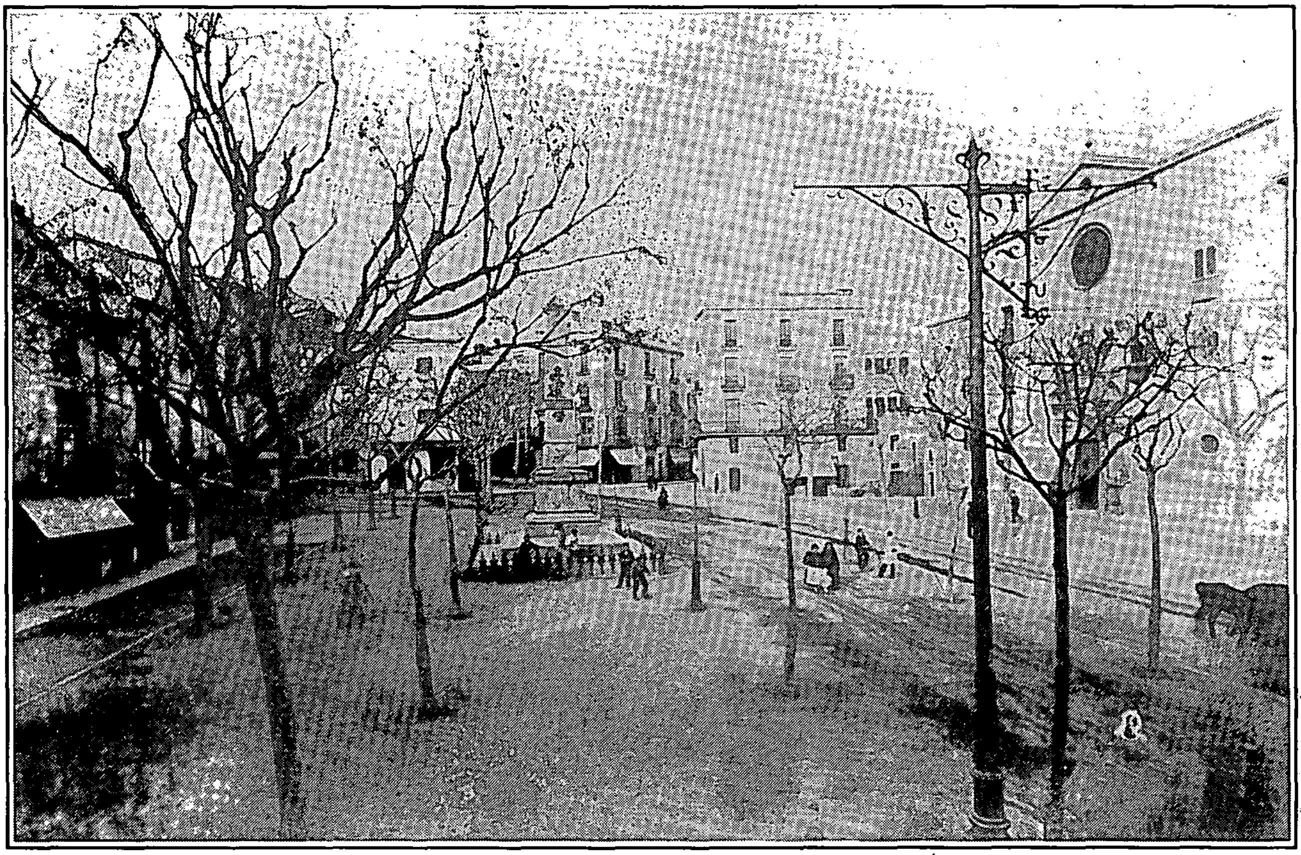

La plaça de Santa Anna a començaments de segle.

Fotografia.
MASM. Documentació fotogràfica.

El Col.legi de Santa Anna a començaments de segle.

Fotografia.
MASM. Documentació fotogràfica.

El camí Ral i la Rambla a començaments de segle.

Fotografia.
MASM. Documentació fotogràfica.

El Camí Ral a començaments de segle.
S'hi observa l'Hostal de Montserrat a la cantonada del carrer de Sant Agustí, el *Mesón del Universo* de la família Salicrú, el Cós d'en Saldoni i els antics edificis del Col.legi de Santa Anna.

Reproducció de postal.
MASM. Documentació fotogràfica.

Museu Arxiu de Santa Maria
Mataró

amb la col.laboració del
Servei d'Arxius del Departament de Cultura
de la Generalitat de Catalunya